

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

**Ο ΝΕΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΧΑΪΑΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ
ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ**

Πτυχιακή εργασία των:

**Μαλτέζου Κωνσταντίνα
Πετρούτσος Κωνσταντίνος**

Επιβλέπων καθηγητής : Αντωνόπουλος Γρηγόρης

ΠΑΤΡΑ 2012

Ευχαριστούμε τον κ. Καρπέτα Κωνσταντίνο, Πρόεδρο Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για τη πλούτιμη συμβολή του ως προς τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Από τη γέννηση του σύγχρονου ελληνικού κράτους και το πρώτο διοικητικό σύστημα του Καποδίστρια έως τις μέρες μας και την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη (τέθηκε σε ισχύ το 2011), ο χάρτης της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης έχει λάβει πολυάριθμες και ποικίλες μορφές, αποτυπώνοντας με ανάγλυφο τρόπο τις εκάστοτε πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες του ελληνικού κράτους. Καθ' όλη την διάρκεια αυτής της διοικητικής μεταρρύθμισης δεσπόζουσα θέση κατέχουν οι όροι << δήμοι, νομαρχίες, αποκέντρωση και αυτοδιοίκηση >>, ενώ ως ορόσημό της προβάλλει η συνθήκη της Λισσαβόνας που προσέδωσε ευρωπαϊκό προσανατολισμό στην πορεία της διοικητικής διαίρεσης.

Στο ευρύτερο πλαίσιο διαρθρωτικών αλλαγών που επέφερε η εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη εντάσσονται και αυτές που διαδραματίστηκαν στο νομό Αχαΐας με προεξάρχουσα την αναδιάρθρωση των δήμων (που από 21 συγχωνεύονται μόλις σε 5) και την συνακόλουθη απορρόφηση των κοινοτήτων. Η διαδικασία συνένωσης δύο ή περισσότερων δήμων επιβάλλει σταδιακά πολυποικίλες μετατροπές τόσο σε επίπεδο θεσμικής οργάνωσης όσο και καθημερινής διαβίωσης και απαιτεί αναπροσαρμογή των πολιτικών φορέων και των πολιτών στα νέα δεδομένα.

Συνεπώς ο αρχικός σκοπός του Προγράμματος, η ευκολότερη διακυβέρνηση των δήμων, φαίνεται να μην μπορεί εύκολα να υλοποιηθεί εξαιτίας των πολλών αρμοδιοτήτων των πρωτοβάθμιων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε τομείς όπως Ανάπτυξη, Περιβάλλον, Ποιότητα ζωής και άλλους. Ωστόσο, από τα πρώτα δείγματα λειτουργίας του Προγράμματος, διαφαίνεται ευκρινώς ο σαφής επιμερισμός αρμοδιοτήτων ανά εκπροσώπους τοπικής αυτοδιοίκησης, γεγονός που ενισχύει την αποτελεσματικότητα του έργου τους, ενώ ταυτόχρονα δε λείπουν περιπτώσεις δυσαρέσκειας όσον αφορά τους στόχους και τις ανάγκες των δημοτών που ανήκαν σε διαφορετικούς δήμους πριν. Ανάμεσα στις πολλές καινοτομίες που εφαρμόστηκαν με το Πρόγραμμα Καλλικράτη, αξίζει να σημειωθεί αυτή της ταυτόχρονης διενέργειας ψηφοφορίας Δημοτικών, Περιφερειακών Εκλογών και Ευροεκλογών, ενώ επιμηκύνεται η διάρκεια της δημοτικής περιόδου σε πέντε έτη.

Ενώ παράλληλα κάθε δήμος διοικείται από τους αρμόδιους φορείς και τις αντίστοιχες επιτροπές , όπως ορίζεται από την κείμενη νομοθεσία.

Όσον αφορά τον οικονομικό τομέα, λόγω έλλειψης ισολογισμών τόσο των νέων δήμων όσο και της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας στην οποία υπάγεται ο Νομός Αχαΐας, καθώς διανύουμε το πρώτο έτος λειτουργίας του Προγράμματος Καλλικράτης, οποιαδήποτε συμπεράσματα θα είναι επισφαλή. Ειδικά στο δήμο Πατρέων, γνωρίζοντας ότι ο παλαιότερος δήμος παρουσίαζε σημαντικά ελλείμματα τα τελευταία έτη, είναι μάλλον αδύνατο να προβλεφθεί αν η συνένωση του δήμου με άλλους, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση, θα οδηγήσει σε βελτίωση ή σε επιδείνωση της ήδη κακής οικονομικής κατάστασης του. Εκείνο που μπορεί ωστόσο να αναλυθεί είναι ο προϋπολογισμός της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, ο οποίος ήδη έχει υποστεί αρκετές τροποποιήσεις και διορθωτικές λογιστικές εγγραφές, τόσο λόγω των συνεχών αλλαγών στα οικονομικά δεδομένα της Ελλάδας γενικότερα όσο και λόγω της μείωσης των αναμενόμενων επιχορηγήσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Για τη διασφάλιση της εγκυρότητας όλων των στοιχείων που παρουσιάζονται ο Πρόεδρος του Περιφερειακού Συμβουλίου, απάντησε σε ερωτήσεις σχετικές με τα γεγονότα που αφορούν την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και κατ'επέκταση στο Νομό Αχαΐας. Παράλληλα, αναφέρεται το πρόγραμμα << Ελλάδα >> , που εντάσσεται στο Πρόγραμμα Καλλικράτης και προβλέπει την εκπόνηση αναπτυξιακών με συνολικό προϋπολογισμό που ανέρχεται στα 4 δισεκατομμύρια Ευρώ έως το 2015.

Τέλος το πρόγραμμα Καλλικράτης επιφέρει σημαντικές άμεσες και έμμεσες συνέπειες στο σύνολο της κοινωνίας. Ειδικά το σκέλος των ρυθμίσεων που αφορά στην οργάνωση και τη λειτουργία των νέων αυτοδιοικητικών μονάδων πρώτου και δεύτερου βαθμού και την κατανομή των αρμοδιοτήτων επιφέρουν σημαντικές μεταβολές στη σχέση του πολίτη με τη διοίκηση. Επίσης, η ανάδειξη των περιφερειακών αυτοδιοικήσεων ως βασικό πυλώνα του αναπτυξιακού σχεδιασμού τους, καθιστά αυτομάτως τους βασικούς φορείς προγραμματισμού και υλοποίησης πολυετών πρωτοβουλιών για την πράσινη ανάπτυξη και την ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στα γεωγραφικά διαμερίσματα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ..	15
1.1 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	15
1.2 ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ	16
1.3 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	17
1.4 ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	18
1.5 ΔΗΜΟΙ.....	20
1.6 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ <<ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ>> ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ.....	27
2.1. ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ.....	28
2.1.1 ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ (ΠΡΙΝ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ).....	29
2.1.2 ΔΗΜΟΣ ΒΡΑΧΝΑΪΚΩΝ.....	34
2.1.3 ΔΗΜΟΣ ΡΙΟΥ.....	35
2.1.4 ΔΗΜΟΣ ΜΕΣΣΑΤΙΔΟΣ.....	35
2.1.5 ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΛΙΑΣ.....	36
2.2 ΔΗΜΟΣ ΕΡΥΜΑΝΘΟΥ.....	36
2.2.1 ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΤΑΙΑΣ.....	36
2.2.2 ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΡΩΝ.....	37
2.2.3 ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΛΕΝΤΖΙΟΥ.....	38
2.2.4 ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΛΕΟΝΤΙΟΥ.....	39

2.3 ΔΗΜΟΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΧΑΪΑΣ.....	40
2.3.1 ΔΗΜΟΣ ΩΛΕΝΙΑΣ.....	40
2.3.2 ΔΗΜΟΣ ΜΟΒΡΗΣ.....	40
2.3.3 ΔΗΜΟΣ ΔΥΜΗΣ.....	40
2.3.4 ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΣΟΥ.....	41
2.4 ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ.....	43
2.4.1 ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ (ΠΡΙΝ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ).....	43
2.4.2 ΔΗΜΟΣ ΑΡΟΑΝΙΑΣ.....	45
2.4.3 ΔΗΜΟΣ ΠΑΪΩΝ.....	45
2.4.4 ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΑΣΙΟΥ.....	45
2.5 ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ.....	46
2.5.1 ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΟΥ.....	46
2.5.2 ΔΗΜΟΣ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑΣ.....	46
2.5.3 ΔΗΜΟΣ ΕΡΙΝΕΟΥ.....	47
2.5.4 ΔΗΜΟΣ ΔΙΑΚΟΠΤΟΥ.....	47
2.5.5 ΔΗΜΟΣ ΑΚΡΑΤΑΣ.....	48
2.5.6 ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΕΙΡΑΣ.....	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ.....	49
3.1 ΑΝΑΠΤΥΞΗ	49
3.2 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	51
3.3 ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΕΥΡΥΘΜΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ.....	52
3.4 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	54
3.5 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ.....	54
3.6 ΠΑΙΔΕΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ.....	56
3.7 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ.....	57
3.8 ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΩΝ Ο.Τ.Α.	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ.....	61

4.1 ΕΚΛΟΓΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ.....	61
4.2 Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ.....	64
4.3 ΟΙ ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΙ.....	66
4.4 ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ.....	67
4.5 ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.....	70
4.6 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.....	71
4.7 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ.....	72
4.8 ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΤΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ.....	73
4.9 ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΝΤΑΞΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	73
4.10 ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ.....	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	75
5.1 ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	75
5.1.1 ΨΗΦΙΣΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.....	76
5.1.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.....	76
5.1.3 ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.....	76
5.1.4 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	80
5.2 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ.....	90
5.3 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ -ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ.....	92
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ.....	95
6.1 Η ΑΠΟΨΗ ΕΝΟΣ ΕΙΔΙΚΟΥ.....	95
6.2 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ <<ΕΛΛΑΔΑ>> ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ	99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	101
7.1 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ.....	101

7.2 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. ΣΤΗΝ ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	102
7.3 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ.....	106
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	107

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγκρότηση ενός κράτους βασισμένου στις αρχές της λαϊκής συμμετοχής και της αποκέντρωσης αποτέλεσε διακηρυκτική αρχή από την πρώτη διοικητική διαίρεση της ελεύθερης Ελλάδας με τον Ιωάννη Καποδίστρια το 1828.

Οι πρώτοι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), αν και όχι με τον σύγχρονό τους χαρακτήρα, συστάθηκαν μετά την εγκαθίδρυση της μοναρχίας. Μόνο στα πρώτα δεκατρία χρόνια της βασιλείας του Όθωνα, το Βασίλειο της Ελλάδας γνώρισε τρεις βασικές νομοθεσίες. Κοινό σημείο όλων ήταν πως υιοθετούσαν μεν μια σχετική αυτοδιοικητική προσέγγιση, αλλά στην πράξη κρατούσαν τα τοπικά δημόσια νομικά πρόσωπα (δήμους, επαρχίες και νομαρχίες) υπό τον ασφυκτικό έλεγχο της κυβέρνησης, η οποία άμεσα ή έμμεσα διόριζε τους επικεφαλής τους. Η λαϊκή συμμετοχή περιοριζόταν στα δημοτικά (κι αραιότερα στα νομαρχιακά) συμβούλια που κατά βάση ήταν εισηγητικά, από τη στιγμή που τα διορισμένα μονοπρόσωπα όργανα συγκέντρωναν τις εκτελεστικές αρμοδιότητες. Επομένως δεν μπορούμε να αναφερόμαστε ακριβώς για αιρετούς Ο.Τ.Α., αλλά για βαθμίδες της κεντρικής διοίκησης με μερική λαϊκή συμμετοχή.

Το σημείο-τομή στα αυτοδιοικητικά δρώμενα ήταν ο νόμος ΔΝΖ'/1912 του Ελευθερίου Βενιζέλου, που παραχωρούσε πλήρη αυτοδιοίκηση στους δήμους (αστικές περιοχές ή πρωτεύουσες νομών) και τις κοινότητες (αγροτικές περιοχές). Αν και δεν έπραξε κάτι αντίστοιχο στις νομαρχίες, τις οποίες διατήρησε υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης, δεν είναι υπερβολή ότι ο συγκεκριμένος νόμος αποτέλεσε τη «ληξιαρχική πράξη γέννησης» των σύγχρονων πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α..

Η μορφή αυτοδιοίκησης σύμφωνα με τον Ε. Βενιζέλο πέρασε από πολλές περιπέτειες, συνυφασμένες με την ταραχώδη πολιτική ιστορία της χώρας, αλλά η βασική λογική του παρέμεινε αναλλοίωτη έως τη δεκαετία του '90.

Η επόμενη μεγάλη αλλαγή πραγματοποιήθηκε με το Νόμο 2218/1994 της κυβέρνησης Ανδρέα Παπανδρέου, ο οποίος καθιέρωνε την αιρετή νομαρχιακή αυτοδιοίκηση: αρχής γενομένης από τις τοπικές εκλογές εκείνου του έτους, τα

όργανα διοίκησης των νομαρχιών εκλέγονταν με άμεση ψηφοφορία, τα δε νομικά τους πρόσωπα μετατρέπονταν σε δευτεροβάθμιους Ο.Τ.Α.. Ακολούθησε λίγα χρόνια αργότερα το Σχέδιο Καποδίστριας της κυβέρνησης Κ. Σημίτη (Ν. 2539/1997), ο οποίος μετέβαλε τα διοικητικά όρια των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. μέσω συνενώσεων, αφήνοντας όμως ανέπαφο τον θεσμικό χαρακτήρα τους.

Η σημερινή μορφή των Ο.Τ.Α. είναι αποτέλεσμα του Προγράμματος Καλλικράτη (κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου, Ν. 3852/2010), ο οποίος συνένωσε περαιτέρω τους πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α. και κατήργησε τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, αντικαθιστώντας τις ως δευτεροβάθμιους Ο.Τ.Α. από τις περιφέρειες. Οι τελευταίες υπήρχαν και προ Καλλικράτη, δεν αποτελούσαν όμως Ο.Τ.Α., αλλά μέρος της περιφερειακής διοίκησης του κράτους στο πλαίσιο της αποκέντρωσης.

Στη σημερινή τους υπόσταση ως Ο.Τ.Α. προσδιορίζονται τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που το καθένα έχει συσταθεί σε συγκεκριμένη εδαφική περιφέρεια της Ελλάδας και έχει ως σκοπό τη διοίκηση των τοπικών ζητημάτων, ενώ τα όργανά του εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία από τους δημότες της περιφέρειας.

Εμμέσως ο όρος εμπεριέχει και γεωγραφική και δημογραφική σημασία, υπό την έννοια ότι κάθε Ο.Τ.Α. έχει καθορισμένη έκταση, έδρα και συγκεκριμένο πληθυσμό. Βάσει της τρέχουσας διοικητικής διαίρεσης, οποιοδήποτε σημείο της ελληνικής επικράτειας (εξαιρουμένου του Αγίου Όρους) υπάγεται ταυτόχρονα στη δικαιοδοσία δύο Ο.Τ.Α.: ενός πρωτοβάθμιου, που ονομάζεται δήμος, κι ενός δευτεροβάθμιου, που ονομάζεται περιφέρεια.

Οι βασικές αρχές συγκρότησης και λειτουργίας των Ο.Τ.Α. τίθενται από το Σύνταγμα. Ο ορισμός τού τι αποτελεί «τοπική υπόθεση», καθώς και το πώς οι σχετικές αρμοδιότητες κατανέμονται ανάμεσα σε πρωτοβάθμιους και δευτεροβάθμιους Ο.Τ.Α., εκφράζονται με νόμο. Συγκεκριμένα ο δήμος είναι αρμόδιος για τα στενά τοπικά ζητήματα και η περιφέρεια για τα ευρύτερα. Η εμπειρία πάντως έχει απδείξει ότι ο διαχωρισμός είναι δύσκολος, λόγω της πολυνομίας που συχνά οδηγεί σε αντικρουόμενες διατάξεις.

Όλα τα παραπάνω θα εξηγηθούν εκτενέστερα στα επιμέρους κεφάλαια της μελέτης αυτής έτσι ώστε να μυήσουμε τον αναγνώστη στα νέα δεδομένα της τοπικής αυτοδιοίκησης. Συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται ιστορική αναδρομή της Διοικητικής Διαίρεσης της Ελλάδας από το 1828 έως σήμερα., καθώς και τα όργανα των Ο.Τ.Α. σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία και τις τροποποιήσεις που έχουν επέλθει σε αυτήν.

Έπειτα, αναλύονται οι νέοι δήμοι του νομού Αχαΐας, ποιοι παλαιότεροι δήμοι τους απαρτίζουν και μία σύντομη ιστορική και γεωγραφική αναδρομή για τους πέντε νεοσύστατους δήμους.

Στη συνέχεια αναλύονται οι αρμοδιότητες των Δήμων, ως πρωτοβάθμιοι Ο.Τ.Α., αναλυτικά στους ακόλουθους τομείς: Ανάπτυξη, Περιβάλλον, Ποιότητα ζωής και Εύρυθμη Λειτουργία των πόλεων, Απασχόληση, Κοινωνική Πρόνοια, Παιδεία, Αθλητισμός, Πολιτισμός, Πολιτική Προστασία, Κρατικές Αρμοδιότητες.

Στο τέταρτο κεφάλαιο προσδιορίζονται οι δημοτικές αρχές (Δήμαρχος, Αντιδήμαρχος, Δημοτικό Συμβούλιο), τα καθήκοντα τους, τα δικαιώματά τους, η διαδικασία εκλογής τους, ενώ επισημαίνονται και οι αντίστοιχοι νόμοι. Παράλληλα, αναλύεται ο ρόλος της Εκτελεστικής Επιτροπής, της Επιτροπής Ποιότητας Ζωής, του Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης και του Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών.

Κατόπιν παρατίθενται οικονομικά στοιχεία της Περιφέρειας για τα οικονομικά έτη 2012. Όμως, λόγω των πρόσφατων αλλαγών στη δομή της περιφέρειας και των δήμων δεν υπάρχουν διαθέσιμοι ισολογισμοί. Γι αυτό το λόγο η ανάλυση έγινε με βάση τους προϋπολογισμούς, για το τρέχον οικονομικό έτος, λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική κρίση και κατ'επέκταση τις μειώσεις των χρηματοδοτήσεων τόσο από το Ελληνικό Κράτος όσο και από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στη συνέχεια, με τη βοήθεια διαγραμμάτων, γίνεται μια σύγκριση της διάρθρωσης των Ο.Τ.Α. με το νέο πρόγραμμα σε αντιδιαστολή με το πρόγραμμα Καποδίστριας με βάση τομείς όπως ο πληθυσμός και η έκταση του εκάστοτε Ο.Τ.Α.

Στο έκτο κεφάλαιο, έγινε μια προσπάθεια να σκιαγραφηθεί η μελλοντική πορεία του Προγράμματος Καλλικράτη με βάση τα υπάρχοντα δεδομένα, την άποψη του Προέδρου του Περιφερειακού Συμβουλίου με τη βοήθεια ενός ερωτηματολογίου, το Πρόγραμμα Ελλάδα καθώς και το επιχειρησιακό σχέδιο του Προγράμματος.

Τέλος, αναφέρονται οι συνέπειες του προγράμματος στην κοινωνία και τους πολίτες, τη συμβολή του στην πράσινη ανάπτυξη αλλά και τις επιπτώσεις που θα έχει στη δημόσια διοίκηση και την απονομή δικαιοσύνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

1.1 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας ονομάζεται η διαίρεση του Ελληνικού κράτους σε διοικητικές ενότητες όπως οι νομοί, οι επαρχίες και οι περιφέρειες. Η πρώτη διοικητική διαίρεση έγινε από τον Ιωάννη Καποδίστρια το 1828. Ακολουθεί μερικός κατάλογος των διοικητικών διαιρέσεων από το 1828 μέχρι και σήμερα :

Έτος και καθεστώς διοικητικής διαίρεσης	Τρόπος διοικητικής διαίρεσης
1828 - Κυβέρνηση Καποδίστρια	13 τμήματα και επιμέρους επαρχίες
1833 – Αντιβασιλεία του Όθωνα	10 νομοί, 42 επαρχίες και δήμοι
1836	30 διοικήσεις, 10 υποδιοικήσεις
1845	10 νομοί, 49 επαρχίες
1864	Προσάρτηση Επτανήσων στην Ελλάδα (4 νομοί)
1899	26 νομοί
1909	16 νομοί
1912 - Νόμος Περί Δήμων και Κοινοτήτων	35 νομοί
1971 - Διοικητική μεταρρύθμιση	7 περιφερειακές διοικήσεις, 56 νομαρχίες
1997 – Σχέδιο Καποδίστριας	13 περιφέρειες, 51 νομοί, 910 δήμοι, 124 κοινότητες
2011 – Πρόγραμμα Καλλικράτης	7 αποκεντρωμένες διοικήσεις, 13 περιφέρειες, 325 δήμοι

1.2 ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ

Από ιστορικής τουλάχιστον σκοπιάς, η διαίρεση της χώρας σε νομούς και νομαρχίες και το συναφές σύστημα της νομαρχιακής διοίκησης υπήρξε η επικρατέστερη μορφή διοικητικής αποκέντρωσης στην Ελλάδα από την εποχή της συγκρότησης του νεοελληνικού κράτους (γενικές διοικήσεις, μορφές νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, κ.λπ.), το σύστημα της διοικητικής αποκέντρωσης στη χώρα οργανώθηκε με βάση τους νομούς και τις νομαρχίες . Επικεφαλείς των νομαρχιών ήταν οι νομάρχες , που επιλέγονταν από την κεντρική διοίκηση και υπηρετούσαν άλλοτε με θητεία και άλλοτε ως μετακλητοί ανώτατοι δημόσιοι υπάλληλοι. Οι νομάρχες, ως περιφερειακά όργανα του κράτους, ήταν αρμόδιοι για την εφαρμογή της δημόσιας πολιτικής στο επίπεδο του νομού και ήταν ανώτεροι όλων των πολιτικών, αστυνομικών και λιμενικών αρχών όχι όμως των δικαστικών και των στρατιωτικών αρχών ή των επιτρόπων του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ασκούσαν τις συναφείς αρμοδιότητες όλων των υπουργών, εκτός από αυτές των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Οικονομικών, Εθνικής Άμυνας, Εξωτερικών, Δικαιοσύνης, Δημοσίας Τάξης και Εμπορικής Ναυτιλίας. Επίσης οι νομάρχες ασκούσαν τη διοικητική εποπτεία επί των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμων και κοινοτήτων). Ήταν όμως ιεραρχικά υφιστάμενοι του Υπουργού Εσωτερικών ,καθώς και των υπουργών των οποίων ασκούσαν τις αρμοδιότητες στο επίπεδο του νομού.

Τη νομαρχία ως μορφή διοικητικής αποκέντρωσης του κράτους διαδέχθηκε η περιφέρεια το 1994, όταν οι νομαρχίες οργανώθηκαν με αντίστοιχες θεσμικές πρωτοβουλίες (Ν.2218 και 2240 του 1994) ως μορφή δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Πλέον, σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις, οι νομαρχίες και τα επάρχεια καταργήθηκαν και οι υπηρεσίες και οι αρμοδιότητες τους ενσωματώθηκαν στο νέο σύστημα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης , ήτοι, τους δήμους και τις περιφέρειες. Η μείωση του αριθμού τους και η συνεπαγόμενη διεύρυνση του μεγέθους τους δικαιολογείται από τα νέα δεδομένα και τις τάσεις στις συγκοινωνιακές και οικονομικές συνθήκες , καθώς και τις συναφείς τεχνολογικές και επικοινωνιακές δυνατότητες , που διαρκώς διευρύνονται.

Εντούτοις, παρά τη μακρά έως και πληθωρική ενίοτε ύπαρξη θεσμών και οργάνων περιφερειακής διοίκησης του κράτους, η συγκεντρωτική μορφή και λογική της συγκρότησης του δημοσίου χώρου στην Ελλάδα δεν ανατράπηκε, αλλά έτεινε μάλλον να ενισχύεται και να εδραιώνεται. Ιδίως υπό την έννοια της επιδίωξης ομοιομορφίας κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας και της παροχής των δημόσιων υπηρεσιών στις διάφορες περιοχές της χώρας. Το έργο αυτό επιτέλεσαν κατά βάση οι περιφερειακοί θεσμοί του κράτους : οι νομάρχες και οι νομαρχίες από την εθνική απελευθέρωση και μετά, οι γενικοί διοικητές και οι γενικές διοικήσεις κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα και λίγο μετά. Από τότε και στο εξής το έργο αυτό αναμένεται να επιτελέσουν οι αποκεντρωμένες διοικήσεις και οι γενικοί γραμματείς, που προϋπήρχαν αυτών.

Είναι προφανές ότι υπό τις συνθήκες συγκρότησης του νεοελληνικού κράτους (σύσταση των δημοσίων θεσμών μετά από επανάσταση, σταδιακή διεύρυνση των ορίων της επικράτειας, ποικιλία εδαφικών χώρων, αλλά και πληθυσμιακή και πολιτιστική ανομοιογένεια και ιδιαιτερότητες), ο στόχος της ομοιομορφίας κατά το δυνατόν εφαρμογής της νομοθεσίας και της παροχής των δημόσιων υπηρεσιών (για παράδειγμα στο χώρο της παιδείας, της ασφάλειας, της υγιεινής και των μεταφορών) ήταν κάτι όχι μόνο το θεμιτό, αλλά ίσως και εθνικά αναγκαίο.

1.3 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Ο όρος περιφέρεια έχει, στο πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης στην Ελλάδα, δύο σημασίες, μία οργανωτική και μία εδαφική. Κατά την πρώτη, ο όρος αναφέρεται σε μία διοικητική μονάδα του κράτους, ενώ κατά τη δεύτερη αφορά το τμήμα της επικράτειας, εντός του οποίου ασκούνται οι αρμοδιότητες οργάνων του κράτους ή άλλων δημοσίων νομικών προσώπων. Από γενικότερης σκοπιάς, άλλωστε, το σύστημα της περιφερειακής οργάνωσης του κράτους και της δημόσιας διοίκησης μπορεί να προσλάβει τη μορφή είτε της κάθετα αποκεντρωμένης δράσης της διοίκησης, μέσω των αντίστοιχων μορφών και δομών της διοικητικής αποκέντρωσης (όπως ήταν στο παρελθόν οι νομαρχίες, κατόπιν οι διοικητικές περιφέρειες και πλέον οι αποκεντρωμένες διοικήσεις), είτε

της τοπικής αυτοδιοίκησης (όπως ήταν παλαιότερα μόνο οι δήμοι και οι κοινότητες, κατόπιν οι νομαρχίες και οι δήμοι και πλέον οι περιφέρειες και οι δήμοι).

Η βασική διαφορά μεταξύ αποκέντρωσης και αυτοδιοίκησης, ως επιμέρους μορφών της περιφερειακής οργάνωσης της δημόσιας διοίκησης, έγκειται στο ότι, στη μεν πρώτη περίπτωση (αποκέντρωση), τα περιφερειακά όργανα ανήκουν στο νομικό πρόσωπο του κράτους και ασκούν αποφασιστικές αρμοδιότητες κρατικού χαρακτήρα σε τοπικό επίπεδο. Εξακολουθούν, όμως, να υπάγονται στον ιεραρχικό έλεγχο (νομιμότητας) από την κεντρική διοίκηση επ' ονόματι της οποίας ενεργούν σε τοπικό επίπεδο. Στη δεύτερη περίπτωση (αυτοδιοίκηση) πρόκειται για αυτοτελή και μάλιστα αιρετά όργανα με κύρια αρμοδιότητα τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων υπό καθεστώς διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας, αλλά και υπό την εποπτεία του κράτους.

Το σύστημα της τοπικής αυτοδιοίκησης οργανώνεται συνεπώς με την ύπαρξη ξεχωριστών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, τα οποία αναλαμβάνουν την αρμοδιότητα για την διοίκηση των τοπικών υποθέσεων από αιρετά όργανα που αναδεικνύονται από το τοπικό εκλογικό σώμα και λογοδοτούν σε αυτό. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού υπάγονται, ωστόσο, στον έλεγχο νομιμότητας και την εποπτεία από μέρους του κράτους, η οποία ασκείται πλέον από μια αυτοτελή υπηρεσία εποπτείας, που εδρεύει στην έδρα κάθε μιας από τις επτά αποκεντρωμένες διοικήσεις του κράτους.

1.4 ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει κατά το Σύνταγμα (άρθρο 102 παρ. 1) στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού. Η αρχή της τοπικής αυτοδιοίκησης σημαίνει ότι τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων αναλαμβάνουν ξεχωριστά, αιρετά, τοπικά όργανα. Σύμφωνα με τον κλασικό σχετικό ορισμό του Γ.Ι. Αγγελόπουλου, τοπική αυτοδιοίκηση σημαίνει ότι είναι εφικτή και πραγματοποιείται << η διοικήσεις των τοπικών υποθέσεων υπ' οργάνων

ελευθέρως εκλεγομένων υπό του λαού , αντί των οργάνων της κυβερνήσεως >> (αναφέρεται σε Φλογαίτη, 1981 : 31).

Για το σκοπό αυτό, δηλαδή για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, συστήνονται ξεχωριστά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με δική τους οργάνωση, προσωπικό και περιουσία που διοικούνται από αιρετούς εκπροσώπους των τοπικών κοινωνιών και ασκούν την εξουσία τους στο πλαίσιο της δράσης και της αποστολής της αντίστοιχης εδαφικά προσδιορισμένης μονάδας (δήμος, περιφέρεια) για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και την διοίκηση των δημόσιων υποθέσεων αναλόγου επιπέδου. Εξάλλου, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, πέρα από την κύρια αποστολή τους που είναι η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, αναλαμβάνουν και τη διεκπεραίωση σε τοπικό επίπεδο αρμοδιοτήτων που ανήκουν στο κράτος και δεν αποτελούν τοπικές υποθέσεις αλλά εκτελούνται τοπικά για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

Οι οργανισμοί της τοπικής αυτοδιοίκησης συνθέτουν διακριτή νομική προσωπικότητα από αυτή του κράτους , ενώ κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους και την εκτέλεση των λειτουργιών τους διαθέτουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια (οργάνωση, προσωπικό και πόρους για την επίτευξη των σκοπών της δράσης τους).

Το σύστημα της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα διακρίνεται στη σημερινή εποχή σε δύο λειτουργικές βαθμίδες : τους δήμους και τις περιφέρειες (τους δήμους και τις νομαρχίες έως πρόσφατα και τους δήμους και τις κοινότητες, παλαιότερα). Μεταξύ των δύο βαθμίδων της τοπικής αυτοδιοίκησης, παρά τα εδαφικά τους όρια, δεν υφίσταται ιεραρχική σχέση, αλλά κατανομή διακριτών αρμοδιοτήτων. Στο πλαίσιο ενός συστήματος "πολυεπίπεδης" διακυβέρνησης, που ολοένα και περισσότερο χαρακτηρίζει τα πολιτικοδιοικητικά συστήματα στην εποχή μας, η πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση (στο επίπεδο των δήμων), η δευτεροβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση (στο επίπεδο των περιφερειών) και δομές της διοικητικής αποκέντρωσης (οι αποκεντρωμένες διοικήσεις) αποτελούν διακριτά και αυτοτελή (υπό)συστήματα του διοικητικού μηχανισμού στη χώρα με ξεχωριστά, αν και συμπληρωματικά, πεδία αρμοδιοτήτων. Ασκούν δε τις αρμοδιότητες σε συνεργασία και όχι με επικάλυψη μεταξύ τους αλλά και με την

κεντρική διοίκηση του Κράτους (κυβέρνηση, υπουργεία, κλπ). Απώτερος σκοπός όλων είναι η εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος (τοπικού ή γενικού), η οικονομική ανάπτυξη και ευημερία καθώς και η κοινωνική συνοχή. Η τοπική αυτοδιοίκηση, ειδικότερα, αποτελεί ένα είδος εδαφικά προσδιορισμένης ενότητας πολιτών, που λαμβάνει τη μορφή ενός δημοσίου νομικού προσώπου για την εξυπηρέτηση του αντίστοιχου (τοπικού) δημοσίου συμφέροντος που τους συνέχει.

Στους οργανισμούς της τοπικής αυτοδιοίκησης και μάλιστα τους πρωτοβάθμιους (δήμοι), που βρίσκονται εγκείτερα προς τον πολίτη, εντάσσεται το σύνολο των πολιτών της χώρας, καθώς και το σύνολο της εδαφικής της επικράτειας. Συνεπώς, όλο το έδαφος μιας χώρας καθώς και όλοι οι πολίτες ανήκουν σε κάποιον δήμο (ή, στο παρελθόν, σε κάποια κοινότητα). << Κάθε τμήμα της χώρας ανήκει στην περιφέρεια ενός δήμου ή κοινότητας >>, ορίζει το άρθρο 10 παρ 1 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν.3463/2006). Ενώ κατά το άρθρο 14 του ίδιου νόμου, <<κάθε Έλληνας πολίτης είναι δημότης ενός μόνο δήμου ή μιας μόνο κοινότητας>>. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι είναι αδύνατο να υπάρξει πολίτης ή σημείο της επικράτειας που να ανήκει σε περισσότερους από έναν δήμους ή να μην ανήκει σε κανένα δήμο.

1.5 ΔΗΜΟΙ

Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού είναι οι δήμοι (στο παρελθόν ανήκαν σε αυτό το σύνολο και οι κοινότητες), οι οποίοι ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας αποτελούν, κατά το άρθρο 1 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, <<θεμελιώδη θεσμό του δημοσίου βίου των Ελλήνων >>. Οι δήμοι θα μπορούσαν να οριστούν ως οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης στην ελληνική περιφέρεια με πληθυσμό άνω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων, ενώ στα μητροπολιτικά κέντρα Αθηνών και Θεσσαλονίκης το κατώτατο πληθυσμιακό όριο για την ύπαρξη αυτοτελών δήμων ανέρχεται στους είκοσι πέντε χιλιάδες (25.000) μόνιμους κατοίκους.¹

Αξίζει να σημειωθεί ότι μέχρι πρόσφατα, και πριν τις συνενώσεις των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. που πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με τα μεταρρυθμιστικά

σχέδια Καποδίστριας (1997) και Καλλικράτης (2010), το 50% περίπου των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. δεν ξεπερνούσε τους 4.663 κατοίκους, ενώ το 25% εξ αυτών είχε μέχρι 2.628 κατοίκους. Συνολικά το 90% των δήμων και κοινοτήτων δεν ξεπερνούσε τους 19.589 κατοίκους, ενώ το 82% από αυτούς είχε πληθυσμό μικρότερο από 10.000 κατοίκους, ένα όριο που προσδιορίστηκε ήδη από το 1912 (ένας αριθμός που ακόμη και με τα σημερινά δεδομένα φαντάζει μικρός). Μετά τις αλλαγές στη διάρθρωση των οργανισμών πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης που σημειώθηκαν το 1997 μετά την εφαρμογή του προγράμματος υποχρεωτικών συνενώσεων (που ονομάστηκε συμβολικά Ιωάννης Καποδίστριας και τέθηκε σε ισχύ με το νόμο 2539/1997), ο συνολικός αριθμός τους μειώθηκε δραματικά. Οι δήμοι μειώθηκαν στους 914 και οι κοινότητες στις 120 από τους 5.800 περίπου πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α. (457 δήμοι και 5.318 κοινότητες) που υπήρχαν πριν από την εφαρμογή του προγράμματος των αναγκαστικών συνενώσεων και συγχωνεύσεων τους.

Ωστόσο, ακόμη και η μεταρρύθμιση αυτή αποδείχτηκε ανεπαρκής, εφόσον μόνο 212 από τους 1034 πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α. διαπιστώθηκε ότι διέθεταν την αναγκαία διαχειριστική τους επάρκεια για τη συμμετοχή τους στο Ε.Σ.Π.Α. Επιπρόσθετα, οι περισσότεροι από αυτούς δε διέθεταν ούτε την οικονομική αυτάρκεια αλλά ούτε και τη διοικητική ικανότητα για την παροχή των αναγκαίων ποιοτικά αναβαθμισμένων υπηρεσιών, γεγονός που κατέστησε αναγκαία την περαιτέρω συγχώνευση τους με το πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν. 3852/2010). Σαν αποτέλεσμα, ο αριθμός τους περιορίστηκε ακόμα περισσότερο στους 325, πλέον, νέους δήμους, οι οποίοι και αναμένεται να λειτουργήσουν ως πόλοι και εστίες τοπικής ανάπτυξης σε όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας. Όλοι οι δήμοι είναι μεταξύ τους ισόβαθμες μονάδες ή οργανισμοί της τοπικής αυτοδιοίκησης, συγκροτούνται ανά νομό και υποδιαιρούνται εσωτερικά εν είδει δημοτικής αποκέντρωσης σε επιμέρους δημοτικές ενότητες, οι οποίες αποτελούν δημοτικές ή τοπικές κοινότητες (οπότε ο όρος αυτός δεν εξαλείφθηκε εντελώς από το διοικητικό μας λεξιλόγιο). Τις δημοτικές κοινότητες αποτελούν τα πρώην δημοτικά διαμερίσματα δήμων με πληθυσμό άνω των 100.000 κατοίκων, καθώς και τα τοπικά διαμερίσματα που είχαν αναγνωρισθεί με τον Ν. 3463/2006 με πληθυσμό μεγαλύτερο των 2.000 κατοίκων.² Επίσης, τις τοπικές κοινότητες αποτελούν τα τοπικά διαμερίσματα που απαρτίζονται ουσιαστικά από τις πρώην

αυτοτελείς οντότητες τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμους ή κοινότητες) πριν από τις συγχωνεύσεις του 1997 και 2010, με πληθυσμό έως και 2.000 κατοίκους.

Γενική αρμοδιότητα ή μάλλον αποστολή των δήμων αποτελεί η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων της περιφέρειάς τους με σκοπό την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας, την οποία εκφράζουν σε θεσμικό επίπεδο. Όπως ορίζεται, μάλιστα, στη σχετική συνταγματική διάταξη του άρθρου 102 παρ.1 εδ. α, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης διαθέτουν <<τεκμήριο αρμοδιότητας>> για την διοίκηση των τοπικών υποθέσεων αντίστοιχου επιπέδου. Σε αυτήν την ευρεία περιγραφή της αποστολής τους περιλαμβάνονται όλοι σχεδόν οι τομείς της δημόσιας πολιτικής, στο μέτρο όμως πάντοτε που αναφέρονται στο τοπικό δημόσιο συμφέρον και στην ικανοποίηση των τοπικών (και όχι των συνολικών εθνικών) αναγκών των πολιτών - δημοτών. Εξαιρούνται, βέβαια, πάντοτε από το πεδίο ευθύνης της τοπικής αυτοδιοίκησης οι παραδοσιακές, << κατασταλτικού >> τύπου, λειτουργίες του κράτους (άμυνα, ασφάλεια, εξωτερική πολιτική, δικαιοσύνη, φορολογία). Σαν αποτέλεσμα, οι πρωτοβάθμιοι Ο.Τ.Α. είναι αρμόδιοι και υπεύθυνοι να αναπτύσσουν δραστηριότητες και πρωτοβουλίες για μια σειρά τομέων της δημόσιας πολιτικής σε τοπικό επίπεδο. Αυτοί είναι κυρίως οι τομείς της ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος, της ποιότητας ζωής και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων, της απασχόλησης, της κοινωνικής πρόνοιας και αλληλεγγύης, της παιδείας, του πολιτισμού, του αθλητισμού και της πολιτικής προστασίας. Στο πλαίσιο αυτό διαθέτουν εκτεταμένες αρμοδιότητες σε επιμέρους ζητήματα γεωργίας, κτηνοτροφίας και αλιείας, στην εκτέλεση έργων και τη φροντίδα των συγκοινωνιακών υποδομών στην προστασία της δημόσιας υγείας, στην έκδοση επαγγελματικών αδειών, τη συντήρηση σχολικών κτιρίων και υποδομών, αλλά και την ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων συναφούς χαρακτήρα κ.λ.π.

Το εύρος των αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης, το αιρετό των αρχών της και η διαρκής λογοδοσία τους στην τοπική κοινωνία, η οποία με τον τρόπο αυτόν και με την άμεση συμμετοχή των ίδιων των πολιτών μπορεί να θεωρηθεί ότι αυτοκυβερνάται, καθιστούν την τοπική αυτοδιοίκηση μία πολιτεία εν σμικρόνσει,

μια μικρογραφία του ευρύτερου πολιτικού συστήματος της χώρας. Τούτο δεν την καθιστά, ωστόσο, ένα 'κράτος εν κράτει', ιδίως στα ενιαία πολιτικά συστήματα, αλλά έναν χωρικά οριοθετημένο θεσμό της αυτοδιοίκησης των πολιτών και της δημοκρατίας τόσο για τη συλλογική και οργανωμένη αντιμετώπιση των τοπικών προβλημάτων, όσο και την παροχή πλειάδας, στο τοπικό επίπεδο μέσα στο πλαίσιο των νόμων της ευρύτερης πολιτείας στην οποία ανήκει. Η έκταση της τοπικής αυτονομίας οριοθετείται συναφώς με βάση το δικαίωμα αλλά και την δυνατότητα των Ο.Τ.Α. να παρέχουν, στο πλαίσιο των νόμων προς τους πολίτες- δημότες τους, ένα πλέγμα δημόσιων υπηρεσιών εξυπηρετώντας το τοπικό δημόσιο συμφέρον.

Η αρμοδιότητα και η δημόσια εξουσία, την οποία ασκούν οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, δεν έχουν πρωτογενή χαρακτήρα, αλλά είναι «δοτές» από το κράτος (<<ασκείται κατά παροχήν εκ μέρους της πολιτείας>>, Παπαχατζής, 1983 :263). Δηλαδή το κράτος, στο πλαίσιο της συνταγματικής οργάνωσης του, που εγγυάται την ύπαρξη οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, οφείλει να παρέχει όχι μόνο την αναγκαία εξουσία αλλά και τους απαιτούμενους πόρους για την άσκηση των σχετικών αρμοδιοτήτων, με περιορισμούς που τίθενται με σαφή τρόπο από τη σχετική νομοθεσία.

1. Για τους ορεινούς ή νησιωτικούς δήμους μπορεί να υπάρξει εξαίρεση από το γενικό πληθυσμιακό κατώφλι λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που αντιμετωπίζουν.

2. Για τα νησιά εισάγεται (με το άρθρο 2 παρ.3 του Ν. 3852/ 2010) και πάλι μια εξαίρεση, εφόσον τα προϋφιστάμενα τοπικά διαμερίσματα αποτελούν πλέον δημοτικές κοινότητες, αρκεί να έχουν πληθυσμό άνω των 1.000 κατοίκων. Επίσης, συγκροτούν δημοτική κοινότητα, ανεξαρτήτως μάλιστα πληθυσμιακού ορίου, πρώην κοινότητες ή τοπικά διαμερίσματα, που εκτείνονται σε όλη την περιφέρεια του εκάστοτε νησιού.

1.6 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ <<ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ>> ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ

Καθώς από την 1^η Δεκεμβρίου 2009 έχει τεθεί σε ισχύ η Συνθήκη της Λισσαβόνας, καθίσταται απαραίτητο μία νομοθετική πρωτοβουλία όπως ο Καλλικράτης να εμπνέεται από και να συμβαδίζει με αρχές και αξίες που αποτελούν τη βάση για το ευρύτερο πλαίσιο μέσα στο οποίο θα εφαρμοστεί, αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Βασικές αρχές του Καλλικράτη είναι αφενός ο δραστικός περιορισμός των διοικητικών δομών σε δύο πλέον μόνο βαθμούς αυτοδιοίκησης, τους Δήμους και τις Περιφέρειες, και μία Αποκεντρωμένη Διοίκηση, αφ'ετέρου η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων των δύο βαθμών της αυτοδιοίκησης επί της αρχής της δοτής αρμοδιότητας, όπως αυτή σαφέστατα διαπνέει τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ε.Ε. Έτσι, οι δύο βαθμοί λειτουργούν μόνο εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που τους απονέμονται και οι σχέσεις τους δεν είναι σχέσεις ιεραρχίας και ελέγχου αλλά σχέσεις συνεργασίας και συναλληλίας.

Οι νέες δομές, λιγότερες και πιο ενισχυμένες, μπορούν να εντάξουν καλύτερα στον τρόπο λειτουργίας τους τις βασικές αρχές της Συνθήκης της Λισσαβόνας, δηλαδή της εγγύτητας, της διαφάνειας σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης (διαδικασία λήψης αποφάσεων, διοικητική και οικονομική διαφάνεια, εκλογικές διαδικασίες, συμμετοχή κοινωνίας των πολιτών, δημόσια ηθική αιρετών και προσωπικού της αυτοδιοίκησης), της εξωστρέφειας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της συμμετοχικής δημοκρατίας αλλά και της εμβάθυνσης.

Αυτή η τελευταία έννοια, τόσο βασική για την ουσιαστική ολοκλήρωση της ΕΕ, αποτελεί πρόκληση, καθώς για να επιτευχθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, χρειάζεται να ξεκινήσει ήδη από τα πρώτα επίπεδα διακυβέρνησης, την αυτοδιοίκηση. Και προς αυτήν την κατεύθυνση κινείται και ο Καλλικράτης όταν εμπεριέχει και προωθεί την έννοια της εξωστρέφειας της αυτοδιοίκησης και της ενίσχυσης της αντίληψης ότι το έργο το οποίο επιτελείται σε κοινοτικό επίπεδο είναι έργο το οποίο επηρεάζει αλλά και μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση του και η αυτοδιοίκηση.

Όλα αυτά αποτυπώνονται μέσα από διατάξεις σχετικά με τα δίκτυα αδελφοποιήσεων, τις διεθνείς συνεργασίες, τα κοινοτικά προγράμματα και πρωτοβουλίες, τη συμμετοχή των αιρετών στην Επιτροπή των Περιφερειών, με τη συνακόλουθη εμπλοκή της στη διαδικασία παραγωγής κοινοτικών πολιτικών. Σε αυτήν τη διαδικασία, γίνεται ένα επιπλέον άνοιγμα με την ενδυνάμωση της συμμετοχικής διαδικασίας και της συμμετοχής των πολιτών, όπως και με την πρωτοβουλία των πολιτών για τη νομοθετική διαδικασία σε κοινοτικό επίπεδο, με τα δημοψηφίσματα, τα τοπικά συμβούλια νέων, την πλήρη διαφάνεια και την πρόσβαση των πολιτών σε όλες τις αποφάσεις και τις υπηρεσίες της αυτοδιοίκησης.

Επιπλέον, και με βάση το πνεύμα που διατρέχει τη Συνθήκη, ο Καλλικράτης εισάγει μία σειρά από διαδικασίες οι οποίες είτε δεν υπήρχαν το προηγούμενο νομοθετικό πλαίσιο, είτε δεν εμφανίζονταν τόσο ισχυροποιημένα και δομημένα, όπως : η αναγνώριση του δικαιώματος συμμετοχής στις εκλογικές διαδικασίες, πλην των πολιτών της ΕΕ, και σε ομογενείς και σε νομίμως διαμένοντες αλλοδαπούς υπηκόους τρίτων χωρών (σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία), η δημιουργία συμβουλίου ένταξης των μεταναστών η πρόβλεψη για συμπαραστάτη του πολίτη και της επιχείρησης σε δημοτικό και περιφερειακό επίπεδο, η ανάρτηση όλων των αποφάσεων στις ιστοσελίδες των Δήμων και Περιφερειών, η σύσταση επιτροπών ποιότητας ζωής, οι συνελεύσεις των κατοίκων, η δημιουργία δικτύων Δήμων και Περιφερειών και η συμμετοχή αυτών σε ευρωπαϊκά και διεθνή προγράμματα, η αναγνώριση της αυξημένης ανάγκης που έχουν οι νησιωτικές περιοχές με τη σύσταση ερευνητικού ινστιτούτου για σχετικές πολιτικές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ

Η Αχαΐα είναι νομός της Ελλάδας που βρίσκεται στην βόρεια Πελοπόννησο και ανήκει στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας με πληθυσμό 322.789 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001) και έκταση 3.271 τετρ. χμ. και πυκνότητα πληθυσμού 98,7 κάτοικοι ανά τετρ. χμ. Συνορεύει στα ανατολικά με το νομό Κορινθίας, στα νότια με το νομό Αρκαδίας και στα νοτιοδυτικά με το νομό Ηλείας. Η αρχική σύσταση του νομού υπήρξε το 1833 με την ονομασία Αχαΐας και Ήλιδος. Πρωτεύουσα του νομού είναι η Πάτρα, η τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας, η οποία χαρακτηρίζεται και σαν την βασική ακτοπολιτική πύλη της χώρας προς την δυτική Ευρώπη. Με το Σχέδιο Καλλικράτης την 1 Ιανουαρίου 2011 εντάσσεται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και συνιστώνται οι κατωτέρω δήμοι που την απαρτίζουν :

- **Δήμος Πατρέων** με έδρα την Πάτρα αποτελούμενος από τους δήμους α. Πατρέων β. Βραχναϊκών γ. Ρίου δ. Μεσσήτιδος και ε. Παραλίας, οι οποίοι καταργούνται.
- **Δήμος Ερυμάνθου** με έδρα τη Χαλανδρίτσα αποτελούμενος από τους δήμους α. Τριταίας β. Φαρρών και τις κοινότητες α. Καλεντζίου β. Λεοντίου, οι οποίοι καταργούνται.
- **Δήμος Δυτικής Αχαΐας** με έδρα την Κάτω Αχαΐα αποτελούμενος από τους δήμους α. Ωλένιας β. Μόβρης γ. Δύμης και δ. Λαρισσού, οι οποίοι καταργούνται.
- **Δήμος Καλαβρύτων** με έδρα τα Καλάβρυτα αποτελούμενος από τους δήμους α. Καλαβρύτων β. Αροανίας γ. Παΐων και δ. Λευκασίου, οι οποίοι καταργούνται.
- **Δήμος Αιγιαλείας** με έδρα το Αίγιο αποτελούμενος από τους δήμους α. Αιγίου β. Συμπολιτείας γ. Ερινέου δ. Διακοπτού ε. Ακράτας και στ. Αιγείρας, οι οποίοι καταργούνται.

Νομός

Αχαΐας

Θέση του νομού Αχαΐας στον χάρτη της Ελλάδας .

2.1 ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ

Ο Δήμος Πατρέων προέκυψε από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Πατρέων, Μεσσήτιδος, Παραλίας, Βραχναϊκών και Ρίου, με έκταση 333.14 τετρ. χλμ. και πληθυσμό 202.757 κατοίκων (σύμφωνα με την απογραφή του 2001) και έδρα την Πάτρα (αρχαία ελληνικά: Πάτραι) , η οποία είναι η πρωτεύουσα του Νομού Αχαΐας, της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και το μεγαλύτερο αστικό κέντρο και λιμένας της Πελοποννήσου. Δήμαρχος είναι ο κ. Ιωάννης Δημαράς. Ο νεοσύστατος δήμος έχει πληθυσμό 202.757 κατοίκους και αποτελεί τον τρίτο μεγαλύτερο πολεοδομικό συγκρότημα της χώρας σε πληθυσμό στην Ελλάδα μετά της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Επίσης είναι το μεγαλύτερο οικονομικό, εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο της Πελοποννήσου και της Δυτικής Ελλάδας. Κατά τη διάρκεια των τεσσάρων χιλιετιών της ιστορίας της, και ειδικότερα στη Ρωμαϊκή περίοδο, η Πάτρα αποτέλεσε κοσμοπολίτικο κέντρο της Μεσογείου, ενώ σύμφωνα με τη χριστιανική παράδοση είναι ο τόπος του μαρτυρίου του Αγίου Ανδρέα.

Αποκαλείται Πύλη της Ελλάδας προς τη Δύση, καθώς είναι διεθνές εμπορικό κέντρο, μεγάλο λιμάνι και κομβικό σημείο για το εμπόριο και την επικοινωνία με την Ιταλία και την Ευρωπαϊκή Δύση. Ακόμα διαθέτει δύο πανεπιστήμια (Το Πανεπιστήμιο Πατρών και το Ανοιχτό Πανεπιστήμιο) και ένα Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και συνδεδεμένα με αυτά ερευνητικά ινστιτούτα, που την καθιστούν επιστημονικό κέντρο με σημαντικές επιδόσεις στην τεχνική εκπαίδευση. Η υπερσύγχρονη γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου συνδέει το προάστιο της Πάτρας Ρίο με το Αντίρριο, ενώνοντας την Πελοπόννησο με τη Στερεά Ελλάδα. Επιπλέον, η πόλη φημίζεται για το μεγαλύτερο ευρωπαϊκό, μεσογειακού τύπου, καρναβάλι της, το περίφημο Πατρινό καρναβάλι. Ήταν η Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης του 2006, ενώ έχει πολυετή παράδοση στα πολιτικά πράγματα της χώρας, έχοντας αναδείξει τον μεγαλύτερο αριθμό Πρωθυπουργών στην ελληνική ιστορία: η οικογένεια Ζαΐμη, ο Δημήτριος Γούναρης, ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος και η οικογένεια Παπανδρέου είναι μερικά γνωστά παραδείγματα

2.1.1 ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ (ΠΡΙΝ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ)

Ο δήμος Πατρέων συστάθηκε με τον Ν. 2539/1997 περί "Συγκρότησης της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης", είχε πληθυσμό 163.466 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001) και ήταν ο τέταρτος μεγαλύτερος δήμος της Ελλάδας. Περιλάμβανε τα τοπικά διαμερίσματα Πατρέων, Ελεκίστρας, Μοίρας και Σουλίου. Η πόλη της Πάτρας διαιρείται σε τέσσερα δημοτικά διαμερίσματα:

- τον Αρκτικό Τομέα
- τον Νότιο Τομέα
- τον Ανατολικό Τομέα
- τον Κεντρικό Τομέα

Η Πάτρα βρίσκεται 216 χιλιόμετρα δυτικά της Αθήνας στα βορειοδυτικά παράλια της Πελοποννήσου, στους πρόποδες του Παναχαϊκού όρους και βρέχεται από τον Πατραϊκό κόλπο, ο οποίος στην ουσία είναι μια εγκόλπωση του Ιονίου πελάγους. Η πιο κοινή εξήγηση που δίδεται για το όνομα της πόλης είναι η μυθολογική, ότι προέρχεται δηλαδή από τον Πατρέα, το μυθικό οικιστή της πόλης. Η Πάτρα είναι

κόμβος τριών μεγάλων οδικών οδών. Στα ανατολικά της πόλης βρίσκεται η Εθνική Οδός , η οποία συνδέει την πόλη με την Αθήνα, την Κόρινθο και πόλεις της Βόρειας Πελοποννήσου. Στα βόρεια υπάρχει η Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου και η Εθνική Οδός , η οποία συνδέει την πόλη με την Στερεά Ελλάδα και την Ήπειρο. Και νότια υπάρχει η Εθνική Οδός , η οποία συνδέει την πόλη με την Καλαμάτα και τις πόλεις της Δυτικής Πελοποννήσου. Ταυτόχρονα, το λιμάνι της αποτελεί συνδετικό κρίκο στο εμπόριο ανάμεσα σε Ελλάδα και Ευρώπη (μέσω Ιταλίας). Είναι μια περιοχή στην οποία έχει παρατηρηθεί έντονη σεισμικότητα. Ένα κεντρικό χαρακτηριστικό της αστικής γεωγραφίας της Πάτρας είναι η διαίρεσή της στην Άνω και Κάτω πόλη, που συνδέονται μεταξύ τους με σκαλοπάτια. Αυτό είναι αποτέλεσμα μιας αλληλεπίδρασης ανάμεσα στη φυσική γεωγραφία της περιοχής και του μοντέλου ανθρώπινης κατοίκησης. Η Κάτω πόλη, η οποία περιλαμβάνει τον αστικό πυρήνα του 19ου αιώνα και το λιμάνι, βρίσκεται δίπλα στη θάλασσα και απλώνεται μεταξύ των εκβολών των ποταμών Γλαύκου και Χάραδρου και είναι χτισμένη πάνω σε ένα αρχικά ποταμογενές και ελώδες έδαφος, ενώ η Άνω πόλη καλύπτει την περιοχή των παλαιότερων οικισμών, γύρω από το φρούριο, πάνω στις δυτικότερες υπώρειες του Παναχαϊκού όρους (1.926 μέτρα) πριν τον Πατραϊκό Κόλπο.

Ο δήμος ιδρύθηκε με το Β.Δ. 8/4/1835, είχε 5.469 κατοίκους και κατατάχτηκε στην Β' τάξη. Ανήκε στην Επαρχία Παλαιάς Πάτρας του Νομού Αχαΐας. Πρώτος δήμαρχος ήταν ο Ιωάννης Ζαΐμης, που διορίστηκε από την αντιβασιλεία, κι ανέλαβε καθήκοντα στις 26 Ιουνίου 1836 .Το 1922, με τον Ν. 2789/8 14 Ιουλίου 1922, η Κυβέρνηση Δ. Γούναρη παραχωρεί στον δήμο το προνόμιο διανομής και παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος. Η αρχαία Πάτρα είχε ως πυρήνα την Αρόη. Ο Πατρεύς, Αχαιός από τη Σπάρτη, επειδή δεν ήθελε να υποστεί τις συνέπειες της κατάκτησης της πόλης του από τους Δωριείς, ήρθε επικεφαλής αποίκων (οικιστής) στην περιοχή της Αρόης και κατάφερε να διώξει τους Ίωνες κατοίκους. Μεγάλωσε και οχύρωσε την πόλη, κατάφερε ακόμη να κάνει την πολιτική συνένωση επτά Προϊστορικών αγροτικών συνοικισμών και της έδωσε το όνομά του. Χτισμένη σε στρατηγική θέση, παραθαλάσσια με καλυμμένα τα νότια της από το Παναχαϊκό όρος Κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο τη βρίσκουμε άλλοτε με το μέρος των Αθηναίων και άλλοτε των Πελοποννησίων. Το τέλος πάντως του πολέμου τη βρίσκει με το μέρος των νικητών. Σημαντική ήταν η συμβολή της Πάτρας στη

συγκρότηση της Αχαϊκής Συμπολιτείας (280 π.Χ.). Πρόκειται για την αναβίωση της ομοσπονδίας των Αχαιών, "Το κοινό των Αχαιών". Οι πόλεις Πάτραι, Δύμη, Αίγιο, Βούρα, Φαραί, Τριταία, Πελλήνη, Αιγείρα, Λεόντιο και Κερύνεια ιδρύουν την Συμπολιτεία. Η λειτουργία της βασιζόταν σε θεσμούς ισότητας και δημοκρατίας.

Η Πάτρα υποτάχθηκε στην Ρώμη το 146 π.Χ.. Ο Αύγουστος είχε διακρίνει (31 π.Χ.) την προνομιακή και επίκαιρη θέση της Πάτρας και φρόντισε να εγκατασταθούν εδώ ως άποικοι παλαίμαχοι Ρωμαίοι. Από τότε παραχωρήθηκαν μόνο στους Πατρινούς (από όλους τους Αχαιούς), η ελευθερία και η αυτοδιοίκηση που μπορούσαν ν' απολαμβάνουν οι Ρωμαίοι ως άποικοι. Οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες έδωσαν κατά καιρούς προνόμια στην Πάτρα, η οποία γρήγορα μεταβλήθηκε σε λαμπρή και πασίγνωστη πόλη. Κατά το 2ο αιώνα μ.Χ. η Πάτρα βρίσκεται στη μεγαλύτερη ακμή της, τότε την επισκέπτεται ο περιηγητής Πausανίας. Την εποχή αυτή εκτεινόταν στα νότια και νοτιοδυτικά της ακρόπολης και ήταν στολισμένη με πολλά ιερά και άλλα οικοδομήματα. Μερικά από αυτά περιγράφει ο περιηγητής στα «Αχαϊκά» του. Η παρουσία και η δραστηριότητα του Αποστόλου Ανδρέα στην πόλη κατά την εποχή του Νέρωνα της δίνει έναν καινούργιο χαρακτήρα. Τη μεταβάλλει σε πεδίο σύγκρουσης ποικίλων θρησκευτικών αποκλίσεων μέχρι την τελική επικράτηση του Χριστιανισμού. Με τη μεταφορά της πρωτεύουσας του Ρωμαϊκού κράτους στην Κωνσταντινούπολη, 330 μ.Χ., η Πάτρα άρχισε να παρακμάζει. Στα 807 μ.Χ., η πόλη πολιορκήθηκε από τους Σλάβους. Αργότερα έπεσε στα χέρια των Φράγκων, των Ενετών και τέλος των Τούρκων. Είναι από τις πρώτες πόλεις που επαναστάτησαν εναντίον των Τούρκων το 1821. Κατά τη διάρκεια του επαναστατικού αγώνα καταστράφηκε σχεδόν ολοκληρωτικά. Η σύγχρονη πόλη κτίστηκε από τον Καποδίστρια στο χώρο της αρχαίας.

Η Πάτρα σήμερα είναι μια σύγχρονη μεγαλούπολη με σημαντική βιομηχανική και εμπορική κίνηση, ενώ το λιμάνι της είναι ένα από τα σημαντικότερα της Ελλάδας και πύλη προς τη Δύση. Σημαντική είναι η προσφορά της και στην επιστημονική και πολιτιστική ζωή της χώρας, με το Πανεπιστήμιο Πατρών της, το ΤΕΙ, το Ανοικτό Πανεπιστήμιο, το Καρναβάλι της, το Διεθνές Φεστιβάλ κ.α.

Μερικά από τα αξιοθέατα της Πάτρας είναι τα εξής:

- Μυκηναϊκοί Τάφοι Βούντενης: Ο αρχαιολογικός χώρος της Βούντενης βρίσκεται 4,5 χμ ανατολικά της Πάτρας και πρόκειται για μεγάλο μυκηναϊκό νεκροταφείο
- Βόρειο Νεκροταφείο: Το ρωμαϊκό αυτό μνημείο χρονολογείται μεταξύ του τέλους του 1ου αι. μ.Χ και του τέλους του 2ου αι. μ.Χ. Έχοντας σχήμα σταυρού, όπως ο ναός της Ισιδας στην Πομπηία, αποτελεί το μοναδικό μνημείο με αυτή τη μορφή που βρέθηκε στην Πάτρα.
- Πηγή Δήμητρας: Το σημερινό πηγάδι του Αγ. Ανδρέα παραπλεύρως του παλαιού Ι. Ναού το οποίο άλλοτε ήταν πηγή της θεάς Δήμητρας που λειτουργούσε και ως μαντείο.
- Ρωμαϊκό Ωδείο: Στα δυτικά της Ακρόπολης στην Άνω πόλη βρίσκεται το ρωμαϊκό Ωδείο της Πάτρας (160 π.Χ.), παλαιότερο από το Ωδείο (Ηρώδειο) της Αθήνας.
- Αχαΐα Clauss: Ο Πύργος της Αχαΐα Clauss είναι το πρώτο ελληνικό οινοποιείο που χτίστηκε στα 1861 και μέχρι σήμερα παράγει μερικά από τα πιο διάσημα ελληνικά κρασιά. Στους χώρους του ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει το καταπράσινο περιβάλλον, τα ιστορικά κτίρια, τα ξυλόγλυπτα βαρέλια παλαιώσης από το 1873 της φημισμένης Μαυροδάφνης, καθώς επίσης, στην Κάβα Δανηλίδος, να δοκιμάσει μερικά από τα εκλεκτά κρασιά της Αχαΐα Clauss.
- Υ.Η.Σ. Γλαύκου (Υδροηλεκτρικός Σταθμός) : Το πρώτο Υδροηλεκτρικό εργοστάσιο της Ελλάδος, λειτουργεί από το 1927 ως δημοτική επιχείρηση. Σήμερα ανήκει στη ΔΕΗ η οποία έχει δημιουργήσει Μουσείο της ιστορίας του σταθμού. Βρίσκεται στην ομώνυμη περιοχή, Γλαύκος, 8 χμ νοτιοανατολικά του κέντρου της Πάτρας.
- Το Σπίτι του Κωστή Παλαμά: Διατηρητέο κτίριο επί της οδού Κορίνθου 241 στο κέντρο της πόλης, όπου γεννήθηκε ο Κωστής Παλαμάς και η Ιταλίδα πεζογράφος Ματθίλδη Σεράο.
- Δημοτική Βιβλιοθήκη: Στο κέντρο της Πάτρας, δίπλα από το Δημαρχείο, βρίσκεται το κτίριο στο οποίο στεγάζεται η Δημοτική Βιβλιοθήκη. Η Βιβλιοθήκη διαθέτει σήμερα 120.000 τόμους βιβλία, καθώς και μεγάλο αριθμό περιοδικών, ιστορικά έγγραφα, φωτογραφικό αρχείο κ.ά. Επίσης, σε ειδικό τμήμα της Βιβλιοθήκης φυλάσσονται πολύτιμα έγγραφα και βιβλία με υπογραφές μεγάλων προσωπικοτήτων (π.χ. Κωστή Παλαμά, Γιάννη Ρίτσου, Μουσολίνι κ.ά.).

Το λιμάνι ανέκαθεν έπαιξε σημαντικό ρόλο στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή της πόλης. Κατά τον προηγούμενο αιώνα γνώρισε μία περίοδο μεγάλης άνθησης ως κέντρο σταφιδεμπορίου. Τα πλεονεκτήματα γεωγραφικής θέσης του επιφύλαξαν μια εκτεταμένη περίοδο ακμής, που σημάδεψε τη ζωή της Πάτρας και διαμόρφωσε σε μεγάλο βαθμό τα χαρακτηριστικά της τοπικής οικονομίας. Στη συνέχεια, η κάμψη και παρακμή του σταφιδεμπορίου, συμπαρέσυρε και το λιμάνι σε μία περίοδο στασιμότητας και αργότερα παρακμής, που έγινε ιδιαίτερα έντονη τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Όμως η ανάπτυξη των πορθμειακών μεταφορών, οδήγησε σε μία νέα περίοδο ακμής, που άρχισε τη δεκαετία του 1960 και συνεχίζεται και σήμερα με πολύ θετικές προοπτικές. Το χαρακτηριστικά του λιμανιού σε όλη την περίοδο του μεσοπολέμου μέχρι και τις αρχές του Β' παγκόσμιου πολέμου ορίζουν ένα εύρωστο λιμάνι με έντονη εμπορευματική δραστηριότητα. Υπήρχε ναυτική σύνδεση των Πατρών με όλη σχεδόν τη Δυτική Ελλάδα, καθώς και με την Ιταλία και την Αλβανία. Ο Β' παγκόσμιος πόλεμος δημιουργεί μία τομή που ακολουθείται από μία φάση απραξίας και αναδιοργάνωσης μετά την απελευθέρωση. Από το 1951 -52 αρχίζει να ανακτά σημαντική εμπορευματική δραστηριότητα στα πλαίσια των αλλαγμένων μεταπολεμικών συνθηκών. Από το τέλος της δεκαετίας του '50 δρομολογούνται οι συνθήκες που καθόρισαν τον σημερινό χαρακτήρα του λιμανιού.

Μέσα στα τελευταία 30 χρόνια, τόσο η Πάτρα όσο και το λιμάνι της άλλαξαν δραστικά. Ιδιαίτερες αλλαγές στο χαρακτήρα του λιμανιού έγιναν και τα τελευταία τρία χρόνια, οι οποίες οφείλονται κυρίως στην πρόσφατη κρίση των Βαλκανίων, όπου οι προτιμήσεις τουριστικών και εμπορευματικών ροών άλλαξαν δραστικά. Οι ριζικές διαφοροποιήσεις, που οφείλονται σε τοπικές συνθήκες και σε γενικότερες πανελλήνιες εξελικτικές τάσεις, έκαναν το λιμάνι πράγματι αγνώριστο. Χρονολογία ορόσημο μπορεί να χαρακτηριστεί το 1960, γιατί είναι η χρονιά εκείνη που δρομολογείται το πρώτο οχηματαγωγό πλοίο (ferry-boat) στη γραμμή Ελλάδας - Ιταλίας. Η θέση της Πάτρας ως πλησιέστερου σημαντικού ηπειρωτικού λιμένος προς τη Δυτική Ευρώπη, ως αστικού κέντρου υπερτοπικής κλίμακας και συγκοινωνιακού κόμβου, ευνόησε τη χρησιμοποίησή της από τους τουρίστες, είτε ως σημείο εισόδου - εξόδου, είτε ως σημείο διέλευσης. Γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό για την πολεοδομική της διαμόρφωση, μιας και το λιμάνι, η σιδηροδρομική γραμμή και ο σταθμός, καταλαμβάνουν σημαντικό, αν όχι

ολόκληρο μέρος, από την παραλία της πόλης, και που σε συνδυασμό με την ύπαρξη των βιομηχανιών στα νοτιοδυτικά παράλια (Ακτή Δυμαίων) καθιστούν την Πάτρα μια "παραθαλάσσια πόλη χωρίς θάλασσα". Σήμερα, το λιμάνι αποτελεί τη σημαντικότερη τερματική εγκατάσταση θαλάσσιων μεταφορών της Δυτικής Ελλάδας και το σημαντικότερο σημείο πορθμειακής σύνδεσης της χώρας με την Ιταλία

Οι εξελίξεις της διεθνούς μεταφορικής αγοράς στην ευρύτερη περιοχή της Αδριατικής και των Βαλκανίων, αναδεικνύουν και αναβαθμίζουν το ρόλο του λιμανιού της Πάτρας στο διεθνές δίκτυο των μεταφορών. Η κρίση των Βαλκανίων έχει ως αποτέλεσμα την εκτροπή πολύ σημαντικού τμήματος του διεθνούς εμπορίου της χώρας στη θαλάσσια οδό εξυπηρέτησης. Ενώ το ποσοστό του διεθνούς εμπορίου της χώρας που εξυπηρετείται οδικά παραμένει σταθερό στην τάξη του 7-8% ετησίως, η κατανομή των φόρτων μεταξύ θαλάσσιου δρόμου της Αδριατικής και των χερσαίων διαδρομών, έχει μεταστραφεί, από 80-20% περίπου στα μέσα της δεκαετίας του 1980, σε 50-50% για το 1993. Από τον φόρτο αυτό, το 1993 η Πάτρα εξυπηρετεί περίπου το 80%, ενώ η Ηγουμενίτσα το υπόλοιπο 20%. Οι προβλέψεις συγκλίνουν στο ότι ακόμα και μετά την αποκατάσταση της πολιτικής ομαλότητας στα Βαλκάνια, θα παραμείνει εξυπηρετούμενο από τη θαλάσσια οδό το μεγαλύτερο μέρος από την εκτραπέυσα κίνηση.

Όσον αφορά την ιατρική περίθαλψη, η πόλη εξυπηρετείται από τα εξής νοσοκομεία:

- A) Γενικό Νοσοκομείο Πατρών «Ο Άγιος Ανδρέας»
- B) Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών «Παναγία η Βοήθεια» (Ρίο)
- Γ) Καραμανδάνειο Γενικό Νοσοκομείο Πατρών

2.1.2 ΔΗΜΟΣ ΒΡΑΧΝΑΪΙΚΩΝ

Ο Δήμος Βραχναϊκών ήταν δήμος αποτελούμενος από τη συνένωση παλαιότερων κοινοτήτων της περιοχής. Λειτουργήσε την περίοδο 1999 -2010 και στη συνέχεια συγχωνεύθηκε στο δήμο Πατρέων. Βρισκόταν στα βορειοδυτικά του νομού, πολύ κοντά στην πόλη της Πάτρας και είχε τα δημοτικά διαμερίσματα, Βραχναϊκών,

όπου ήταν και η έδρα του δήμου, Θεριανού, Καμινίων, Μονοδενδρίου και Τσουκαλαίικων, είχε έκταση 37,2 τετρ. χμ. και πληθυσμό 5.094 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001). Η κοινότητα Βραχναίικων είχε συσταθεί το 1912 ,αρχικά στην κοινότητα ανήκε και ο οικισμός Μονοδένδρι ο οποίος αποσπάστηκε το 1929 και αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα. Η κοινότητα Τσουκαλαίικων είχε συσταθεί επίσης το 1912 και αρχικά περιλάμβανε και το Θεριανό το οποίο αποσπάστηκε και αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα το 1919. Τέλος η κοινότητα Καμινίων προήλθε από την κοινότητα Αλισσού (του μετέπειτα δήμου Δύμης) από την οποία αποσπάστηκε το 1919.

2.1.3 ΔΗΜΟΣ ΡΙΟΥ

Ο Δήμος Ρίου συστάθηκε το 1998 και μετέπειτα συνενώθηκε στο δήμο Πατρέων. Περιλάμβανε τα δημοτικά διαμερίσματα (πρώην κοινότητες) Άγιος Γεώργιος, Ακταίο, Άγιος Βασίλειος, Αραχωβίτικα, Δρέπανο, Ψαθόπυργος, Σελλά, Πλατάνι και Καστρίτσι με έδρα τον Άγιο Γεώργιο (Ρίο), και τους οικισμούς Αργυρά, Ροδινή, Κάτω Ροδινή, Μαγούλα και Πιτίτσα ,έκταση 97.933 τετρ. χμ. και 13.291 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001). Έμβλημα του δήμου ήταν η γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου, η οποία συνδέει την Πελοπόννησο με τη Δυτική και Ηπειρωτική Ελλάδα και το πορθμείο Ρίου-Αντιρρίου. Στον Δήμο Ρίου υπάρχει η Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου και το Κάστρο Ρίου, ενώ για το πέρασμα του πορθμείου υπάρχουν και τα φεριμπότ. Στον Δήμο Ρίου υπάρχει ακόμα το Πανεπιστημιακό νοσοκομείο και το Πανεπιστήμιο Πάτρας.

2.1.4 ΔΗΜΟΣ ΜΕΣΣΑΤΙΔΟΣ

Ο Δήμος Μεσσήτιδος είναι Δήμος που δημιουργήθηκε το 1997 και συμπεριέλαβε τις πρώην κοινότητες Οβρυά, η οποία είναι και έδρα του (ως μεγαλύτερη κοινότητα), Κρήνη, Σαραβάλι, Θέα, Καλλιθέα, Πετρωτό και Κρυσταλλόβρυση. Είναι ο τρίτος δήμος σε πληθυσμό στην Αχαΐα μετά τους Δήμους Πατρέων και Αιγίου με 11.873 κατοίκους(σύμφωνα με την απογραφή του 2001) και έκτασή .66,366 στρέμματα. Ο δήμος συνόρευε με τους δήμους Πατρέων, Παραλίας, Βραχναίικων και την κοινότητα Λεοντίου. Έχει ορεινές και πεδινές εκτάσεις, ενώ η ονομασία του προέρχεται από την αρχαία Μεσσήτιδα, μία από τις τρεις αρχαίες πόλεις που ένωσε ο Πατρεύς και ίδρυσε την Πάτρα. Την Μεσσήτιδα είχε ιδρύσει ο

Εύμηλος, Βασιλιάς της Αρόης. Ήταν ανάμεσα σε άλλες δύο πόλεις, την Αρόη και την Άνθεια, για αυτό και λεγόταν Μεσσάτις (στη μέση). Ο Δήμος κάθε χρόνο διοργάνωνε τον αγώνα αυτοκινήτου Ανάβαση Ομπλού, που μετράει στο Πανελλήνιο πρωτάθλημα αναβάσεων. Ο δήμος ιδρύθηκε το 1835.

2.1.5 ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΛΙΑΣ

Ο Δήμος Παραλίας είναι ο μικρότερος σε έκταση δήμος στην Αχαΐα, με έδρα του την Παραλία και πληθυσμό 5.667 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001). Στο Δήμο ανήκουν τα Δημοτικά διαμερίσματα Παραλία και Ροϊτικά που βρίσκονται στην παραλιακή ζώνη, καθώς και το Μιντιλόγλι, που βρίσκεται σε απόσταση 3 χμ. από τη θάλασσα, σε υψόμετρο περίπου 200 μ. Τα γειτονικά Δημοτικά διαμερίσματα είναι η Λεύκα και η Οβρυά στα βόρεια, η Θέα και το Μιντιλόγλι στα ανατολικά και στα νότια είναι τα Ροϊτικά. Στο Δήμο βρίσκονται πολλά αξιοθέατα, όπως νεοκλασικά αρχοντικά κτήρια, καθώς επίσης ο ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου. Στους οικισμούς του Δήμου η οικονομία είναι κυρίως αγροτική και παράγεται κρασί. Στην πλειοψηφία τους οι κάτοικοι είναι μέτοικοι από τα Καλάβρυτα, τη Σμύρνη και κυρίως τη Λευκάδα.

2.2 ΔΗΜΟΣ ΕΡΥΜΑΝΘΟΥ

Ο Δήμος Ερυμάνθου είναι δήμος που συστάθηκε από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Τριταίας, Φαρρών και των κοινοτήτων Καλέτζι και Λεοντίου και με δήμαρχο τον κ. Θάνο Καρπή. Η έκταση του νέου δήμου είναι 582,93 τ.χλμ και ο πληθυσμός του 11.329 κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2001 και έδρα του δήμου ορίστηκε η Χαλανδρίτσα.

2.2.1 ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΤΑΙΑΣ

Η ονομασία του Δήμου Τριταίας προέρχεται από την αρχαία Τριταία, το όνομα της οποίας προέρχεται από τον Τρίτωνα γιο του Ποσειδώνα. Στην περιοχή του δήμου υπήρχε η αρχαία Τριταία, η οποία δεν έχει ανασκαφεί ακόμα. Στην Ερυμάνθεια έχουν βρεθεί ίχνη κυκλώπειων τειχών, Μυκηναϊκό νεκροταφείο και Αρχαία νομίσματα. Ο δήμος Τριταίας πρωτοσυστάθηκε το 1835 και διατηρήθηκε μέχρι το 1912. Σύμφωνα με άρθρο στην εφημερίδα "Νεολόγος των Πατρών", το 1909 ο

δήμος είχε οκτώ χωριά ορεινά και τα υπόλοιπα πεδινά, ενώ οι κάτοικοι του δήμου ήταν φτωχοί και ζούσαν αποκλειστικά από την κτηνοτροφία και τη γεωργία. Τα όρια του ήταν στο 15ο χιλιόμετρο της Ε.Ο. Πατρών-Καλαβρύτων έως τα σύνορα Αχαΐας-Ηλείας. Στα όρια του δήμου υπήρχαν πολλά έλη, αποξηραμένα σήμερα, που δημιουργούσαν πολλά υγειονομικά προβλήματα και αρρώστιες στους χωρικούς. Επιπρόσθετα, στο δήμο αυτό υπάρχουν δεκάδες ιστορικά κτίρια που διατηρούν αναλλοίωτη την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της περιοχής. Ο τελευταίος δήμος λειτούργησε 1998-2010 και αποτελούνταν από τα δημοτικά διαμερίσματα (πρώην κοινότητες) Αγίας Βαρβάρας, Αγίας Μαρίνας, Αλεποχωρίου, Βελιμαχίου, Δροσιάς, Ερυμάνθειας, Κάλφα, Μανεσίου, Ρουπακιάς, Σκιαδά, Σκούρα, Σπαρτιάς, Σταυροδρομίου και Χιόνας, με έδρα το Σταυροδρόμι. Γεωγραφικά στην περιοχή ανήκει και η κοινότητα Καλετζίου, η οποία ήταν ανεξάρτητη. Συνόρευε με τους δήμους Φαρρών και Ωλενίας, καθώς και την κοινότητα Καλετζίου και τον Νομό Ηλείας .

2.2.2 ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΡΩΝ

Ο δήμος Φαρρών συστάθηκε πρώτη φορά με το βασιλικό διάταγμα της 8^{ης} Απριλίου 1835 , ήταν Γ' τάξης με 1680 κατοίκους κι έδρα την Χαλανδρίτσα και λειτούργησε μέχρι το 1912. Ο Δήμος Φαρρών ξαναδημιουργήθηκε το 1998 σύμφωνα με το Σχέδιο Καποδίστριας με συνένωση των κοινοτήτων Καλουσίου, Χαλανδρίτσας, Αχαΐας, Καταρράκτη, Πλατανόβρυση, Φαρών, Ισώματος, Νέου Κομπηγαδίου, Καλανίστρας, Σταροχωρίου, Καλάνου, Μιραλίου, Λακκωμάτων, Χρυσοπηγής, Ελληνικού, Κριθαρακίων και Βασιλικού, έχοντας έδρα τη Χαλανδρίτσα και 6.300 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001) και έκταση 236.748 στρέμματα. Ωστόσο υπήρχε από την αρχαιότητα ως πόλη Φαραί μέλος της Αχαϊκής Συμπολιτείας. Η Χαλανδρίτσα είναι κωμόπολη στην Αχαΐα, η οποία απέχει 15 χιλιόμετρα από την Πάτρα και βρίσκεται σε ιδιαίτερα σειсмоγενή περιοχή αφού στην άκρη της κωμόπολης περνά σεισμικό ρήγμα το οποίο ανακαλύφθηκε το 1993, ενώ εκεί υπάρχει και το Αυτοκινητοδρόμιο Πάτρας. Διαθέτει επίσης και το μουσείο λαϊκής τέχνης (αναπαλαιωμένος νερόμυλος).

Η Χαλανδρίτσα κατοικείται από την παλαιολιθική εποχή, ενώ έχουν βρεθεί λείψανα προϊστορικού οικισμού. Επίσης, σε πολύ μικρή απόσταση βρέθηκε μυκηναϊκό νεκροταφείο που πιστεύεται ότι ήταν το νεκροταφείο του οικισμού. Η ονομασία του οικισμού είναι άγνωστη καθώς δε βρέθηκαν επιγραφές, αλλά

κεραμικά και λίθινα εργαλεία που χρονολογούνται στον 11ο π.χ. αιώνα. Οι οικίες έχουν θεμέλια που θα μπορούσαν να συγκρατήσουν και δεύτερο πάτωμα , και σε τέσσερις από αυτές κάτω από το δάπεδο τους βρέθηκαν παιδικές ταφές. Κατά την ενετοκρατία ήταν αρχικά τμήμα της Βαρονίας της Πάτρας από όπου και αποσπάστηκε και ιδρύθηκε η Βαρονία της Χαλανδρίτσας. Σε εκείνη την περίοδο χρονολογούνται τα ερείπια του κάστρου που υπάρχουν. Το 1770 αναφέρεται ότι η περιοχή ανήκε σε Οθωμανό τσιφλικά, καθώς περίπου 2.000 Τούρκοι την λεηλάτησαν και την πυρπόλησαν. Στο κίνημα του 1923 εδώ μετακινήθηκε από την Πάτρα το 12ο σύνταγμα πεζικού το οποίο βομβαρδίστηκε από το θωρηκτό "Λήμνος", ενώ τον Ιούλιο του 1943 ο Ιταλικός στρατός κατοχής πυρπόλησε την Χαλανδρίτσα σαν αντίποινα μετά από μάχη που είχαν με αντάρτες. Κατά τον Ελληνικό εμφύλιο η Χαλανδρίτσα ήταν στα χέρια των κυβερνητικών δυνάμεων μέχρι τις 5 Ιουλίου 1948 όταν δέχτηκε την οργανωμένη επίθεση του δημοκρατικού στρατού. Στη συνέχεια η κωμόπολη, μετά από ιδιαίτερα φονική μάχη, καταλήφθηκε από τους αντάρτες για να ανακαταληφθεί από τις κυβερνητικές δυνάμεις και μετά από έξι ημέρες να περάσει και πάλι στην κατοχή των ανταρτών μέχρι και το τέλος του εμφυλίου.

Αξιοσημείωτο είναι ότι στη Χαλανδρίτσα πραγματοποιείται η Έκθεση Γεωργικών Μηχανημάτων & Προϊόντων. Η απουσία άλλης και μάλιστα καθιερωμένης σχετικής Έκθεσης στην ευρύτερη περιοχή και σε συνδυασμό με τη σημειωθείσα επιτυχία, επέβαλε ενέργειες ούτως ώστε η Έκθεση της Χαλανδρίτσας να εξελιχθεί σε ένα σημαντικό αγροτικό, τουριστικό και οικονομικό γεγονός της ευρύτερης Περιφέρειας της Δυτικής Ελλάδος. Έτσι για το 2003 προστέθηκε στην Έκθεση το τμήμα Προβολής κι Ανάδειξης των Αχαϊκών Αγροτικών Προϊόντων με τον γενικότερο τίτλο: «Προϊόντα Αχαϊκής Γης». Στην Έκθεση είχαν τη δυνατότητα συμμετοχής όλοι οι παραγωγοί του Νομού Αχαΐας, με ιδιαίτερη όμως έμφαση στους παραγωγούς βιολογικών προϊόντων.

2.2.3 ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΛΕΝΤΖΙΟΥ

Το Καλέντζι είναι ορεινό χωριό, βρίσκεται στις πλαγιές του Ερυμάνθου σε 920 μέτρα ύψος και απέχει 49 χιλιόμετρα από την Πάτρα και με 360 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001). Στην Κοινότητα περιλαμβάνονται εκτός από το Καλέντζι και τα χωριά-οικισμοί Αβράμι, Βασιλικό, Μπαντζέικα ή Λαζαριό,

καθώς και ο Άγιος Γεώργιος. Το όνομα του χωριού είναι προερχόμενο, πιθανόν, από οικογένεια οικιστές της περιοχής με το επώνυμο Καλέντζι. Οικογένεια με αυτό το όνομα απαντάται στην Κωνσταντινούπολη, πριν την πτώση της πόλης στους Οθωμανούς. Το σημερινό χωριό δημιουργήθηκε γύρω στα 1860 όταν μετεγκαταστάθηκαν οι κάτοικοι από τους γύρω οικισμούς και τα διάσπαρτα γραίικια-στάνες. Κατά την επανάσταση του 1821 πολλοί Καλεντζιώτες βοήθησαν οικονομικά στον αγώνα και πήραν μέρος σε μάχες, έπειτα πήραν μέρος και στη Μικρασιατική εκστρατεία όπου αναφέρονται και πεσόντες. Στις 28 Ιουλίου 1943 βομβαρδίστηκε από τους Γερμανούς, ενώ έβαλαν φωτιά στο χωριό καίγοντας 19 σπίτια. Το 1836 ήταν ένα από τα 24 χωριά που αποτέλεσαν τον Δήμο Τριταίας ο οποίος καταργήθηκε το 1912. Το 1912 γίνεται ανεξάρτητη κοινότητα όπου διατηρείται μέχρι σήμερα, ρεύμα έχει μόλις από το 1961 με προσωπικές ενέργειες του Γεωργίου Παπανδρέου (όντας η προσωπική του πατρίδα), ενώ παράλληλα αναγνωρίζεται ως ανεξάρτητος οικισμός. Το 1961 αναγνωρίστηκε ένας οικισμός του Καλετζίου με το όνομα Μπατζαίικα. Στον συνοικισμό Βασιλικό της Κοινότητας Καλετζίου διατηρούνται ερείπια μεγαλοπρεπούς αρχαίου οικοδομήματος που ονομάζεται Παλιοκλήσι.

2.2.4 ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΛΕΟΝΤΙΟΥ

Η Κοινότητα Λεοντίου είναι κοινότητα που συστάθηκε το 1997, βρίσκεται στο κεντρικό τμήμα του νομού και ο πληθυσμός της ανέρχεται στους 743 κατοίκους (Σύμφωνα με την απογραφή του 2001), ενώ διατηρεί το όνομα της αρχαίας πόλης που υπήρχε εκεί.

Τα παρακάτω στοιχεία υποδηλώνουν συνεχή και έντονη ανθρώπινη παρουσία στην περιοχή, δυστυχώς όμως η έντονη διάβρωση λόγω των πολλών υδάτων, η εγκατάλειψη και οι περίοδοι αναστατώσεων του μεσαίωνα λίγα πράγματα διέσωσαν από την αλλοτινή ακμή της περιοχής. Στη σύγχρονη ιστορική σημαντικό γεγονός που έλαβε χώρα στα περίχωρα του χωριού είναι η γνωστή Μάχη του Λεοντίου ανάμεσα σε ομάδα ανταρτών του ΕΛΑΣ και του 3ου συντάγματος "ειδικού πολέμου" της ιταλικής Μεραρχίας Πιεμόντε, όπου, στις 14 Ιουλίου του 1943 ξεκίνησε η μάχη με ενέδρα των ανταρτών. Κατά τη διάρκεια της μάχης αυτής οι Έλληνες πατριώτες κατέστρεψαν τις ιταλικές κατοχικές δυνάμεις, οι οποίες έχασαν γύρω στους εβδομήντα άνδρες καθώς και όλο τον οπλισμό και τα υποζύγια

τους. Με τα υλικά αυτά ενισχύθηκε αποφασιστικά η μαχητική ικανότητα του ΕΛΑΣ της βόρειας Πελοποννήσου. Αργότερα ως αντίποινα το χωριό κάηκε από τις κατοχικές δυνάμεις που σκότωσαν τουλάχιστον δέκα άτομα.

2.3 ΔΗΜΟΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΧΑΪΑΣ

Ο Δήμος Δυτικής Αχαΐας συστάθηκε από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Δύμης, Ωλενίας, Λαρίσσου και Μόβρης με δήμαρχο τον κ. Ανδρέα Παναγιωτόπουλο. Η έκταση του νέου Δήμου είναι 572,22 τετρ. χλμ και ο πληθυσμός του 31.275 κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2001. Έδρα του δήμου ορίστηκε η Κάτω Αχαΐα (κωμόπολη του δήμου Δύμης). Είναι από τις λίγες πόλεις της Ελλάδας που έχει συνοικία Ρομά (αθίγγανων). Η εγκατάσταση τους άρχισε το 1970 κι ανέρχονται περίπου στους 2.100, σχεδόν ο μισός πληθυσμός της κωμόπολης.

2.3.1 ΔΗΜΟΣ ΩΛΕΝΙΑΣ

Ο Δήμος Ωλενίας ήταν δήμος που συστάθηκε από τη συνένωση παλαιότερων κοινοτήτων της περιοχής, που αποτέλεσαν στη συνέχεια τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου. Η λειτουργία του ξεκίνησε το 1999 και περατώθηκε το 2010. Έδρα του δήμου ήταν το χωριό Λουσικά , ενώ το όνομα Ωλενία προερχόταν από την αρχαία Ωλενο..

2.3.2 ΔΗΜΟΣ ΜΟΒΡΗΣ

Ο Δήμος Μόβρης λειτούργησε την ίδια περίοδο με το δήμο Ωλενίας και αποτελείτο από τα χωριά (Δημοτικά διαμερίσματα) Καραΐικα, Κρίνος, Μύρτος, Φράγκα, Σαγαΐικα και Λιμνοχώρι. Η ονομασία του προερχόταν από το Όρος Μόβρη που βρίσκεται στα όριά του. Συνόρευε με τους δήμους Λαρισσού, Δύμης και Ωλενίας , ενώ βόρεια βρεχόταν από τον Πατραϊκό Κόλπο. Το έμβλημα του δήμου ήταν η θεά Δήμητρα.

2.3.3 ΔΗΜΟΣ ΔΥΜΗΣ

Ο Δήμος Δύμης λειτούργησε επίσης την περίοδο 1999-2010 σύμφωνα με την τότε διοικητική διαίρεση της Ελλάδας. Βρισκόταν στα δυτικά του νομού, στις ακτές του Ιονίου πολύ κοντά στην πόλη της Πάτρας με έδρα την Κάτω Αχαΐα. Ο δήμος αποτελείτο από 8 δημοτικά διαμερίσματα και είχε πληθυσμό 10.664 κατοίκους

(Σύμφωνα με την απογραφή του 2001) . Η έκταση του δήμου ήταν 71,6 τετρ. χμ.. Ο Δήμος Δύμης συστάθηκε για πρώτη φορά το 1835. Ωστόσο, οι αναρίθμητες διοικητικές μεταβολές που υπέστη κατά καιρούς είχαν σαν αποτέλεσμα να αλλάζει συνεχώς η σύστασή του. Ως η κοντινότερη παραλία της σημερινής κωμόπολης της Κάτω Αχαΐας, χρησιμοποιήθηκε πολλές φορές κατά την επανάσταση του 1821 για αποβίβαση στρατευμάτων. Το 1912 σταμάτησε η λειτουργία των δήμων και η Κάτω Αχαΐα έγινε ανεξάρτητη κοινότητα έως το 1998, όπου έγινε όχι μόνο δημοτικό διαμέρισμα αλλά και έδρα του νέου δήμου Δύμης.

2.3.4 ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΣΟΥ

Ο Δήμος Λαρισσού ήταν δήμος που συστάθηκε από τη συνένωση παλαιότερων κοινοτήτων της περιοχής, που αποτέλεσαν στη συνέχεια τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου. Είχε έδρα το Μετόχι και λειτούργησε και αυτός την περίοδο 1999 - 2010 οπότε και καταργήθηκε και εντάχθηκε στον νέο δήμο.

Ο Δήμος Λαρισσού χρήζει ιδιαίτερης ιστορικής σημασίας. Ήδη από το 5500 π.Χ. στην περιοχή κυριαρχούσαν τα πρώτα Πελασγικά φύλα, δημιουργώντας την Βουπρασία χώρα των Επείων και αναπτύσσοντας ένα μεγάλο εμπορικό – οικονομικό κέντρο με στρατηγικής σημασίας γεωγραφική θέση. Τη διέρρευε ο ποταμός Λαρισσός, από όπου άντλησε το όνομά του ο δήμος. Ο μεγάλος πολιτισμός της Αχαιομηκοναϊκής εποχής είχε πάρει διαστάσεις αυτοκρατορίας. Στην περιοχή μας κυριαρχεί η Αρχαία πόλη Λάρισα, το όνομα της είναι πελασγικό και σημαίνει «Ακρόπολις».

Ιστορικά αναφέρεται από τον Ηρόδοτο ότι αριθμούσε πολλές χιλιάδες κατοίκους και ήταν αρκετά εύφορη με μεγάλη εμπορική και οικονομική ανάπτυξη. Ακόμα αναφερόταν ως παγκόσμιο θρησκευτικό και πολιτιστικό λίκνο που τη διέρρευε ο ποταμός Λαρισσός. Προς το τέλος των Ρωμαϊκών χρόνων εγκαθίστανται οι πρώτες οικογένειες Σλάβων που δημιουργούν μικρούς και διάσπαρτους οικισμούς. Κατά την Φραγκοκρατία που ακολουθεί το αμυντικό σύστημα της περιοχής οργανώνεται καλύτερα. Τον 14ο αιώνα αρχίζουν να σχηματίζονται κοντά στους ελληνικούς και οι πρώτοι αλβανικοί οικισμοί στην πεδιάδα. Ο τόπος αλλάζει συνεχώς κυριάρχους : Φράγκοι, Βυζαντινοί, Βενετοί, Τούρκοι είναι κάποιοι από αυτούς. Η αβεβαιότητα οδηγεί στην ερήμωση και η περιοχή μεταβάλλεται σε ένα πυκνό δρυοδάσος. Στην επανάσταση οι κλέφτες είχαν καταφύγιο στο δάσος της

Στροφυλιάς και από εδώ ξεκίνησαν πολλές από τις επιθέσεις κατά των Τούρκων. Μετά την επανάσταση πολλές οικογένειες από τα ορεινά κατέβηκαν προς τα πεδινά τμήματα και ίδρυσαν μικρούς οικισμούς ανάμεσα στο δάσος και τις λίμνες. Κατόπιν άρχισαν να λειτουργούν εντατικά και τα λατομεία λευκού λίθου ο οποίος έγινε περιζήτητος στις οικοδομές της Πάτρας και της Δύμης. Την εκμετάλλευση των λατομείων ανέλαβε η Μονή Χρυσοποδαρίτισσας.

Το 1887 όμως δωρίζεται στο διάδοχο Κωνσταντίνο, ως προσωπικό του κτήμα, το δάσος της Μανωλάδας, μήκους 35 χλμ, το οποίο απαρτίζεται από Βελανιδιές και Αγραπιδιές. Στον ίδιο παρέχεται και το ιχθυοτροφείο του Πάπα. Στο χωριό Λάππα κτίζονται οι απαραίτητες εγκαταστάσεις (σημερινό Κέντρο Πληροφόρησης) για να μπορεί ο Κωνσταντίνος να τις χρησιμοποιεί ως βάση στις εξορμήσεις του για κυνήγι μέσα στο δάσος. Το 1923 καταργήθηκε η δωρεά και το κράτος δωρίζει την γη σε πρόσφυγες και ακτήμονες από τα γύρω χωριά. Ήδη το 1940 είχε αρχίσει να κατασκευάζεται το αεροδρόμιο στην καρδιά της περιοχής αλλά μέχρι τη γερμανική εισβολή δεν είχε , κυρίως λόγω του ελώδους εδάφους που καθιστούσε πολύ δύσκολη την περάτωση του έργου.

Το 1943 οι Γερμανοί οργανώνουν καλύτερα την άμυνα της περιοχής λόγω της αναμενόμενης απόβασης των συμμάχων στη δυτική Πελοπόννησο. Στα υψώματα των Μαύρων Βουνών και του Κουνουπελίου εγκαθίστανται πολυβολεία, λαξεύονται αποθήκες πυρομαχικών στους βράχους και η είσοδος του Πατραϊκού κόλπου κλείνεται με νάρκες. Τα έργα αυτά επιφέρουν καταστροφές σε αρχαίες θέσεις όπως στο Τείχος Δυμαίων όπου το πολυβολείο εγκαθίσταται μέσα στην Μυκηναϊκή ακρόπολη και μέρος του Τείχους καταστρέφεται.

Όλα αυτά τα γεγονότα από την ιστορία θα σηματοδοτήσουν τη γέννηση ενός νέου οικισμού και θα οριοθετήσουν μία νέα ιστορική εποχή στην περιοχή του Λαρίσσου ποταμού. Θα συμβάλλουν στη δημιουργία του Δήμου Λαρίσσου. Στο δήμο υπάρχει επίσης το Τείχος Δυμαίων, κάστρο με μεγάλη ιστορία, καθώς και τα λουτρά Κυλλήνης. Εκεί βρίσκονται ακόμη το αεροδρόμιο του Αράξου (πολιτικό και στρατιωτικό) και το πορθμείο της Κυλλήνης. Ο υδροβιότοπος του δάσους της Στροφυλιάς που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και το μεγαλύτερο πευκόδασος στην Ελλάδα το οποίο φτάνει μέχρι την Αμαλιάδα. Ο υδροβιότοπος προστατεύεται με τη συνθήκη Ραμσάρ που υπογράφηκε στις 2 Φεβρουαρίου 1971 στην ομώνυμη πόλη και η εφαρμογή της ξεκίνησε στις 21 Δεκεμβρίου 1975.

2.4 ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

Στη σημερινή του μορφή ο Δήμος Καλαβρύτων προέρχεται από τη συνένωση των δήμων Καλαβρύτων, Λευκασίου, Παΐων και Αροανίας. Καταλαμβάνει το νοτιότερο τμήμα του νομού Αχαΐας, το οποίο συμπίπτει με την παλαιότερη Επαρχία Καλαβρύτων με δήμαρχο τον κ. Γιώργο Λαζουρά. Έχει έκταση 1065.5 τετρ. χλμ και πληθυσμό 17.602 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001) και έδρα τα Καλάβρυτα, ορεινό χωριό, χτισμένα στις πλαγιές των Αροανίων (Χελμός) σε υψόμετρο 750 μέτρων και με πληθυσμό 1.747 κατοίκους.

2.4.1 ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ (ΠΡΙΝ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ)

Ο Δήμος Καλαβρύτων ιδρύθηκε το 1944 ,οπότε και αναγνωρίστηκε η μέχρι τότε κοινότητα Καλαβρύτων σε δήμο. Ο δήμος περιλάμβανε εκτός από τα Καλάβρυτα τους οικισμούς Αυλώνα, Βραχνί, Κραστικοί, Σούβαρδο και τη Μονή Αγίας Λαύρας. Καταλαμβάνει το νοτιότερο τμήμα του νομού Αχαΐας, το οποίο συμπίπτει με την παλαιότερη Επαρχία Καλαβρύτων, έκταση 531.797 στρέμματα και πληθυσμό 8.580 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001).

Η επαρχία Καλαβρύτων ήταν μία από τις τρεις επαρχίες του νομού Αχαΐας με έδρα τα Καλάβρυτα , καταλάμβανε το νότιο και ορεινό τμήμα του νομού και συνόρευε με τις επαρχίες Πάτρας στα δυτικά και Αιγιαλείας στα βόρεια. Για πρώτη φορά η επαρχία Καλαβρύτων συστάθηκε το 1687 κατά την Β' Ενετοκρατία (1685-1715) και σύμφωνα με την ενετική διοικητική διαίρεση ανήκε στην διοίκηση της Αχαΐας. Η διοικητική αυτή διαίρεση συνεχίστηκε και επί Τουρκοκρατίας και μετά την απελευθέρωση, με μικρές όμως μεταβολές ως προς την έκταση της. Μετέπειτα, το 1833 ήταν μία από τις πέντε επαρχίες του νομού Αχαΐας και Ήλιδος με αρχικό όνομα επαρχία Κυναίθη. Καταργήθηκε στην συνέχεια με την διοικητική διαίρεση του 1836, η οποία κατήργησε προσωρινά το νομαρχιακό σύστημα, και επανασυστάθηκε με τη διοικητική διαίρεση του 1845. Στη συνέχεια παρέμεινε αμετάβλητη μέχρι και το 1997 οπότε και καταργήθηκε με το σχέδιο Καποδίστριας. Με το σχέδιο Καλλικράτης ωστόσο, που ακολούθησε το σχέδιο Καποδίστριας, τα εδάφη της επαρχίας αποτέλεσαν και πάλι αυτοδιοικούμενη μονάδα ως δήμος Καλαβρύτων. Τα Αροάνια Όρη ή Χελμός είναι οροσειρά της βόρειας

Πελοποννήσου που βρίσκεται κατά το μεγαλύτερο μέρος της στο νομό Αχαΐας και λιγότερο στο νομό Κορινθίας, βόρεια της επαρχίας Καλαβρύτων.

Στην περιοχή του δήμου Καλαβρύτων βρίσκονται η Ιερά Μονή Αγίας Λαύρας, η Ιερά Μονή Μεγάλου Σπηλαίου, το Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος και το μνημείο της θυσίας. Στην κορυφή του Χελμού, και εντός των ορίων του δήμου, βρίσκεται το Τηλεσκόπιο Αρίσταρχος, ενώ στην πόλη των Καλαβρύτων καταλήγει ο Οδοντωτός σιδηρόδρομος Διακοπτού-Καλαβρύτων, ο οποίος εγκαινιάστηκε το 1895. Αποτέλεσε ένα από τα δυσκολότερα έργα για την εποχή του όχι μόνο λόγω του ιδιαίτερα δύσβατου εδάφους αλλά και εξαιτίας του μεγάλου υψομέτρου στο οποίο κατέληγε, καθώς ο οδοντωτός είναι ο ορεινότερος σιδηρόδρομος της Ελλάδας. Ο σιδηρόδρομος διασχίζει το φαράγγι του Βουραϊκού περνώντας σε μεγάλο μήκος του από σήραγγες και γέφυρες, καλύπτοντας συνολικά απόσταση 22 χιλιομέτρων. Εξακολουθεί να χρησιμοποιείται και σήμερα για τουριστική περιήγηση σε μία από τις ομορφότερες διαδρομές της Ελλάδας. Τα φυσικά αξιοθέατα του δήμου περιλαμβάνουν το Φαράγγι του Βουραϊκού, τα Ύδατα της Στυγός και το Σπήλαιο των Λιμνών. Κοντά στα Καλάβρυτα βρίσκεται και το Χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων.

Η περιοχή των Καλαβρύτων συμμετείχε τόσο στην επανάσταση του 1770 όσο και σε εκείνη του 1821. Στην πρώτη περίπτωση ο μητροπολίτης Παλαιών Πατρών Παρθένιος κήρυξε την τοπική εξέγερση, ενώ το 1821 στο μοναστήρι της Αγίας Λαύρας των Καλαβρύτων κηρύχτηκε επίσης η επανάσταση από τον Παλαιών Πατρών Γερμανό και τους οπλαρχηγούς της Πελοποννήσου που είχαν συγκεντρωθεί εκεί. Στα Καλάβρυτα εκδηλώθηκαν οι πολεμικές επιχειρήσεις κατά των Τούρκων ήδη από την 21 Μαρτίου του 1821. Στη συνέχεια τα Καλάβρυτα έγιναν ένα από τα πιο μαρτυρικά χωριά της περιόδου της κατοχής. Στις 13 Δεκεμβρίου 1943 ο γερμανικός στρατός κατοχής εκτέλεσε σχεδόν όλο τον ανδρικό πληθυσμό των Καλαβρύτων και έκαψε το χωριό. Συνολικά, εκείνη τη μέρα μόνο, εκτελέστηκαν 499 άτομα και διέφυγαν μόλις 12, γεγονός που αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες θηριωδίες που διέπραξαν οι Γερμανοί κατά την διάρκεια του Β' παγκοσμίου πολέμου.

2.4.2 ΔΗΜΟΣ ΑΡΟΑΝΙΑΣ

Ο Δήμος Αροανίας ήταν δήμος που συστάθηκε από τη συνένωση παλαιότερων κοινοτήτων της περιοχής και αποτέλεσαν στη συνέχεια τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου, έδρα ήταν η Ψωφίδα, έκταση 173.804 τετρ. χλμ. και πληθυσμό 2.542 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001). Η λειτουργία του έλαβε χώρα την περίοδο από το 1999 έως το 2010, οπότε και καταργήθηκε εντασσόμενο στον νεοσύστατο πλέον δήμο. Αποτελούνταν από τα χωριά Αγράμπελα, Αγρίδι, Αλέσταινα, Ανάσταση, Αροανία, Δεσινό, Καμενιάνοι, Λεχούρι, Λιβάρτζι, Πλάκα και Σειρές. Στον δήμο ανήκαν και οι οικισμοί Δροβολό, Πλατανίτσα, Σέλλι και Κερασιά. Ωστόσο, ο Δήμος Αροανίας είχε ξανασυσταθεί και λειτουργήσει από το 1835 μέχρι και το 1914, με μικρές διαφορές στη σύσταση του.

2.4.3 ΔΗΜΟΣ ΠΑΪΩΝ

Ο Δήμος Παίων ήταν δήμος που συστάθηκε το 1999 με το Σχέδιο Καποδίστριας και τη συνένωση των χωριών και οικισμών Δάφνη, Πάος, Αμυγδαλιά, Σκοτάνη, Χόβολη, Άνω Χόβολη, Πεύκο, Άγιος Γεώργιος, Νάσια, Ποταμιά, Βεσίνι και Δεχούνι με έδρα τη Δάφνη, 2.788 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001) και έκταση 99.325 τετρ. χλμ. Καταργήθηκε το 2011 με την εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτης και εντάχθηκε στον νέο δήμο Καλαβρύτων. Στην περιοχή, κατά την αρχαιότητα, υπήρχαν οι αρχαίες πόλεις Νάσοι, Σκοτάνη και Πάος, ενώ η περιοχή ανήκε στο κράτος του Κλείτορα.

2.4.4 ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΑΣΙΟΥ

Ο Δήμος Λευκασίου ήταν δήμος ιδρυόμενος με το πρόγραμμα Καποδίστριας από τη συνένωση παλαιότερων κοινοτήτων της περιοχής, που αποτέλεσαν στη συνέχεια τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου. Διήρκεσε την περίοδο 1999 - 2010 και στη συνέχεια εντάχθηκε στον νέο δήμο. Βρισκόταν στα νότια του νομού και απλωνόταν στις πλαγιές των Αροανίων. Τον αποτελούσαν 16 δημοτικά διαμερίσματα και είχε πληθυσμό 3,892 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001) και έκταση 253,2 τετρ. χλμ. και έδρα την Κλειτορία.

2.5 ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ

Ο Δήμος Αιγιαλείας είναι δήμος που συστάθηκε από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Αιγείρας, Ερινέου, Διακοπτού, Συμπολιτείας, Ακράτας ,και Αιγίου. Τα όριά του συμπίπτουν με την παλαιότερη Επαρχία Αιγιαλείας (Καταλάμβανε το βορειοανατολικό τμήμα του νομού και συνόρευε με τις επαρχίες Καλαβρύτων στα νότια, Πάτρας στα δυτικά και με τον νομό Κορινθίας στα ανατολικά). Η έκταση του δήμου είναι 729,42 τετρ. χλμ. και ο πληθυσμός 57.993 κάτοικοι,(σύμφωνα με την απογραφή του 2001). Έδρα του δήμου έχει οριστεί το Αίγιο και δήμαρχος είναι ο κ. Στάθης Θεοδορακόπουλος. Δημιουργήθηκε αρχικά με την διοικητική διαίρεση του 1833 ως μία από τις πέντε επαρχίες του νομού Αχαΐας και Ήλιδος. Καταργήθηκε στην συνέχεια με την διοικητική διαίρεση του 1836 η οποία κατήργησε προσωρινά το νομαρχιακό σύστημα και επανασυστάθηκε το 1848. Παρέμεινε αμετάβλητη στη συνέχεια μέχρι το 1997 οπότε και καταργήθηκε με το σχέδιο Καποδίστριας. Η χωρική μορφή της επαρχίας επαναφέρθηκε με το σχέδιο Καλλικράτης που ακολούθησε το σχέδιο Καποδίστριας, καθώς δημιουργήθηκε ο προαναφερθέντας δήμος .

2.5.1 ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΟΥ

Ο Δήμος Αιγίου ήταν δήμος που λειτούργησε την περίοδο 1924-2010. Συστάθηκε πρώτη φορά το 1924 και προήλθε από την αναγνώριση της μέχρι τότε κοινότητας Αιγίου σε δήμο. Το 1999 ο δήμος διευρύνθηκε με τη συνένωση παλαιότερων γειτονικών του κοινοτήτων, οι οποίες αποτέλεσαν στη συνέχεια τα υπόλοιπα δημοτικά διαμερίσματα του νέου δήμου Αιγίου, με έδρα το Αίγιο, ενώ το 2011 καταργήθηκε για να συντελέσει στον προαναφερθέντα δήμο. Ο δήμος βρισκόταν στα βόρεια του νομού και κάλυπτε μία περιοχή μεταξύ του Παναχαϊκού και του Κορινθιακού Κόλπου. Αποτελούνταν από 14 δημοτικά διαμερίσματα και είχε πληθυσμό 27.812 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2001. Η έκτασή του ήταν 117,4 τετρ. χλμ.

2.5.2 ΔΗΜΟΣ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Ο Δήμος Συμπολιτείας ήταν δήμος που συστάθηκε από τη συνένωση παλαιότερων κοινοτήτων της περιοχής, που αποτέλεσαν στη συνέχεια τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου, λειτουργώντας την περίοδο 1999 -2010 οπότε και καταργήθηκε αποτελώντας τμήμα του νέου δήμου. Βρισκόταν στα βόρεια του

νομού ανάμεσα στους δήμους Αιγίου και Ερινέου, αποτελούταν από 17 δημοτικά διαμερίσματα και είχε πληθυσμό 7.840 κατοίκους, η έκταση του ήταν 85,5 τετρ. χλμ. και έδρα του ήταν η Ροδοδάφνη.

2.5.3 ΔΗΜΟΣ ΕΡΙΝΕΟΥ

Ο Δήμος Ερινέου βρίσκεται στη βορειοδυτική πλευρά του νομού Αχαΐας και μεταξύ των πολεοδομικών συγκροτημάτων Πάτρας - Αιγίου, αποτελώντας τον ενδιάμεσο κρίκο επικοινωνιών και συγκοινωνιών και καταλαμβάνει έκταση 99.670 τετρ. χλμ. .Ιδρύθηκε το 1994 με την συνένωση των χωριών Καμάρες, Ζήρια και Νέος Ερινέος ενώ το 1998 προστέθηκαν στο δήμο, σύμφωνα με το σχέδιο Καποδίστριας, τα χωριά Λαμπίρι (όπου εδρεύει ο δήμος), Σαλμένικο, Αρραβώνιτσα και Δαμακίνο. Ο πληθυσμός ανέρχεται στους 3.768 κατοίκους (σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του έτους 2001), αριθμός που το 1907 ήταν ακόμη μεγαλύτερος (περίπου 4.500 κάτοικοι). Η μορφολογία του εδάφους συγκεντρώνει ποικίλα χαρακτηριστικά : ορεινές και ημιορεινές περιοχές στη νότια πλευρά της Δημοτικής Ενότητας (όπου οι κάτοικοι έχουν αναπτύξει γεωργικές δραστηριότητες και υπάρχει ενασχόληση με τον πρωτογενή τομέα), πεδινές και παραθαλάσσιες περιοχές στα βόρεια και δυτικά (όπου έχει αναπτυχθεί σημαντικά ο τριτογενής τομέας - ενασχόληση με τουριστικές δραστηριότητες) και διασχίζεται από τον ποταμό Φοίνικα.

2.5.4 ΔΗΜΟΣ ΔΙΑΚΟΠΤΟΥ

Ο Δήμος Διακοπτού ήταν δήμος που συστάθηκε από τη συνένωση παλαιότερων κοινοτήτων της περιοχής, που αποτέλεσαν στη συνέχεια τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου. Λειτούργησε την περίοδο 1999 -2010 οπότε και καταργήθηκε εντασσόμενος στον νέο δήμο έχοντας 12 δημοτικά διαμερίσματα, τα χωριά: Νικολαΐκα, Ελίκη, Ροδιά, Μαμουσιά, Τράπεζα, Άνω Διακοπτό, Καθολικό, Ελαιώνας, Ριζόμυλος, Κερύνεια και Ζαχλωρίτικα. Ο δήμος συστάθηκε πρώτη φορά το 1835 σαν Δήμος Βουρών με έδρα τα Βουρά (Διακοπτό), ενώ το 1999 επανασυστάθηκε ο σημερινός δήμος. Στα όρια του δήμου υπήρχαν τρεις αρχαίες πόλεις, η Ελίκη η Κερύνεια και η Βούρα. Απο το Διακοπτό ξεκινά ο Οδοντωτός σιδηρόδρομος που καταλήγει στα Καλάβρυτα ενώ υπάρχει και μουσείο με την πρώτη ατμάμαξα.

2.5.5 ΔΗΜΟΣ ΑΚΡΑΤΑΣ

Ο δήμος Ακράτας ήταν δήμος που συστάθηκε από τη συνένωση παλαιότερων κοινοτήτων της περιοχής, που αποτέλεσαν στη συνέχεια τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου, λειτουργώντας την περίοδο 1999 -2010 με έδρα την κωμόπολη της Ακράτας οπότε και καταργήθηκε για να ενταχθεί στο νεοσύστατο δήμο. Ο πληθυσμός του ανέρχεται στους 1.500 κατοίκους (Σύμφωνα με την απογραφή του 2001) και η απόστασή του από την Πάτρα είναι περίπου 70 χλμ. Δημιουργήθηκε πρώτη φορά το 1879 έως το 1914 και πάλι το 1986 όπου και αποτελούνταν από την Ακράτα, τα Συλιβανιώτικα , την Ποροβίτσα και το Κράθιο. Το 1998 με την συνένωση των κοινοτήτων που προέβλεπε το σχέδιο Καποδίστριας προστέθηκαν οι κοινότητες, δημοτικά διαμερίσματα Αγία Βαρβάρα, Άμπελος, Βούτσιμο, Βαλιμή, Ζαρούχλα, Καλαμιάς, Μεσορρούγι, Πλάτανος, Παραλία Πλατάνου και Περιστερά Το όνομά της είναι παραφθορά του Κράθης, ονομασία του ποταμού που την διασχίζει και πηγάζει κοντά στους Σόλλους στους πρόποδες του Χελμού. Κοντά στην πόλη βρίσκονται τα ερείπια της αρχαίας πόλης Αιγαί καθώς και το αρχαίο θέατρό της.

2.5.6 ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΕΙΡΑΣ

Ο Δήμος Αιγείρας ήταν δήμος που συστάθηκε με το πρόγραμμα Καποδίστριας από τη συνένωση παλαιότερων κοινοτήτων της περιοχής, που αποτέλεσαν στη συνέχεια τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου. Λειτούργησε την περίοδο 1999 - 2010 οπότε και καταργήθηκε . Στην απογραφή του 2001 είχε (πραγματικό) πληθυσμό 4.512 κατοίκους με έδρα την Αιγείρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ

Στο πλαίσιο των παραπάνω βασικών κατηγοριών ή τομέων δράσης των Ο.Τ.Α. περιλαμβάνεται σειρά επιμέρους ειδικότερων αρμοδιοτήτων, για την εκτέλεση των οποίων ήταν παραδοσιακά, υπεύθυνοι οι δήμοι και οι κοινότητες. Επιπλέον αυτών, ωστόσο μετά τη διεύρυνση των γεωγραφικών και πληθυσμιακών ορίων των δήμων, κατ' εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτης, αποδόθηκαν σε αυτούς πρόσθετες αρμοδιότητες που στο παρελθόν άνηκαν στη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, που καταργήθηκε ως αυτοτελής βαθμίδα τοπικής αυτοδιοίκησης. Έτσι, το πεδίο αρμοδιότητας των δήμων έχει σημαντικά διευρυνθεί ιδίως στους τομείς της παιδείας και της υποστήριξης των σχολικών υποδομών, της υγείας και της πρόνοιας, του περιβάλλοντος, της ανάπτυξης και της εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων, της απασχόλησης, της έκδοσης οικοδομικών αδειών και των πολεοδομικών εφαρμογών σε τοπικό επίπεδο. Εξάλλου, πρόσθετες αρμοδιότητες, που στο παρελθόν ανήκαν στη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, ιδίως στους τομείς της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της αλιείας, της ενέργειας και του εμπορίου, της απασχόλησης, των μεταφορών και δημοσίων έργων.

Ειδικότερα, ανά ευρύτερη αναλυτική κατηγορία τομέων της δημόσιας πολιτικής οι επιμέρους αρμοδιότητες των δήμων, που αναφέρονται σε ζητήματα διοίκησης των τοπικών υποθέσεων, περιλαμβάνουν τις ακόλουθες:

3.1 ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1. Η προστασία, η αξιοποίηση και εκμετάλλευση των τοπικών φυσικών πόρων και περιοχών, των ιαματικών πηγών και των ήπιων ή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, καθώς και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση των σχετικών έργων και εγκαταστάσεων.
2. Η μελέτη, κατασκευή, συντήρηση, εκμετάλλευση και διαχείριση των δικτύων φυσικού αερίου.
3. Ο εξηλεκτρισμός, η επέκταση ηλεκτρικών δικτύων και γενικότερα δικτύων ενέργειας για κοινωφελείς σκοπούς, καθώς και για την τόνωση της ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας.

4. Η μελέτη, κατασκευή και εκμετάλλευση βιοτεχνικών κέντρων και κτιρίων στις ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες που καθορίζονται στο πλαίσιο του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού.
5. Η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής τους.
6. Η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων έρευνας και τεχνολογίας για την ανάπτυξη της περιοχής τους.
7. Ο σχεδιασμός, η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση υποδομών για τη στήριξη της τοπικής οικονομίας, όπως έργων οδοποιίας, συστημάτων άρδευσης, αντιπλημμυρικών και εγγειοβελτιωτικών έργων*
8. Η εκπόνηση, υλοποίηση και η συμμετοχή σε προγράμματα για την τουριστική ανάπτυξη των περιοχών τους και την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, καθώς και η δημιουργία θερέτρων και άλλων εγκαταστάσεων αναψυχής και διακοπών.
9. Η διοίκηση και εκμετάλλευση των χώρων της ζώνης λιμένα δικαιοδοσίας τους, καθώς και η κατασκευή και συντήρηση των αναγκαίων λιμενικών έργων.
10. Η ίδρυση, κατασκευή, συντήρηση, όπως επίσης και διαχείριση δημοτικών αγορών.
11. Η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση αποθηκευτικών χώρων υγρών καυσίμων.
12. Η διαχείριση, η αξιοποίηση και η εκμετάλλευση της δημοτικής περιουσίας, καθώς επίσης η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση δημοτικών κτιρίων.
13. Η εκμετάλλευση δημοτικών δασών.
14. Η διαχείριση και εκμετάλλευση δημοτικών εκτάσεων καλλιεργειών και βοσκοτόπων.
15. Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται πλέον στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης, της κτηνοτροφίας και της αλιείας με τη διεύρυνση του πεδίου των σχετικών αρμοδιοτήτων και πρωτοβουλιών των δήμων . Τους παρέχεται, συναφώς η δυνατότητα σύστασης Γραφείων Γεωργικής Ανάπτυξης, τους αναγνωρίζεται γνωμοδοτικός ρόλος για τον καθορισμό βιομηχανικών και επιχειρηματικών περιοχών, την ανάθεση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, την μελέτη και εκτέλεση έργων τεχνικής υποδομής στην περιοχή τους που αφορούν τη γεωργία, την αλιεία και την κτηνοτροφία, με ιδιαίτερη έμφαση στην αγροτική οδοποιία, την κατασκευή λιμνοδεξαμενών, τα έργα βελτίωσης βοσκοτόπων και τα

εγγειοβελτιωτικά έργα. Επίσης, έχουν αρμοδιότητα για τη λήψη μέτρων και την ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την σύνδεση μεταξύ της αγροτικής παραγωγής και της τουριστικής ανάπτυξης, τη βελτίωση της ποιότητας του αγροτικού κόσμου, από πλευράς γνώσεων και επαγγελματικής καλλιέργειας, καθώς και την εν γένει μέριμνα για την ποιότητα ζωής και τη βιώσιμη ανάπτυξη στον τόπο τους με σειρά επιμέρους ειδικών δράσεων, που αναφέρονται λεπτομερέστερα στη σχετική νομοθεσία (άρθρο75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 94 του Νόμου 3852/2010) .

*Αξίζει να σημειωθεί, ότι αν προκληθεί ζημιά σε οχήματα ιδιωτών, λόγω μη κατάλληλης συντήρησης των οδών που ανήκουν στη δικαιοδοσία των δήμων, αυτοί υπέχουν αντικειμενική αστική ευθύνη αποζημίωσης των βλαφθέντων, κατά το άρθρο 106 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα.

3.2 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. Η εκπόνηση τοπικών προγραμμάτων για την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού, αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.
2. Η προστασία και διαχείριση των υδάτινων πόρων, η προστασία του εδάφους και των εσωτερικών υδάτων από την αλιεία (λιμνοθάλασσες, λίμνες , ιχθυοτροφεία, ποταμοί) και η καταπολέμηση της ρύπανσης στην περιφέρεια τους.
3. Η μέριμνα για την καθαριότητα όλων των κοινόχρηστων χώρων της εδαφικής τους περιφέρειας, η αποκομιδή και διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού, η λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων για την προστασία των κοινόχρηστων χώρων και ιδιαίτερα των χώρων διάθεσης απορριμμάτων από εκδήλωση πυρκαγιάς.
4. Η συνδρομή αρμόδιων πυροσβεστικών αρχών, με κάθε πρόσφορο μέσο που διαθέτουν, για την αντιμετώπιση πυρκαγιών, ιδίως σε περιοχές που έχουν δασικό χαρακτήρα.
5. Η ίδρυση και λειτουργία σφαγείων
6. Η μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης της περιοχής της δικαιοδοσίας τους

7. Η λήψη μέτρων για την αποκατάσταση και ανάπλαση των περιοχών της περιφέρειας τους, κυρίως σε περιοχές όπου αναπτύσσεται εκμετάλλευση ορυκτού πλούτου και εγκαθίστανται μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων.
8. Ο καθορισμός των χώρων για τη δημιουργία κοιμητηρίων και η παροχή γνώμης για τον καθορισμό χώρων αποτέφρωσης νεκρών.
9. Η έκδοση οικονομικών αδειών μετά από έλεγχο των σχετικών μελετών, καθώς και η αδειοδότηση βιομηχανικών εγκαταστάσεων.
10. Ο έλεγχος ρυμοτομικών σχεδίων και τοπογραφικών διαγραμμάτων.
11. Η παρακολούθηση τοπογράμματος καθαρές ακτές- καθαρές θάλασσες.
12. Ο έλεγχος της πληρότητας των φακέλων των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων στις περιπτώσεις που απαιτείται από τη νομοθεσία και πριν την έκδοση των σχετικών αδειών.

3.3 ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΕΥΡΥΘΜΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

1. Η επιμέλεια και η διαρκής βελτίωση των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών στις πόλεις και στα χωριά, όπως η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων ύδρευσης, αφαλάτωσης, τηλεθέρμανσης, έργων ηλεκτροφωτισμού των κοινόχρηστων χώρων, η δημιουργία χώρων πρασίνου, χώρων αναψυχής, πλατειών και λοιπών υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων.
2. Η συμμετοχή στο έργο της αστικής συγκοινωνίας και η διενέργεια μεταφοράς για την μετακίνηση κατοίκων της περιοχής τους, όπως ηλικιωμένων, ατόμων με αναπηρία, παιδιών, μαθητών στον τόπο που λειτουργεί το σχολείο, καθώς και εργαζομένων στο δήμο.
3. Ο καθορισμός, η κατασκευή, συντήρηση και εκμετάλλευση υπόγειων και υπέργειων χώρων στάθμευσης, καθώς και ο έλεγχος της στάθμευσης των αυτοκινήτων.
4. Η ρύθμιση της κυκλοφορίας, ο καθορισμός πεζοδρόμων, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας.
5. Ο καθορισμός των χώρων και των όρων λειτουργίας των λαϊκών αγορών και των εμποροπανηγύρεων για άσκηση υπαίθριων εμπορικών δραστηριοτήτων,

καθώς και των χώρων για την προσωρινή διαμονή μετακινούμενων πληθυσμιακών ομάδων.

6. Ο καθορισμός χώρων και ο προσδιορισμός προδιαγραφών υπαίθριας διαφήμισης και διαφημιστικών πλαισίων, σύμφωνα με τις τοπικές ιδιαιτερότητες.

7. Η δημιουργία Γραφείων Ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με τα δικαιώματά τους και την ποιότητα των προσφερόμενων αγαθών και υπηρεσιών.

8. Ο προσδιορισμός των ειδικότερων όρων και προϋποθέσεων της ίδρυσης και εγκατάστασης καταστημάτων, επιχειρήσεων και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων που επηρεάζουν το φυσικό, πολιτιστικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον, καθώς και την αισθητική φυσιογνωμία και τις εν γένει λειτουργίες της πόλης.

9. Ο προσδιορισμός των όρων και των ωρών λειτουργίας μουσικής σε καταστήματα, τα οποία λειτουργούν στην πόλη στο πλαίσιο των υγειονομικών και κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης.

10. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την προστασία της δημόσιας υγείας, όπως ο υγειονομικός έλεγχος των καταστημάτων και επιχειρήσεων που λειτουργούν στην περιφέρεια τους, ο έλεγχος της ηχορρύπανσης, της κοινής ησυχίας και της εκπομπής ρύπων, θορύβων και άλλων επιβαρύνσεων του περιβάλλοντος από τροχοφόρα, η περισυλλογή και εν γένει η μέριμνα για τα αδέσποτα ζώα και η δημιουργία καταφυγίων.

11. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την προστασία της ζωής και της περιουσίας των κατοίκων, όπως ο έλεγχος σήμανσης των εργασιών που εκτελούνται στις οδούς και ο έλεγχος της τήρησης των υποχρεώσεων αυτών που εκτελούν έργα και εναποθέτουν υλικά και εργαλεία στις οδούς του δημοτικού δικτύου, η λήψη μέτρων και ο έλεγχος για την προστασία από επικίνδυνες οικοδομές και την τήρηση μέτρων ασφάλειας και υγιεινής σε εργασίες που εκτελούνται και εγκυμονούν κινδύνους για τη ζωή και την περιουσία των κατοίκων.

12. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την προστασία και αναβάθμιση της αισθητικής των πόλεων και των οικισμών.

13. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την απρόσκοπτη πρόσβαση στους κοινόχρηστους χώρους.

14. Η ονομασία των οδών, πλατειών η τοποθέτηση πινακίδων πληροφορίας και η αρίθμηση κτισμάτων.

15. Η μελέτη των έργων συντήρησης και βελτίωσης του οδικού δικτύου στην περιφέρεια του δήμου, περιλαμβανομένης της σηματοδότησης και του ηλεκτροφωτισμού.

16. Η εκπόνηση κυκλοφοριακών μελετών, ο καθορισμός αστικών γραμμών λεωφορείων, καθώς και του ύψους των κομίστρων για την παροχή συγκοινωνιακού έργου.

17. Η χορήγηση άδειας ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας καταστημάτων, όπως αρτοποιεία, κ.λ.π., καθώς και η χορήγηση αδειών παραγωγής προϊόντων και η διάθεση τους σε λαϊκές αγορές. Σε αυτούς ανήκει επίσης η αδειοδότηση συντηρητών αυτοκινήτων, μοτοσικλετών, κ.λ.π., καθώς και η διενέργεια των σχετικών επιθεωρήσεων και ελέγχων.

3.4 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

1. Η υλοποίηση και η συμμετοχή των Ο.Τ.Α. σε σχέδια και προγράμματα δράσης και πρωτοβουλίες για την εφαρμογή και ανάπτυξη πολιτικών προώθησης της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης διαφόρων κατηγοριών ανέργων.

2. Η προώθηση και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και υπηρεσιών επαγγελματικής κατάρτισης, με την ίδρυση και λειτουργία Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης προσαρμοσμένων στις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες.

3. Η συμβολή τους στην απορρόφηση του εργατικού δυναμικού της περιοχής τους με την ανάπτυξη συμβουλευτικών δράσεων που παρέχονται δωρεάν προς τους ανέργους για την εξεύρεση απασχόλησης, καθώς και στην προώθηση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας με τη δημιουργία δημοτικών γραφείων ενημέρωσης για την απασχόληση, σε συνεργασία με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς και τις επιχειρήσεις της περιοχής τους.

3.5 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

1. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων,

όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοιχτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων, κ.λ.π., καθώς και η μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.

2. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, η σύσταση δημοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.

3. Η μέριμνα για τη στήριξη αστλεγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης.

4. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρειά τους με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.

5. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων ή η συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.

6. Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης, καθώς και του εν γένει πνεύματος και της κουλτούρας της κοινωνίας των πολιτών με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης στην περιοχή.

7. Στον τομέα της δημόσιας υγείας έχει προγραμματιστεί, εξάλλου, η μεταφορά στους δήμους αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, οι οποίες ασκούνταν έως τώρα από τις αποκεντρωμένες υπηρεσίες του, με έμφαση στις μονάδες πρωτοβάθμιας υγείας. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνονται δράσεις των δήμων για την ανάπτυξη του Ε.Κ.Α.Β. στην περιοχή

τους, την τήρηση των κανόνων υγιεινής στα σχολεία και τη διενέργεια εμβολιασμών, την καταβολή επιδομάτων οικονομικής στήριξης σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, την έκδοση υγειονομικών διατάξεων, κ.λ.π.

3.6 ΠΑΙΔΕΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

1. Η κατασκευή, διαχείριση και βελτίωση των υλικοτεχνικών υποδομών του εθνικού συστήματος της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας παιδείας και ιδιαίτερα η συντήρηση και η επισκευή, η καθαριότητα και η φύλαξη των σχολικών κτιρίων, η μίσθωση ακινήτων για τη στέγαση σχολικών μονάδων και η μέριμνα για τη μεταφορά μαθητών από τον τόπο της διαμονής τους στο σχολείο φοίτησης τους.
2. Η ίδρυση και λειτουργία βιβλιοθηκών.
3. Η ίδρυση και λειτουργία κέντρων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών και πάρκων κυκλοφοριακής αγωγής, αλλά και η εκπόνηση προγραμμάτων δια βίου μάθησης στο πλαίσιο του σχετικού εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού.
4. Η εφαρμογή πολιτικών για την ανάδειξη και προστασία του τοπικού πολιτισμού, η προβολή των πολιτιστικών αγαθών και των σύγχρονων πολιτιστικών έργων που παράγονται σε τοπικό επίπεδο, με τη δημιουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, μουσείων, πινακοθηκών, κινηματογράφων και θεάτρων, φιλαρμονικών και σχολών διδασκαλίας μουσικής, σχολών χορού, ζωγραφικής, γλυπτικής, κ.λ.π., καθώς και η μελέτη και εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων.
5. Η προστασία μουσείων, μνημείων, σπηλαίων, καθώς και αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής και των εγκαταστάσεων αυτών.
6. Η διοργάνωση συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων, καθώς και η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας μουσικών ιδρυμάτων.
7. Η προώθηση πολιτιστικών ανταλλαγών, σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, και η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού.
8. Η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση αθλητικών εγκαταστάσεων, όπως είναι τα δημοτικά γυμναστήρια, τα αθλητικά κέντρα και οι δημοτικοί χώροι άθλησης.
9. Η προώθηση και εφαρμογή προγραμμάτων ενίσχυσης μαζικού αθλητισμού και η διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων.

10. Η επιχορήγηση νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, που αναπτύσσουν πολιτιστικές δραστηριότητες στην περιφέρεια του δήμου.

3.7 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

1. Ο συντονισμός και η επίβλεψη έργων και διαδικασιών για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών που συμβαίνουν στα διοικητικά τους όρια.

2. Η διατύπωση εισηγήσεων για τον σχεδιασμό μέτρων πολιτικής προστασίας της περιοχής τους, στο πλαίσιο του ετήσιου εθνικού σχεδιασμού.

3. Η διάθεση και ο συντονισμός δράσης του απαραίτητου δυναμικού και των μέσων για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών της περιφέρειας τους.

4. Σε αυτή την κατηγορία των δραστηριοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού εντάσσεται και η παροχή υπηρεσιών δημοτικής πρώτου βαθμού εντάσσεται και η παροχή υπηρεσιών δημοτικής αστυνόμευσης. Αυτές περιλαμβάνουν, ιδίως σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 3731/2008 για την αναδιοργάνωση της Δημοτικής Αστυνομίας, τον έλεγχο εφαρμογής των διατάξεων για την ίδρυση, την άρδευση, την ύδρευση και την αποχέτευση, την τήρηση όρων για τη χρήση αλσών, κήπων, πλατειών, παιδικών χαρών και λοιπών κοινόχρηστων χώρων, καθώς και των εν γένει υπαίθριων δραστηριοτήτων, περιλαμβανομένων των δημοτικών αγορών, του υπαίθριου εμπορίου και των λαϊκών αγορών, τον έλεγχο των όρων για την υπαίθρια διαφήμιση, την τήρηση της καθαριότητας σε δημόσιους χώρους, την τήρηση μέτρων για την πρόληψη των πυρκαγιών, καθώς και την τήρηση διατάξεων που αφορούν τη στάση και τη στάθμευση των οχημάτων, περιλαμβανομένης της επιβολής των σχετικών διοικητικών μέτρων, που προβλέπονται από την οικεία νομοθεσία για την παράνομη στάθμευση. Οι αρμοδιότητες αυτές για τον έλεγχο της στάθμευσης και της κυκλοφορίας μπορεί να ασκούνται παράλληλα από την Ελληνική Αστυνομία και το Λιμενικό Σώμα, οπότε η Δημοτική Αστυνομία τίθεται υπό τον δικό τους συντονισμό και την καθοδήγηση κατά περίπτωση.

Η Δημοτική Αστυνομία έχει, επίσης, ως αρμοδιότητα τον έλεγχο εφαρμογής των διατάξεων που αφορούν στη λειτουργία καταστημάτων, επιχειρήσεων, θεάτρων, κινηματογράφων, ψυχαγωγικών και λοιπών δραστηριοτήτων, καθώς και για την ηχορρύπανση, την κοινή ησυχία και τη λειτουργία μουσικής στα καταστήματα και τα δημόσια κέντρα, εκτελώντας τις σχετικές διοικητικές κυρώσεις. Ελέγχει την τήρηση διατάξεων που αφορούν στον Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό, την εφαρμογή της τουριστικής νομοθεσίας, την τήρηση διατάξεων για το ωράριο λειτουργίας καταστημάτων και κέντρων διασκέδασης, καθώς και την τήρηση μέτρων για την προστασία μουσείων, μνημείων, σπηλαίων, αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής του οικείου δήμου. Συμμετέχει, τέλος, στην εφαρμογή σχεδίων πολιτικής προστασίας, υπό τον έλεγχο και τη συνδρομή της Ελληνικής Αστυνομίας.

3.8 ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΩΝ

Ο.Τ.Α.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι δήμοι ασκούν, σε τοπικό επίπεδο, και ορισμένες αρμοδιότητες κρατικού χαρακτήρα, οι οποίες τους ανατίθενται για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών. Δεν αποτελούν, όμως, 'τοπικές υποθέσεις', ώστε να τους ανήκουν κατά αποκλειστικότητα και επί των οποίων αυτοί να αποφασίζουν αυτοτελώς. Πρόκειται για αρμοδιότητες που ανήκουν μεν στη δικαιοδοσία του Κράτους, μια και αφορούν στην ομοιόμορφη άσκηση της δημόσιας εξουσίας στην επικράτεια, αλλά ασκούνται κατά παραχώρηση ή εντολή από τους Ο.Τ.Α., ώστε οι σχετικές υπηρεσίες να παρέχονται προς τους πολίτες από το πλησιέστερο προς αυτούς επίπεδο διοίκησης. Στην προκειμένη περίπτωση από τους δήμους, στο περιβάλλον των οποίων οι πολίτες διαβιούν, κατοικούν και εργάζονται.

Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν ιδίως αρμοδιότητες, όπως οι ακόλουθες:

1. Η τήρηση του δημοτολογίου και του μητρώου αρρένων, η έκδοση σχετικών πιστοποιητικών, καθώς και η τήρηση του Εθνικού Δημοτολογίου,

2. Η τήρηση των ληξιαρχικών βιβλίων και η έκδοση αποσπασμάτων των ληξιαρχικών πράξεων,
3. Η τήρηση αρχείων επίσημων εγγράφων και η έκδοση αντιγράφων,
4. Η τήρηση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την ισχύουσα εκλογική νομοθεσία,
5. Η τήρηση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την ισχύουσα νομοθεσία περί ιθαγένειας, αλλοδαπών και μετανάστευσης,
6. Η χορήγηση άδειας πολιτικού γάμου και η τέλεση των γάμων αυτών,
7. Η δημιουργία, συντήρηση και λειτουργία κοιμητηρίων και κέντρων αποτέφρωσης νεκρών, καθώς και η χορήγηση άδειας ταφής και αποτέφρωσης νεκρών,
8. Η χορήγηση βεβαίωσης μόνιμης κατοικίας,
9. Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν τους χώρους προσωρινής εγκατάστασης μετακινούμενων πληθυσμιακών ομάδων,
10. Ο έλεγχος τήρησης των διατάξεων που αφορούν τον Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό και τις οικοδομές που χαρακτηρίζονται ως επικίνδυνες,
11. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση των αδειών ίδρυσης, λειτουργίας και εγκατάστασης των καταστημάτων και επιχειρήσεων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία και τους αντίστοιχους υγειονομικούς κανονισμούς και διατάξεις, καθώς και ο έλεγχος της τήρησης αυτών,
12. Η τήρηση των διατάξεων που αφορούν το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων και επιχειρήσεων,
13. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας κινηματογράφων, θεάτρων και παρεμφερών επιχειρήσεων και η διενέργεια των προβλεπόμενων επιθεωρήσεων,
14. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας παιδότοπων και διάφορων ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, όπως λούνα παρκ, τσίρκο, πίστες αυτοκινητιδίων, μουσικών συναυλιών και άλλων καλλιτεχνικών εκδηλώσεων,
15. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών τεχνικών ψυχαγωγικών παιγνίων και παροχής υπηρεσιών διαδικτύου, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων,
16. Η χορήγηση και ανάκληση αδειών για την άσκηση υπαίθριου στάσιμου εμπορίου, η χορήγηση αδειών εμποροπανηγύρεων και υπαίθριων χριστουγεννιάτικων αγορών, καθώς και ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν το υπαίθριο εμπόριο και τις λαϊκές αγορές,

17. Η αφαίρεση της άδειας από τις οικοδομές για μη εξόφληση ασφαλιστικών εισφορών στο Ι.Κ.Α.,
18. Η χορήγηση και ανάκληση άδειας εγκατάστασης και χρήσης του οικήματος για την άσκηση δραστηριότητας από εκδιδόμενα πρόσωπα,
19. Ο έλεγχος τήρησης της τουριστικής νομοθεσίας από τις επιχειρήσεις τουριστικού ενδιαφέροντος,
20. Η πρόσληψη και η αλλαγή επωνύμου από παιδιά που γεννήθηκαν χωρίς γάμο των γονέων τους, και ο εξελληνισμός επωνύμου Ελλήνων του εξωτερικού,
21. Η χορήγηση αδειών ίδρυσης υπεραγορών λιανικού εμπορίου και άσκησης υπαίθριου πλανόδιου εμπορίου ,
22. Η χορήγηση άδειας λειτουργίας και εκμετάλλευσης περιπτέρων, κομμωτών, εκθέσεων βιβλίου, εκθεσιακών χώρων, κ.τ.λ.

Από την παραπάνω αναφορά προκύπτει το εύρος και η έκταση των αρμοδιοτήτων των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. για μία σειρά από ζητήματα και τομείς της δημόσιας πολιτικής, όπως αυτή εξειδικεύεται στο πεδίο της δικής τους δράσης. Σε αυτές περιλαμβάνεται και η έκδοση τοπικών κανονιστικών αποφάσεων, με τις οποίες ρυθμίζουν θέματα που εμπίπτουν στη σφαίρα της ευθύνης και της δικαιοδοσίας τους.

Στους δήμους αναγνωρίζεται, τέλος, και ευρεία γνωμοδοτική αρμοδιότητα για ορισμένα ζητήματα. Ειδικότερα, προκειμένου για την έκδοση από τις κρατικές αρχές οποιασδήποτε διοικητικής κανονιστικής πράξης που αναφέρεται στην προστασία του περιβάλλοντος, στα ρυθμιστικά ή χωροταξικά σχέδια, καθώς και στη χωροθέτηση εγκαταστάσεων και λοιπών δραστηριοτήτων απαιτείται η γνώμη των δημοτικών συμβουλίων, στην περιφέρεια των οποίων προβλέπεται να εφαρμοστούν αυτές οι πράξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Κάθε δήμος διοικείται από τον δήμαρχο, το δημοτικό συμβούλιο, την οικονομική επιτροπή, την επιτροπή ποιότητας ζωής και την εκτελεστική επιτροπή, ενώ η διάρκεια της δημοτικής περιόδου ορίζεται πλέον στην πενταετία. Μάλιστα, η εκλογή των δημοτικών αρχών θα γίνεται εφεξής, όπως ορίζεται στο άρθρο 9 του Ν. 3852/ 2010, την ίδια ημέρα διενέργειας της ψηφοφορίας για την εκλογή των Ελλήνων μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και στα ίδια εκλογικά τμήματα. Η εγκατάσταση των νέων αρχών γίνεται την 1η Σεπτεμβρίου του έτους διεξαγωγής των εκλογών και η θητεία τους λήγει την 31η Αυγούστου του πέμπτου έτους από την έναρξη της.¹

4.1 ΕΚΛΟΓΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Οι δημοτικές αρχές εκλέγονται, κατά τη διάταξη το άρθρο 102 παρ2εδ. β του Συντάγματος, με καθολική και μυστική (όχι όμως απαραίτητα και με άμεση) ψηφοφορία, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις και διαδικασίες που ορίζονται με νόμο. Υπό την έννοια αυτή, το Σύνταγμα εγγυάται όχι μόνο την αρχή της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά και της αυτοκυβέρνησης της, εφόσον οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης διοικούνται από αιρετά όργανα, τα οποία εκλέγονται από τους πολίτες του δήμου ή της περιφέρειας. Η συνταγματική αυτή εγγύηση συναντά και εκφράζει και ένα ουσιώδες στοιχείο της πολιτικής παράδοσης του τόπου.

Οι βουλευτές εκλέγονται με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία, όπως προβλέπει η σχετική διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 51 του Συντάγματος. Αντιθέτως, οι αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία, την οποία εγγυάται το Σύνταγμα στη διάταξη του άρθρου 102 παρ.2, όχι όμως και την άμεση. Άρα, ο κοινός νομοθέτης μπορεί να ορίσει και ένα σύστημα έμμεσης εκλογής των τοπικών αρχών.

Βέβαια, κατά την ισχύουσα νομοθεσία, η ανάδειξη των τοπικών αρχών διεξάγεται << κάθε πέντε(5) χρόνια με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία>> (Ν. 3852/2010, άρθρο 9 παρ.1). Δικαίωμα να εκλέγουν τις δημοτικές αρχές έχουν όλοι

οι δημότες του δήμου, που έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους, κατά την ημέρα διενέργειας των εκλογών, και είναι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους, καθώς και οι πολίτες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που είναι επίσης εγγεγραμμένοι στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους.²

Προσόντα εκλογιμότητας για το αξίωμα του δημάρχου αποτελούν η ιδιότητα του δημότη, που έχει την ικανότητα να εκλέγει και έχει συμπληρώσει το 21ο έτος της ηλικίας του. Η μείωση του ηλικιακού ορίου αποσκοπεί στη διεύρυνση της δυνατότητας συμμετοχής των νέων πολιτών στη δημόσια ζωή της τοπικής κοινωνίας.

Όσον αφορά, εξάλλου, την εκλογή του δημάρχου, καθώς και των δημοτικών συμβούλων, αυτή γίνεται κατά συνδυασμούς. Άρα, δεν μπορεί να υπάρχουν μεμονωμένοι υποψήφιοι ανεξάρτητοι από συνδυασμό, μόνο σύνολο υποψηφίων μελών δημοτικού συμβουλίου. Στο ψηφοδέλτιο του συνδυασμού σημειώνεται πρώτο το ονοματεπώνυμο του υποψηφίου δημάρχου και ακολουθούν τα ονοματεπώνυμα των λοιπών υποψηφίων δημοτικών συμβούλων και συμβούλων της δημοτικής ή τοπικής κοινότητας. Από αυτούς το ένα τρίτο τουλάχιστον πρέπει να προέρχεται από το κάθε φύλο.

Στις εκλογές για την ανάδειξη δημάρχων και δημοτικών συμβούλων ως επιτυχών συνδυασμός θεωρείται αυτός που πλειοψήφησε στον πρώτο ή στον δεύτερο γύρο των εκλογών με ποσοστό μεγαλύτερο του πενήντα τοις εκατό (50%+ μία ψήφο) του συνόλου των έγκυρων ψηφοδελτίων.³

Από το σύνολο δε των εδρών των δημοτικών συμβούλων, τα 3/5 ανήκουν στον επιτυχόντα συνδυασμό και τα 2/5 στους επιλαχόντες, αναλόγως του αριθμού των έγκυρων ψηφοδελτίων που έλαβε καθένας από αυτούς. Στην περίπτωση, εξάλλου, που ο πρώτος συνδυασμός συγκεντρώσει ποσοστό έγκυρων ψηφοδελτίων πάνω από το 60%, τότε η κατανομή όλων των εδρών γίνεται αναλογικά μεταξύ όλων των συνδυασμών που συμμετέχουν στις εκλογές (άρθρο 32 παρ.2 του Ν.3852/2010). Αν κανένας συνδυασμός δεν συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των έγκυρων ψηφοδελτίων, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται ανάμεσα στους υποψηφίους των δύο συνδυασμών που έλαβαν

τις περισσότερους ψήφους. Κατά τρόπο ανάλογο εκλέγονται και τα μέλη των συμβουλίων των δημοτικών κοινοτήτων, ενώ για τις εκλογές συμβουλίων τοπικών κοινοτήτων η κατανομή των εδρών γίνεται αναλογικά.

Προκειμένου, εξάλλου, να διατηρηθεί η εγγύτητα της εκπροσώπησης των πολιτών στις νέες δημοτικές αρχές, η δημοτική περιφέρεια διαιρείται σε επιμέρους εκλογικές περιφέρειες, που αντιστοιχούν στους πρώην αυτοτελείς δήμους ή κοινότητες που συνενώθηκαν, ή τα προϋφιστάμενα δημοτικά διαμερίσματα σε δήμους με πληθυσμό άνω των 100.000 κατοίκων, τα οποία πλέον αποτελούν δημοτικές κοινότητες. Αντίθετα, σε δήμους που δεν έχουν προέλθει από συνένωση πρώην αυτοτελών Ο.Τ.Α., ως εκλογική περιφέρεια για την ανάδειξη των νέων μελών του δημοτικού συμβουλίου ορίζεται η ενιαία περιφέρεια του δήμου (άρθρο 25 του Ν.3852/2010).

1 Προκειμένου για τις δημοτικές εκλογές του Νοεμβρίου 2010, πρώτο έτος εφαρμογής του νέου θεσμικού πλαισίου, ορίζεται ρητά (Ν.3852/ 2010, άρθρο9 παρ.5) ότι η θητεία των δημοτικών αρχών λήγει << την 31η Αυγούστου2014>>, ώστε να συμπέσει με τις ευρωεκλογές του ίδιου έτους.

2 Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Κ.Δ.Κ., << Κάθε Έλληνας πολίτης είναι δημότης ενός Δήμου ή μιας μόνο Κοινότητας >>. Ήδη στο άρθρο 10 παρ. 2 του Ν. 3852/ 2010 ορίζεται συναφώς ότι το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι (στα αξιώματα του δημοτικού συμβούλου δημοτικής και τοπικής κοινότητας) έχουν και οι πολίτες κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3 Η εκλογική νομοθεσία διακρίνει κατά κανόνα τρεις κατηγορίες ψήφων: τα έγκυρα ψηφοδελτίων που εκφράζουν προτίμηση υπέρ συγκεκριμένου συνδυασμού ή συγκεκριμένων υποψηφίων, τα έγκυρα λευκά ψηφοδέλτια που αποδοκιμάζουν όλους τους υποψηφίους και τα άκυρα ψηφοδέλτια. Οι τρεις κατηγορίες ψήφων καταγράφονται σε ξεχωριστούς πίνακες αποτελεσμάτων. Αξίζει να σημειωθεί σχετικά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν.3434 του 2006, που επιβεβαίωσε την επικρατούσα πρακτική, κατά τη σύνταξη, ανά εκλογική περιφέρεια, των πινάκων αποτελεσμάτων από τα αρμόδια δικαστήρια, κατά την κατανομή των εδρών, καθώς και για τον καθορισμό του εκλογικού μέτρου, τα λευκά ψηφοδέλτια δεν προσμετρώνται στα έγκυρα και δεν υπολογίζονται. Αντίθετα, υπολογίζονται μόνο τα έγκυρα ψηφοδέλτια που εκφράζουν προτίμηση υπέρ συνδυασμού ή υποψηφίων.

4.2 Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

Ο δήμαρχος είναι μονομελές όργανο διοίκησης του δήμου, αλλά και φορέας άμεσης λαϊκής εντολής και νομιμοποίησης για το έργο αυτό. Αποτελεί το κορυφαίο όργανο ή θεσμό της <<τοπικής πολιτικής ηγεσίας >> και κρίσιμο συντελεστή της τοπικής και δημοτικής διακυβέρνησης. Μαζί με τον περιφερειάρχη, αλλά και τον υπουργό που είναι βουλευτής, ο δήμαρχος είναι ένα άμεσο εκλεγόμενο από τον λαό όργανο της δημόσιας διοίκησης, γεγονός που προσδιορίζει τον διφυή του ρόλο: όργανο της Διοίκησης, αλλά και πολιτικό πρόσωπο, που εκφράζει πολιτικά συμφέροντα και δυναμική, υπό τις περιστάσεις, αρκετά σημαντική.

Η στρατολόγηση και η πολιτική υποστήριξη των δημάρχων συνήθως προέρχεται από τον χώρο των πολιτικών κομμάτων και μάλιστα από την τάξη των διακεκριμένων στελεχών τους, αλλά η αξία και το ιδιαίτερο βάρος της συγκεκριμένης πολιτικής προσωπικότητας δεν είναι αμελητέο. Με συνέπεια ο πολιτικοδιοικητικός θεσμός του δημάρχου να εκφράζει ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο και παράγοντα στη λειτουργία του διοικητικού και πολιτικού συστήματος στη Χώρα.

Ως κύριο όργανο εκπροσώπησης και διακυβέρνησης στην τοπική κοινωνία, ο δήμαρχος έχει ως γενική αποστολή την υπεύθυνη διοίκηση των υπηρεσιών του δήμου για την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση του τοπικού δημόσιου συμφέροντος. Ασκεί δε τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες του << με γνώμονα τις αρχές της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας >> (Ν.3852/2010, άρθρο 58 παρ.1).

Παρά την πρωτεύουσα σημασία του στο γενικό περιβάλλον λειτουργίας του δήμου, αλλά και της τοπικής κοινωνίας, ο δήμαρχος διαθέτει ειδική αρμοδιότητα, εν αντιθέσει προς τη γενική αρμοδιότητα του δημοτικού συμβουλίου. Πράγμα που σημαίνει ότι είναι αρμόδιος μόνο για τα θέματα που καθορίζονται στον νόμο (άρθρο 58 του Ν.3852/2010).

Στο πλαίσιο των ειδικών, λοιπόν, αρμοδιοτήτων του ο δήμαρχος είναι υπεύθυνος για να:

- α) εκπροσωπεί τον δήμο στα δικαστήρια και σε κάθε δημόσια αρχή,
- β) εκτελεί τις αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου, της οικονομικής επιτροπής και της επιτροπής ποιότητας ζωής,
- γ) ορίζει τους αντιδημάρχους, να συγκαλεί και να προεδρεύει της εκτελεστικής επιτροπής, καθώς και να συντονίζει την εφαρμογή των αποφάσεών της,
- δ) προϊστάται των υπηρεσιών του δήμου, καθώς και του προσωπικού που τις στελεχώνει,
- ε) συνυπογράφει τους βεβαιωτικούς καταλόγους και τα χρηματικά εντάλματα πληρωμής των δαπανών που έχουν εκκαθαριστεί από την αρμόδια υπηρεσία του δήμου,
- στ) υπογράφει τις συμβάσεις που συνάπτει ο δήμος,
- ζ) εκδίδει τις άδειες, που προβλέπονται από τις διατάξεις για τις αρμοδιότητες του δήμου, καθώς και τα πιστοποιητικά προσωπικής και οικογενειακής κατάστασης των δημοτών.

Με βάση τις παραπάνω δέσμες αρμοδιοτήτων του, ο δήμαρχος αποτελεί τον αποφασιστικό παράγοντα λειτουργίας του δήμου κατά τη διάρκεια της θητείας του και ανάλογα πάντα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πολιτικής προσωπικότητας που στελεχώνει το θεσμό.

Σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις, που επέφερε ο Ν.3852/2010(άρθρο 16), επιβάλλεται για τους δημάρχους η αναστολή οποιασδήποτε επαγγελματικής δραστηριότητας (σε δήμους άνω των 10.000 κατοίκων) και η αποκλειστική ενασχόληση με τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες τους, κατά τη διάρκεια της θητείας τους.

Έτσι, ο δήμαρχος, οι αντιδήμαρχοι, όπως και οι πρόεδροι των δημοτικών συμβουλίων, αντί εξόδων παράστασης που τους καταβάλλονταν έως πρόσφατα, λαμβάνουν πλέον αντιμίσθια. Το ύψος τους δεν μπορεί όμως να υπερβαίνει τις πάσης φύσης αποδοχές γενικού γραμματέα υπουργείου για τους μεγάλους δήμους (με πληθυσμό άνω των 100.000 κατοίκων).

4.3 ΟΙ ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΙ

Οι αντιδήμαρχοι είναι σύμβουλοι της πλειοψηφίας, τους οποίους ορίζει με απόφαση του ο δήμαρχος για να τον επικουρούν στο έργο του και να ασκούν αρμοδιότητες καθ' ύλην ή κατά τόπο οριοθετημένες.

Τις καθ' ύλην αρμοδιότητες των αντιδημάρχων προσδιορίζει ο δήμαρχος με την απόφαση ορισμού αντιδημάρχου και σε αυτές πρέπει οπωσδήποτε να περιλαμβάνονται << και οι αρμοδιότητες για θέματα διαφάνειας και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης>> (Ν.3852/2010, άρθρο 59 παρ.4).

Ως προς τις κατά τόπο αρμοδιότητες των αντιδημάρχων, αυτές περιλαμβάνουν την ευθύνη της λειτουργίας των δημοτικών υπηρεσιών που είναι εγκατεστημένες στις δημοτικές ή τοπικές κοινότητες, την παρακολούθηση της εξέλιξης των έργων και των εργασιών που εκτελούνται σε αυτές, την μέριμνα για την καλή κατάσταση του εξοπλισμού των τοπικών υπηρεσιών του δήμου, την υπογραφή μετά από εξουσιοδότηση του δημάρχου βεβαιώσεων, πιστοποιητικών και λοιπών διοικητικών εγγράφων, που εκδίδονται από τις τοπικές δημοτικές υπηρεσίες, τη συνεργασία με προέδρους και εκπροσώπους των τοπικών και δημοτικών κοινοτήτων, που υπάγονται στον δήμο, για την άμεση αντιμετώπιση τοπικών προβλημάτων, καθώς και την άσκηση κάθε άλλης αρμοδιότητας που τυχόν τους αναθέτει με σχετική απόφασή του ο δήμαρχος.

Η θητεία των αντιδημάρχων δεν μπορεί να είναι μικρότερη των δυόμισι ετών, εκτός εάν ο δήμαρχος τους αντικαταστήσει με αιτιολογημένη απόφαση του. Για όσο διάστημα διαρκεί η θητεία τους, πάντως, ασκούν τις αρμοδιότητες που τους μεταβιβάζει ο δήμαρχος, τον οποίο αναπληρώνουν σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματός του, ενώ δεν μπορούν να εκλεγούν παράλληλα και μέλη του προεδρείου του δημοτικού συμβουλίου. Ο αριθμός τους, που κυμαίνεται από 1 έως 11, είναι ανάλογος με τον αριθμό των κατοίκων που αποτελούν τον πληθυσμό του δήμου και των δημοτικών ενοτήτων που περιλαμβάνονται σε αυτόν, καθώς και εάν ο δήμος προέρχεται από αναγκαστική συνένωση κατά το πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν.3852/2010, άρθρο 59 παρ.2 και 3).

4.4 ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Το δημοτικό συμβούλιο¹ είναι συλλογικό όργανο αποτελούμενο από 13 έως 49 μέλη, ανάλογα με τον αριθμό των κατοίκων που αποτελούν τον πληθυσμό του δήμου.²

Ο πρόεδρος, ο αντιπρόεδρος και ο γραμματέας του δημοτικού συμβουλίου εκλέγονται με απόλυτη πλειοψηφία μεταξύ των μελών του χωριστά και σε μυστική ψηφοφορία τον πρώτο και τον τρίτο χρόνο της δημοτικής περιόδου. Ο πρόεδρος προτείνεται από τον πλειοψηφούντα συνδυασμό, ο αντιπρόεδρος από τη μείζονα παράταξη της μειοψηφίας και ο γραμματέας από τις λοιπές παρατάξεις της μειοψηφίας και σε περίπτωση που δεν υπάρχουν από την πλειοψηφία.

Το δημοτικό συμβούλιο έχει γενική αρμοδιότητα για τα θέματα που αφορούν το σύνολο του πεδίου δράσης και διοίκησης του δήμου, καθώς και των εποπτευόμενων από αυτόν νομικών προσώπων και οργανισμών (διαθέτει το τεκμήριο της αρμοδιότητας). Εξαιρούνται, δηλαδή, του πεδίου δράσης και αρμοδιότητας του εκείνα μόνο τα θέματα, για τα οποία αποκλειστική και ειδική ευθύνη και αρμοδιότητα έχουν ο δήμαρχος ή άλλα συλλογικά όργανα διοίκησης του δήμου (άρθρο 65 του Ν.3852/2010).

Εκείνο αποφασίζει, συνεπώς για θέματα που εμπίπτουν στους τομείς της ανάπτυξης και του περιβάλλοντος, της ποιότητας ζωής και της εύρυθμης λειτουργίας της πόλης και των οικισμών, της απασχόλησης, της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, της παιδείας, του πολιτισμού και του αθλητισμού, καθώς και της πολιτικής προστασίας.

Οι αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου μπορεί να έχουν ως αντικείμενο τα ακόλουθα ιδίως ζητήματα τοπικού ενδιαφέροντος και σημασίας :

- α) Τον καθορισμό των φόρων, των τελών, των δικαιωμάτων και των εισφορών,
- β) Την απόφαση ή γνωμοδότηση επί θεμάτων τοπικού ενδιαφέροντος, καθώς και όποτε άλλες δημόσιες αρχές ή όργανα το ζητήσουν,

γ) Την κατάρτιση του Κανονισμού Λειτουργίας του, (3)

δ) Τη μεταβίβαση στην επιτροπή ποιότητας ζωής αρμοδιοτήτων που είναι σχετικές με το αντικείμενο της λειτουργίας της.

Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του, το δημοτικό συμβούλιο οφείλει να λαμβάνει υπόψη του τις εθνικές, περιφερειακές και ευρωπαϊκές πολιτικές, την ανάγκη συνεργασίας και συντονισμού με άλλες τοπικές ή δημόσιες αρχές, καθώς και την αρχή της εγγύτητας και επικουρικότητας, που διέπει τη δράση τους, τους διαθέσιμους πόρους και τη γενική οικονομική κατάσταση του δήμου, όπως και τη μέριμνα για τη διαρκή βελτίωση της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας.

Η συνεδρίαση του δ.σ. πραγματοποιείται, ύστερα από πρόσκληση του προέδρου του, τουλάχιστον μία φορά το μήνα. Συγκαλείται, επίσης, ύστερα από πρόταση που υπογράφεται από το (1/3) του συνολικού αριθμού των μελών του, αλλά και όποτε το ζητήσει ο δήμαρχος ή η οικονομική επιτροπή ή η επιτροπή ποιότητας ζωής. Στις συνεδριάσεις του συμβουλίου, που είναι δημόσιες και διεξάγονται στο δημοτικό κατάστημα, καλείται και ο δήμαρχος, αλλιώς η συνεδρίαση είναι άκυρη. Ο δήμαρχος δεν είναι μέλος του δημοτικού συμβουλίου, αλλά πρέπει να καλείται στις συνεδριάσεις, να παρίστανται σε αυτές, να εισηγείται θέματα, τα οποία περιλαμβάνονται υποχρεωτικά στην ημερήσια διάταξη, εφόσον τα προτείνει, και να μετέχει στη συζήτηση εκφράζοντας τις απόψεις του, δίχως όμως να έχει δικαίωμα ψήφου. Αν ο δήμαρχος κληθεί στη συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου, αλλά δεν μπορέσει να παραστεί για διάφορους λόγους, η συνεδρίαση δεν πάσχει από ακυρότητα (Ν.3852/2010, άρθρο 67 παρ.6).

Για να έχει απαρτία πρέπει να είναι παρόντα τα ήμισυ πλέον του ενός εκ του αριθμού των μελών του, ενώ λαμβάνει τις αποφάσεις του με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών. Σε περίπτωση ισοψηφίας επικρατεί η ψήφος του προέδρου που θεωρείται σε εκείνη την περίπτωση διπλή. Στη συνεδρίαση τηρούνται υποχρεωτικά πρακτικά, διαφορετικά ο πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου και ο γραμματέας έχουν πειθαρχική ευθύνη.

Το δημοτικό συμβούλιο μπορεί, εξάλλου, εφόσον το προβλέπει ο Κανονισμός Λειτουργίας του, να συγκροτεί επιτροπές εκ των μελών του, υπαλλήλων του

δήμου και ιδιωτών εμπειρογνομόνων για την ειδικότερη επεξεργασία και εισήγηση επί θεμάτων της αρμοδιότητας του. Ειδικότερα, στους τουριστικούς δήμους συγκροτείται επιτροπή για την επεξεργασία και εισήγηση στο δημοτικό συμβούλιο θεμάτων τουριστικής ανάπτυξης και προβολής του δήμου.

Οι αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου είναι εκτελεστές, αφότου εκδοθούν. Αποστέλλονται, όμως μέσα σε προθεσμία δέκα (10) ημερών από τη συνεδρίαση στην Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α., που εδρεύει στην έδρα κάθε αποκεντρωμένης διοίκησης για την από μέρους της άσκηση της διοικητικής εποπτείας, η οποία συνιστάται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας και δεν επιτρέπεται να παρεμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους.

1.Αξίζει να σημειωθεί ότι με τον Ν.3443/2006 << τοπικά συμβούλια νέων και άλλες διατάξεις>> συγκροτούνται στους δήμους δημοτικά συμβούλια νέων, τα τοπικά συμβούλια νέων, με σκοπό την ενίσχυση της συμμετοχής νέων ηλικίας 15 έως 28 ετών στη διαχείριση των τοπικών υποθέσεων που ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα τους.

2.Σε δήμους με πληθυσμό έως 2.000 κατοίκους το δημοτικό συμβούλιο αποτελείται από 13 μέλη, σε δήμους έως 5.000 κατοίκους από 17 μέλη, σε δήμους έως 10.000 κατοίκους από 21 μέλη, σε δήμους έως 30.000 κατοίκους από 27 μέλη, σε δήμους έως 60.000 κατοίκους από 33 μέλη, σε δήμους έως 100.000 κατοίκους από 41 μέλη, σε δήμους έως 150.000 κατοίκους από 45 μέλη και σε δήμους με ακόμα μεγαλύτερο πληθυσμό από 49 μέλη. Αξίζει να σημειωθεί, επίσης, ότι στον αριθμό των δημοτικών συμβούλων δεν περιλαμβάνεται ο δήμαρχος (άρθρο7 παρ.2 του Ν.3852/2010).

3.Με την υπ' αριθμόν 17552/19.3.2008 απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών έχει καταρτιστεί << πρότυπος κανονισμός λειτουργίας του Δημοτικού Συμβουλίου>>, ο οποίος ισχύει εκτός αν τροποποιηθεί με απόφαση κάποιου επιμέρους δημοτικού συμβουλίου.

Ανάλογες αρμοδιότητες, σε σχέση με τη δημοτική ή τοπική κοινότητα, ασκεί το συμβούλιο δημοτικής ή τοπικής κοινότητας, που αποτελεί επίσης συλλογικό όργανο, με αιρετό μεταξύ των μελών του, ο αριθμός των οποίων αποτελεί συνάρτηση του πληθυσμού της κοινότητας, πρόεδρο και αντιπρόεδρο (δημοτικής κοινότητας) ή εκπρόσωπο (τοπικής κοινότητας).

Έχει γενική αρμοδιότητα για όλα τα θέματα που αναφέρονται στις αρμοδιότητες της δημοτικής ή τοπικής κοινότητας, εξαιρουμένων εκείνων που ανήκουν στην αρμοδιότητα του προέδρου της (άρθρα 79 επ. του Ν.3852/2010). Ιδίως, ασκεί τις γνωμοδοτικές ή αποφασιστικές του αρμοδιότητες σε θέματα ρυθμιστικών σχεδίων και προγραμμάτων προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, πολεοδομικών μελετών και ανάπλασης περιοχών, καθορισμού χρήσεων γης, κ.ο.κ. Σε περίπτωση, εξάλλου, που ζητηθεί από τα αρμόδια δημόσια όργανα η γνώμη της κοινότητας επί ζητήματος τοπικού ενδιαφέροντος, την ευθύνη της σχετικής γνωμοδότησης έχει το αντίστοιχο συμβούλιο.

4.5 ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σε όλους τους δήμους που έχουν περισσότερους από έναν αντιδημάρχους συνιστάται εκτελεστική επιτροπή, στην οποία μετέχουν ο δήμαρχος και οι αντιδήμαρχοι. Αποτελεί συλλογικό συντονιστικό και εκτελεστικό όργανο του δήμου με σκοπό την ενίσχυση της συλλογικότητας και του επιτελικού χαρακτήρα του συστήματος δημοτικής διοίκησης και διακυβέρνησης. Στις συνεδριάσεις καλείται και ο πρόεδρος του συμβουλίου δημοτικής ή τοπικής κοινότητας, όταν συζητούνται θέματα που αφορούν ειδικά την περιφέρειά του.

Κύριο έργο της εκτελεστικής επιτροπής είναι να παρακολουθεί και να εποπτεύει την εφαρμογή της δημοτικής πολιτικής σε όλους τους τομείς λειτουργίας του δήμου. Ως προς τις επιμέρους ειδικές αρμοδιότητές της, η εκτελεστική επιτροπή του δήμου μεριμνά ιδίως για :

- α) Την παρακολούθηση της εκτέλεσης των αποφάσεων του δημοτικού συμβουλίου,
- β) Τη σύνταξη του προϋπολογισμού του δήμου και την εισήγηση του προσχεδίου αυτού με βάση τις προτάσεις των υπηρεσιών του δήμου. Ευθύνη της αποτελεί επίσης η πιστή εκτέλεση του προϋπολογισμού του δήμου μετά την έγκρισή του, καθώς και ο προέλεγχος του απολογισμού,
- γ) Τον συντονισμό και την παρακολούθηση της εκτέλεσης του επιχειρησιακού, αλλά και του τεχνικού, προγράμματος του δήμου, τα οποία και εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο,
- δ) Τη σύνταξη της ετήσιας έκθεσης πεπραγμένων του δήμου με στοιχεία για την εφαρμογή του επιχειρησιακού και τεχνικού προγράμματος,
- ε) Την εισήγηση στο δημοτικό συμβούλιο σχεδίων κανονιστικών αποφάσεων του δήμου, των οποίων την εφαρμογή παρακολουθεί και αξιολογεί, καθώς και των κειμένων του οργανισμού των υπηρεσιών του δήμου, της χάρτας δικαιωμάτων του δημότη, του κανονισμού πληροφόρησης και διαβούλευσης των πολιτών, κ.λ.π. Επίσης, παρακολουθεί, αξιολογεί και συντονίζει τη δράση των νομικών προσώπων και υπηρεσιών του δήμου ενημερώνοντας σχετικά το δημοτικό συμβούλιο.

Φυσικά, εάν η εκτελεστική επιτροπή θεωρήσει ότι ένα ζήτημα της αρμοδιότητας της είναι ιδιαίτερα σοβαρό, μπορεί να το παραπέμψει στο δημοτικό συμβούλιο προς λήψη της σχετικής απόφασης.

4.6 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η οικονομική επιτροπή είναι όργανο παρακολούθησης και ελέγχου της οικονομικής και δημοσιονομικής λειτουργίας του δήμου. Έχει δε ως ειδικότερες αρμοδιότητες να:

- α) Συντάσσει τον προϋπολογισμό του δήμου, καθώς και να ελέγχει την εφαρμογή του από τις υπηρεσίες του δήμου υποβάλλοντας ανά τρίμηνο σχετική έκθεση προς το δημοτικό συμβούλιο,

- β) Εγκρίνει τις δαπάνες και τη διάθεση των πιστώσεων του προϋπολογισμού εκτός από εκείνες, για τις οποίες αποφασίζει το δημοτικό συμβούλιο, καθώς και να αποφασίζει για τις προμήθειες, την παροχή υπηρεσιών, την εκπόνηση μελετών και την εκτέλεση έργων σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις,
- γ) Διεξάγει και να κατακυρώνει τις δημοπρασίες, ενώ μπορεί να συγκροτεί επιμέρους επιτροπές για την αξιολόγηση των προσφορών,
- δ) Εξετάζει την ανάγκη σύναψης δανείων, να καταρτίζει τους όρους τους και να εισηγείται σχετικά στο δημοτικό συμβούλιο, ενώ ανάλογα προτείνει για την επιβολή τελών, δικαιωμάτων και εισφορών,
- ε) Αποφασίζει η ίδια για την αποδοχή κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών,
- στ) Εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο μέτρα για τη διαχείριση και αξιοποίηση της περιουσίας του δήμου,
- ζ) Αποφασίζει για θέματα διαφάνειας και ηλεκτρονικής διοίκησης του δήμου, καθώς και για ζητήματα που άπτονται προσφυγών στις διοικητικές αρχές ή την άσκηση ένδικων μέσων και βοηθημάτων.

Η οικονομική επιτροπή απαρτίζεται από το δήμαρχο ή τον αρμόδιο αντιδήμαρχο, ως πρόεδρο, και 6 έως 10 μέλη, ανάλογα με τον αριθμό των μελών του δημοτικού συμβουλίου. Τα μέλη της οικονομικής επιτροπής είναι μέλη του δημοτικού συμβουλίου και εκλέγονται από αυτό με μυστική ψηφοφορία, ενώ υπάρχει σαφής πρόβλεψη στον νόμο για την εκπροσώπηση σε αυτήν μελών που προέρχονται από τις δημοτικές παρατάξεις της μειοψηφίας (άρθρο 74 του Ν.3852/2010).

4.7 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

Σε δήμους με πληθυσμό πάνω από 10.000 κατοίκους συστήνεται και λειτουργεί η επιτροπή ποιότητας ζωής με αποφασιστικές και γνωμοδοτικές αρμοδιότητες σε θέματα ποιότητας ζωής των δημοτών, καθώς και σχετικά ζητήματα πολεοδομικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα. Στον κύκλο αρμοδιοτήτων της επιτροπής αυτής ανήκουν επίσης οι αρμοδιότητες που αφορούν στην αδειοδότηση καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος και λοιπών εγκαταστάσεων. Ως προς τη σύνθεση των μελών της, η επιτροπή ποιότητας ζωής συγκροτείται με τρόπο ανάλογο προς την οικονομική επιτροπή του δήμου.

4.8 ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΤΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Πρόκειται για το νέο θεσμό διαμεσολάβησης μεταξύ Διοίκησης και πολιτών (και επιχειρήσεων) σε τοπικό επίπεδο με δράση ανάλογη προς αυτήν του Συνηγόρου του Πολίτη. Ο Συμπαραστάτης, που μπορεί να οριστεί σε δήμους με πληθυσμό άνω των 20.000 κατοίκων, επιλέγεται για πενταετή θητεία με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου και με πλειοψηφία των 2/3 των μελών του (Ν.3852/2010, άρθρο 77).

Ο δημοτικός Συμπαραστάτης δέχεται καταγγελίες για ζητήματα κακοδιοίκησης των δημοτικών υπηρεσιών και θιγόμενους πολίτες ή επιχειρήσεις, τις οποίες διερευνά με πνεύμα ανεξαρτησίας και αντικειμενικότητας, και διαμεσολαβεί για την επίλυση των σχετικών προβλημάτων με ταχύτητα και δίχως δικονομικές δυσκολίες. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του ο Συμπαραστάτης μπορεί να προβαίνει και σε προτάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας των δημοτικών υπηρεσιών, ενώ συντάσσει και ετήσια ενημερωτική έκθεση προς το δημοτικό συμβούλιο, η οποία συζητείται από αυτό.

4.9 ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΝΤΑΞΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις (Ν.3852/2010, άρθρο 78), σε κάθε δήμο της Χώρας συγκροτείται με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου ένα συμβούλιο ένταξης των μεταναστών ως γνωμοδοτικό όργανο για την παρακολούθηση και βελτίωση των διαδικασιών ένταξης των μεταναστών στην τοπική κοινωνία.

Η σύνθεση των συμβουλίων αυτών ποικίλλει και κυμαίνεται από 5 έως 11 μέλη, τα οποία ορίζονται από το οικείο δημοτικό συμβούλιο μεταξύ των μελών του, αλλά και με τη συμμετοχή εκπροσώπων των φορέων των μεταναστών και λοιπών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που ασχολούνται με τα ζητήματα αυτά. Έργο των συμβουλίων αποτελεί η καταγραφή και η αποτύπωση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα μέλη της μεταναστευτικής κοινότητας στο τοπικό επίπεδο, καθώς και η παρακολούθηση των διαδικασιών αντιμετώπισής τους, ιδίως με την

παροχή συμβουλών και γνωμοδοτήσεων προς τις δημοτικές υπηρεσίες. Επίσης, αυτά συμβάλλουν στην καλλιέργεια της κοινωνικής ευαισθητοποίησης και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής σε τοπικό επίπεδο.

4.10 ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Συμπερασματικά, παρατηρείται ότι η αύξηση του αριθμού των επιτροπών στο νέο σύστημα διοίκησης των δήμων δίνει την αίσθηση ενός είδους εξελισσόμενης επιτροπικής διακυβέρνησης στο τοπικό επίπεδο, η οποία, αν δεν αμβλύνει τη δημαρχοκεντρική παράδοση, αναμένεται πάντως να την καταστήσει περισσότερο συλλογική και υπόλογη. Θα φανεί στην πορεία του χρόνου αν τούτο δεν ελαττώσει και την αποτελεσματικότητά της. Το γεγονός πάντως ότι τα μέλη των διαφόρων επιτροπών προέρχονται κατά κανόνα από την πλειοψηφούσα παράταξη του δημοτικού συμβουλίου, η οποία αναλαμβάνει και κρίσιμο ρόλο στην τοπική διοίκηση, δείχνει μια τάση διακυβέρνησης του δημοτικού συστήματος, η οποία παρουσιάζει εκλεκτική συνάφεια προς αυτήν του κυβερνητικού συστήματος σε κεντρικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν οικονομική αυτοτέλεια, όπως ορίζεται στο άρθρο 102 παρ.2 του Συντάγματος. Πράγμα που σημαίνει πως στον Γενικό Κρατικό Προϋπολογισμό πρέπει να υπάρχει ξεχωριστή πρόβλεψη για τις δαπάνες λειτουργίας τους. Παράλληλα, η παράγραφος 5 του άρθρου 102 του Συντάγματος προβλέπει την υποχρέωση του Κράτους να λαμβάνει τα αναγκαία νομοθετικά, κανονιστικά και δημοσιονομικά μέτρα, προκειμένου για την εξασφάλιση των πόρων που απαιτούνται για την εκπλήρωση της αποστολής των Ο.Τ.Α., ώστε να επιτυγχάνεται και στην πράξη η εν λόγω αυτοτέλεια.

Ταυτόχρονα, βέβαια, το Κράτος οφείλει να διασφαλίζει τη διαφάνεια κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την απόδοση και κατανομή, μεταξύ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των φόρων ή τελών που καθορίζονται υπέρ αυτών και εισπράττονται από το Κράτος. Επίσης, νόμος ορίζει τα σχετικά με τον καθορισμό και την είσπραξη τοπικών εσόδων απευθείας από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης.

Όσον αφορά τα οικονομικά στοιχεία, δυστυχώς λόγω της πρόσφατης εφαρμογής του προγράμματος Καλλικράτης δεν έχουν ακόμη καταρτιστεί ισολογισμοί, ωστόσο μπορεί να γίνει ανάλυση με βάση τους προϋπολογισμούς για το έτος 2012.

5.1 ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Έως το τέλος Αυγούστου η αρμόδια Νομαρχιακή Επιτροπή καταρτίζει σχέδιο του προϋπολογισμού της Ν.Α., σχέδιο σύνοψης του και συνοπτικό πίνακα τριετούς προϋπολογισμού και τα διαβιβάζει στην Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου που εδρεύει στο νομό, για τη σύνταξη της προβλεπόμενης έκθεσης. Η έκθεση αυτή εκδίδεται μέσα σε 5 ημέρες και συνοδεύει τα παραπάνω σχέδια, τα οποία υποβάλλονται από τη Νομαρχιακή Επιτροπή με τα λοιπά συνοδευτικά έγγραφα, προς ψήφιση στο Νομαρχιακό Συμβούλιο.

Ο προϋπολογισμός έχει δύο σκέλη, των εσόδων και των εξόδων και συντάσσεται κατά φορέα και Κ.Α.Ε. (κωδικός αριθμός εσόδου /εξόδου). Ως προς τα έσοδα η ανάλυση των κονδυλίων γίνεται σύμφωνα με τον κώδικα κατάταξης εσόδων Ν.Π.Δ.Δ. Ως προς τα έξοδα ακολουθείται ο κώδικας κατάταξης εξόδων του κρατικού προϋπολογισμού, εκτός από ορισμένες κατηγορίες και υποκατηγορίες εξόδων που λόγω της φύσης τους εγγράφονται σε κωδικούς αριθμούς του κώδικα κατάταξης των Ν.Π.Δ.Δ.

5.1.1 ΨΗΦΙΣΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Έως το τέλος Σεπτεμβρίου το σχέδιο του ετήσιου προϋπολογισμού, η σύνοψή του και το σχέδιο τριετούς προϋπολογισμού ψηφίζονται από το Νομαρχιακό Συμβούλιο. Αν τα ανωτέρω σχέδια δεν καταρτισθούν έγκαιρα ή αν ο Πρόεδρος του Ν.Σ. δεν μεριμνήσει για να συγκληθεί το συμβούλιο ως το τέλος Σεπτεμβρίου, το Συμβούλιο συνέρχεται αυτοδίκαια την πρώτη Κυριακή του Οκτωβρίου και προχωρεί στην σύνταξη και ψήφισή τους.

5.1.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Πριν από την 15η Οκτωβρίου ο προϋπολογισμός, η περίληψη του και ο συνοπτικός τριετής προϋπολογισμός αποστέλλονται στην αρμόδια Διεύθυνση Ν.Π.Δ.Δ. (Δ39) του Γ.Λ.Κ. μαζί με την εισηγητική έκθεση, την έκθεση της Υπηρεσίας Δημοσιονομικού Ελέγχου και την πράξη έγκρισης του Νομαρχιακού Συμβουλίου, για αξιολόγηση από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών.

Ο Υπουργός αν διαπιστώσει ότι υπάρχουν αποκλίσεις από τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες του κρατικού προϋπολογισμού, ζητά από το Ν.Σ. την αναμόρφωση και την επανυποβολή του στην ανωτέρω υπηρεσία για την επαναξιολόγησή του.

5.1.3 ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Έως το τέλος Απριλίου η οικονομική υπηρεσία της Ν.Α. υποβάλλει στις Νομαρχιακές Επιτροπές, για τον τομέα ευθύνης τους, τους λογαριασμούς του οικονομικού έτους που έληξε. Οι Επιτροπές ελέγχουν τους λογαριασμούς και μέσα

σε προθεσμία δύο (2) μηνών αφότου τους παρέλαβαν, υποβάλλουν στο Νομαρχιακό Συμβούλιο έκθεση μαζί με τους λογαριασμούς.

Το Συμβούλιο, μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών αφότου παρέλαβε τα παραπάνω, αποφασίζει με πράξη του για την έγκριση του συνολικού απολογισμού, αφού διατυπώσει τις παρατηρήσεις του. Ο απολογισμός, μαζί με όλα τα δικαιολογητικά, υποβάλλεται στο Ελεγκτικό Συνέδριο, μέσα σε ένα (1) μήνα αφότου εκδόθηκε η σχετική πράξη του Ν.Σ.

Ευθύς μόλις λήξει το οικονομικό έτος, η αρμόδια υπηρεσία της Ν.Α. καταρτίζει συνοπτική κατάσταση των εσόδων και των εξόδων, που υποβάλλει στο Υπουργείο Εσωτερικών και στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, καθώς και απολογιστικό πίνακα, που υποβάλλει στην ΕΣΥΕ.

Παρακάτω παρατίθεται ο κώδικας κατάταξης εσόδων και εξόδων με τη μορφή πίνακα:

Έσοδα κατά κατηγορίες και υποκατηγορίες	
0000	Επιχορηγήσεις
0100	Επιχορηγήσεις από τον τακτικό κρατικό προϋπολογισμό
0200	Επιχορηγήσεις και εισφορές από Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ., οργανισμούς, ιδρύματα, και ειδικούς λογαριασμούς εσωτερικού
0300	Επιχορηγήσεις προερχόμενες από την αλλοδαπή
1000	Φόροι, τέλη και δικαιώματα υπέρ Ν.Π.Δ.Δ.
1100	Φόροι
1200	Έσοδα από τέλη και δικαιώματα
1250	Έσοδα από Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους
1210-1240 & 1290	Λοιπά έσοδα από τέλη και δικαιώματα
2000	Ασφαλιστικές εισφορές
2100	Εισφορές εργοδότη και ασφαλισμένου
3000	Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα
3100-3200	Έσοδα από προσφορά υπηρεσιών
3300	Έσοδα από πώληση αγαθών
3400	Έσοδα από εκμίσθωση κινητής ή ακίνητης περιουσίας
3500	Πρόσοδοι από κεφάλαια, κινητές αξίες κ.λπ. περιπτώσεις

3900	Λοιπά έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα
4000	Προσαυξήσεις, πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα
4100	Προσαυξήσεις.
4200	Πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα
5000	Λοιπά έσοδα
5100	Απολήψεις ανταποδοτικού χαρακτήρα
5200	Έσοδα υπέρ δημοσίου και τρίτων
5300	Έσοδα συνεισφορών υπάλληλων –συνταξιούχων για υγειονομική περίθαλψη
5400	Έσοδα από δωρεές, κληρονομίες, κληροδοσίες
5500	Επιστροφές χρημάτων
5600	Έσοδα από λοιπές περιπτώσεις
6000	Έκτακτα έσοδα
6100	Επιχορηγήσεις
6200	Φόροι – τέλη – δικαιώματα
6300	Ασφαλιστικές εισφορές
6400	Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα
6500	Προσαυξήσεις, πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα
6600	Λοιπά έσοδα
7000	Έσοδα από δάνεια
7100	Έσοδα προερχόμενα από δάνεια που έχουν συναφθεί
7200	Έσοδα προερχόμενα από την επιστροφή δανείων που χορηγήθηκαν
8000	Έσοδα από παρελθόντα οικονομικά έτη (Π.Ο.Ε.)
8100	Επιχορηγήσεις
8200	Φόροι – τέλη – δικαιώματα
8300	Ασφαλιστικές εισφορές
8400	Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα
8500	Προσαυξήσεις, πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα
8600	Λοιπά έσοδα
8700	Έσοδα από δάνεια
9000	Έσοδα από επιχορηγήσεις κ.λπ. για επενδύσεις
9100-9200	Επιχορηγήσεις από τον τακτικό κρατικό προϋπολογισμό για επενδύσεις
9300-9400	Επιχορηγήσεις από το Π.Δ.Ε. για επενδύσεις
9500-9600	Επιχορηγήσεις από τον προϋπολογισμό Ν.Π.Δ.Δ., οργανισμών ή ειδικών λογαριασμών για επενδύσεις
9700	Έσοδα από δάνεια που χορηγήθηκαν για επενδύσεις
9800	Λοιπά έσοδα από δημόσιες επενδύσεις
9900	Έσοδα από επιχορηγήσεις επίσης Ε.Ε. για επενδύσεις

Έξοδα κατά κατηγορίες και υποκατηγορίες	
0000	Πληρωμές για υπηρεσίες
0200	Αμοιβές πολιτικών υπαλλήλων (τακτικοί και Ι.Δ.Α.Χ.)
0300	Αμοιβές υπάλληλων Ι.Δ.Ο.Χ. και ειδικών κατηγοριών
0500	Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές
0600	Ασφαλιστικές παροχές
0700	Πληρωμές για μετακινήσεις
0800	Πληρωμές για λοιπές υπηρεσίες
0900	Φόροι – Τέλη – έξοδα βεβαίωσης και είσπραξης
1000	Προμήθειες αγαθών και κεφαλαιακού εξοπλισμού
1100	Προμήθεια ειδών εξοπλισμού υπηρεσιών εργαστηρίων κ.λπ.
1200	Προμήθεια υγειονομικού, φαρμακευτικού υλικού και ειδών καθαριότητας
1300	Προμήθεια ειδών συντήρησης και επισκευής εγκαταστάσεων – εξοπλισμού
1400	Προμήθεια ειδών διατροφής ιματισμού, υπόδησης, εξάρτησης, εστίασης, κατασκήνωσης και άθλησης
1500	Καύσιμα και λιπαντικά
1600	Διάφορες προμήθειες
1700	Προμήθεια κεφαλαιακού εξοπλισμού
2000	Πληρωμές μεταβιβαστικές
2200	Επιχορηγήσεις σε Ν.Π.Δ.Δ. (ΟΤΑ, γεωργικοί, βιοτεχνικοί, βιομηχανικοί και τουριστικοί οργανισμοί)
2300	Επιχορηγήσεις σε Ν.Π.Δ.Δ. (Ιδρύματα και οργανισμοί υγείας, πρόνοιας και κοινωνικής ασφάλισης και λογαριασμοί)
2400	Επιχορηγήσεις σε Ν.Π.Δ.Δ. (Επιστημονικά, εκπαιδευτικά, πολιτιστικά, λογαριασμοί, λοιπά ιδρύματα και οργανισμοί)
2500	Επιχορηγήσεις σε Ν.Π.Ι.Δ.
2600	Επιχορηγήσεις, εισφορές, συνδρομές σε διεθνείς οργανισμούς
2700	Εισοδηματικές ενισχύσεις και λοιπές μεταβιβάσεις
2710	Βοηθήματα για υγειονομική περίθαλψη
2720	Ειδικά επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας
2730-2790	Λοιπά επιδόματα και αποζημιώσεις
2800	Επιχορηγήσεις για αποδοχές προσωπικού γενικά
3000	Πληρωμές που αντικρίζονται από πραγματοποιούμενα έσοδα
3100	Επιστροφές όσων εισπράχθηκαν χωρίς να οφείλονται
3200	Αποδόσεις εσόδων που εισπράχθηκαν για τρίτους
3300	Δαπάνες εκμετάλλευσης περιουσίας
5000	Δαπάνες που δεν εντάσσονται σε επίσης κατηγορίες
5100	Διάφορες σύνθετες δαπάνες

5300	Προγράμματα χρηματοδοτούμενα από την Ε.Ε.
5400	Εθνική συμμετοχή για προγράμματα χρηματοδοτούμενα από την Ε.Ε.
6000	Κίνηση κεφαλαίων
6100-6200	Τόκοι – χρεολύσια, χορήγηση δανείων
6300-6400	Χρηματοδοτήσεις, πληρωμές λοιπών υποχρεώσεων
7000	Απαλλοτριώσεις, αγορές, ανεγέρσεις
7200-7300	Απαλλοτριώσεις, αγορές, μελέτες – έρευνες, ανεγέρσεις, εκτελέσεις έργων, συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο εταιρειών κ.λπ.
9000	Πληρωμές για επενδύσεις
9100-9200	Επενδύσεις που εκτελούνται μέσω τακτικού κρατικού προϋπολογισμού
9300-9400	Επενδύσεις που εκτελούνται μέσω Π.Δ.Ε.
9500-9600	Επενδύσεις που εκτελούνται μέσω προϋπολογισμού άλλων Ν.Π.Δ.Δ. ή οργανισμών ή ειδικών λογαριασμών
9700-9800	Επενδύσεις που εκτελούνται με τα έσοδα των Ν.Α.
9900	Επενδύσεις από έσοδα Ε.Ε.
-	Αποθεματικό
-	Τακτικό αποθεματικό
-	Έκτακτο αποθεματικό
-	Ειδικό αποθεματικό

Να σημειωθεί επίσης ότι η διάκριση των εσόδων γίνεται και σε α) τακτικά ή έκτακτα καθώς και σε β) κοινά ή ειδικευμένα (με βάση τον προορισμό επίσης σε συγκεκριμένες κατηγορίες δαπανών).

5.1.4 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Το Περιφερειακό Συμβούλιο Δυτικής Ελλάδας στα συνέδρια που πραγματοποιεί αποφασίζει, μεταξύ άλλων, και για πιθανές αλλαγές στα ποσά που έχουν προϋπολογιστεί στην αρχή κάθε χρονιάς. Όταν λαμβάνουν χώρα τέτοιου είδους αλλαγές είναι απαραίτητη η παράλληλη λογιστική διόρθωση ώστε να συμφωνούν

τα ποσά λογιστικά και να μην υπάρχουν ανακρίβειες. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, όπου κρίθηκαν απαραίτητες ορισμένες διορθώσεις, είναι η συνεδρίαση του περιφερειακού συμβουλίου όσον αφορά την περιφερειακή ενότητα Αχαΐας που πραγματοποιήθηκε την 01/03/2012 και ενέκρινε την « ΈΑ Τροποποίηση του Προϋπολογισμού επίσης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας το Οικονομικό Έτος 2012 ανά Περιφερειακή Ενότητα, επίσης ειδικούς φορείς και Κ.Α.Ε.», επίσης διεξοδικά αναλύονται παρακάτω για την περιφερειακή ενότητα Αχαΐας που επίσης αφορά.

1.Τροποποιείται ο Ειδικός Φορέας 350 «Υπηρεσίες Γενικής Διεύθυνσης Ανάπτυξης» με την εγγραφή ποσού 5.500,00 ευρώ στο σκέλος των εσόδων και των εξόδων, για την καταβολή αμοιβών των μελών κλιμακίων ελέγχου λαϊκών αγορών και υπαίθριου εμπορίου, βάσει επίσης απόφασης 2/85770/0020/29.11.2011 του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους. Συγκεκριμένα εγγράφουμε τον Κ. Α. Εσόδου 0159 «Επιχορηγήσεις για λοιπές δαπάνες» και τον αυξάνουμε κατά 5.500,00 ευρώ, αντίστοιχα εγγράφουμε τον Κ. Α. Εξόδου 0566 «Αμοιβές μελών των κλιμακίων λαϊκών αγορών και υπαίθριου εμπορίου» και τον αυξάνουμε ισόποσα κατά 5.500 ευρώ, ως το παρακάτω φύλλο μεταβολών.

Αιτιολογία: Επιχορήγηση Γ.Λ.Κ. (Απόφαση 2/85770/0220/29.11.2011)για μικτά κλιμάκια εμπορίου – Π.Ε. Αχαΐας

ΕΣΟΔΑ				
Κ.Α.Ε.	Έγκριση	Διαμόρφωση Πριν	Αναμόρφωση	Τελική Διαμόρφωση
06.10.01.350.0159	0,00	0,00	5.500,00	5.500,00
Σύνολα	0,00	0,00	5.500,00	5.500,00
Έγκριση προϋπολογισμού			125.707.745,10	
Διαμόρφωση προϋπολογισμού πριν			125.707.745,10	
Ποσό			5.500,00	

αναμόρφωσης				
Τελική διαμόρφωση			125.713.245,10	
ΕΞΟΔΑ				
Κ.Α.Ε.	Έγκριση	Διαμόρφωση Πριν	Αναμόρφωση	Τελική Διαμόρφωση
02.10.01.350.0566	0,00	0,00	5.500,00	5.500,00
Σύνολα	0,00	0,00	5.500,00	5.500,00
Έγκριση προϋπολογισμού			125.707.745,10	
Διαμόρφωση προϋπολογισμού πριν			125.707.745,10	
Ποσό αναμόρφωσης			5.500,00	
Τελική διαμόρφωση			125.713.245,10	

2. Για την παρακολούθηση του Προϋπολογισμού επίσης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας από το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣΔΠ) του Υπουργείου Οικονομικών οι Κ.Α.Ε. του προϋπολογισμού πρέπει να ακολουθούν, ως επίσης τα έσοδα τον κώδικα κατάταξης εσόδων Ν.Π.Δ.Δ. και ως επίσης τα έξοδα τον κώδικα κατάταξης εξόδων του κρατικού προϋπολογισμού. Για την απόλυτη συμβατότητα των συστημάτων αποσύρονται κάποιοι Κ.Α.Ε. και τα κονδύλια εγγράφονται σε επίσης οι οποίοι συμφωνούν με επίσης απαραίτητες εγκυκλίους, ως εξής:

Τροποποιείται ο Ειδικός Φορέας 071 Α «Λειτουργικά Πρώην ΝΤΑ» μόνο στο σκέλος των εξόδων, με την εξ ολοκλήρου μείωση του Κ.Α. Εξόδου 0891 «Ασφάλιστρα» κατά 50.000 ευρώ και την εγγραφή και αύξηση κατά 50.000 ευρώ του Κ.Α. Εξόδου 0899 «Λοιπές Ειδικές Αμοιβές», με την εξ ολοκλήρου μείωση

του Κ.Α. Εξόδου 1422 «Προμήθεια πολιτικών ενδυμασιών και λοιπών ειδών ιματισμού» κατά 7.000 ευρώ και την εγγραφή και αύξηση κατά 7.000 ευρώ του Κ.Α. Εξόδου 1421 «Προμήθεια ιματισμού, υφασμάτων και συναφών υλικών» και την εξ ολοκλήρου μείωση του Κ.Α. Εξόδου 1425 «Προμήθεια ειδών συντήρησης οδών» κατά 49.000 ευρώ και την εγγραφή και αύξηση κατά 49.000 ευρώ του Κ.Α. Εξόδου 1699 «Λοιπές προμήθειες», ως το παρακάτω φύλλο μεταβολών.

Αιτιολογία: Τροποποίηση 071 Α αλλαγή Κ.Α.Ε. λόγω ΟΠΣΔΠ Υπουργείου Οικονομικών – Π.Ε. Αχαΐας

ΕΞΟΔΑ				
Κ.Α.Ε.	Έγκριση	Διαμόρφωση Πριν	Αναμόρφωση	Τελική Διαμόρφωση
02.10.01.071 ^Α .0891	50.000,00	50.000,00	(50.000,00)	0,00
02.10.01.071 ^Α .0899	0,00	0,00	50.000,00	50.000,00
02.10.01.071 ^Α .1422	7.000,00	7.000,00	(7.000,00)	0,00
02.10.01.071 ^Α .1421	0,00	0,00	7.000,00	7.000,00
02.10.01.071 ^Α .1425	49.000,00	49.000,00	(49.000,00)	0,00
02.10.01.071 ^Α .1422	0,00	0,00	49.000,00	49.000,00
Σύνολα	106.000,00	106.000,00	0,00	106.000,00
Έγκριση προϋπολογισμού			125.707.745,10	
Διαμόρφωση προϋπολογισμού πριν			127.051.303,90	
Ποσό αναμόρφωσης			0,00	
Τελική διαμόρφωση			127.051.303,90	

3. Σε υλοποίηση επίσης υπ' αριθμόν 1/2012 απόφασης του Περιφερειακού Συμβουλίου εγγράφουμε ποσό 200.000 επίσης δαπάνες που επιχορηγούνται από επίσης Επενδυτικούς Κ.Α.Π., το οποίο προέρχεται κατά το ήμισυ από ισόποση μείωση

πιστώσεων για την εκτέλεση έργων και κατά το ήμισυ από λειτουργικές δαπάνες ως εξής:

- Τροποποιείται ο Ειδικός Φορέας 071 Β «Πρόγραμμα Δ.Ε. (ΣΑΝΑ Ι) Κ.Α.Π.» με την αύξηση του Κ.Α. Εξόδου 9899 «Λοιπές Δαπάνες (Πολιτιστικά)» κατά 100.000 ευρώ και την ισόποση μείωση του Κ.Α. Εξόδου 9771 «Εκτέλεση Συγκοινωνιακών Έργων».
- Τροποποιείται ο Ειδικός Φορέας 073 «Υπηρεσίες Διεύθυνσης Διοικητικού – Οικονομικού» με τη μείωση του Κ.Α. Εσόδου 1252 «Εσοδα από Κ.Α.Π. για λειτουργικές και λοιπές δαπάνες» κατά 100.000 ευρώ και την ισόποση μείωση του Κ.Α. Εξόδου 2311 «Επιχορήγηση σε νοσηλευτικά ιδρύματα για δαπάνες λειτουργίας και ερευνητικών προγραμμάτων».
- Τέλος, τροποποιείται εκ νέου ο Ειδικός Φορέας 071 Β «Πρόγραμμα Δ.Ε. (ΣΑΝΑ Ι) Κ.Α.Π.» με τη δημιουργία και αύξηση του Κ.Α. Εσόδου 1252 «Εσοδα από Κ.Α.Π. για λειτουργικές και λοιπές δαπάνες» κατά 100.000 ευρώ και την ισόποση αύξηση του Κ.Α. Εξόδου 9899 «Λοιπές Δαπάνες (Πολιτιστικά)», ως το παρακάτω φύλλο μεταβολών.

ΕΣΟΔΑ				
Κ.Α.Ε.	Έγκριση	Διαμόρφωση Πριν	Αναμόρφωση	Τελική Διαμόρφωση
06.10.01.071B.1252	0,00	0,00	100.000,00	100.000,00
06.10.01.073.1252	14.856.547,3 3	14.856.547,33	(100.000,00)	14.756.547,33
Σύνολα	14.856.547,3 3	14.856.547,33	0,00	14.856.547,33
Έγκριση προϋπολογισμού			125.707.745,10	
Διαμόρφωση προϋπολογισμού πριν			127.051.303,90	
Ποσό αναμόρφωσης			0,00	
Τελική διαμόρφωση			127.051.303,90	

ΕΞΟΔΑ				
Κ.Α.Ε.	Έγκριση	Διαμόρφωση Πριν	Αναμόρφωση	Τελική Διαμόρφωση
02.10.01.071B.9771	3.400.000,00	3.400.000,00	(100.000,00)	3.300.000,00
02.10.01.071B.9899	63.436,00	63.436,00	200.000,00	236.436,00
02.10.01.073.2311	100.000,00	100.000,00	(100.000,00)	0,00
Σύνολα	3.563.436,00	3.563.436,00	0,00	3.563.436,00
Έγκριση προϋπολογισμού			125.707.745,10	
Διαμόρφωση προϋπολογισμού πριν			127.051.303,90	
Ποσό αναμόρφωσης			0,00	
Τελική διαμόρφωση			127.051.303,90	

4. Σε υλοποίηση:

- Επίσης απόφασης 317/2011 (23^η Συνεδρίαση 22.12.2011) του Περιφερειακού Συμβουλίου για τη σύναψη προγραμματικής σύμβασης του έργου «Κατασκευή και λειτουργία του Παρατηρητηρίου Δημοσίων Έργων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας».
- Επίσης υλοποίησης του άρθρου 4 επίσης σύμβασης ανάληψης του έργου INTEGRASTE και επίσης εγγραφής πιστώσεων για την πληρωμή του έργου.
- Επίσης κάλυψης έκτακτων περιπτώσεων ανειλημμένων πολιτιστικών δράσεων, αλλά και διαφόρων δαπανών που καλύπτονται από το επενδυτικό από το επενδυτικό πρόγραμμα επίσης Περιφέρειας:

Τροποποιείται ο Ειδικός Φορέας 071 Β «Πρόγραμμα Δ.Ε. (ΣΑΝΑ Ι) Κ.Α.Π.» στο σκέλος των εξόδων, με την αύξηση του Κ.Α. Εξόδου 9899 «Λοιπές Δαπάνες (Πολιτιστικά)» κατά 70.000 ευρώ, την αύξηση του Κ.Α. Εξόδου 9776 «Εκτέλεση Εγγειοβελτιωτικών Έργων» κατά 60.000 ευρώ, την αύξηση του Κ.Α. Εξόδου 9769 «Μελέτες, Έρευνες, Πειραματικές Εργασίες» κατά 60.000 ευρώ και τη συνολική ισόποση μείωση κατά 190.000 ευρώ του Κ.Α. Εξόδου 9771 «Εκτέλεση Συγκοινωνιακών Έργων», ως το παρακάτω φύλλο μεταβολών.

Αιτιολογία: Τροποποίηση 071 Β απόφαση 317/2011Π.Σ. – Π.Ε. Αχαΐας

ΕΞΟΔΑ				
Κ.Α.Ε.	Έγκριση	Διαμόρφωση Πριν	Αναμόρφωση	Τελική Διαμόρφωση
02.10.01.071B.9769	175.500,00	175.500,00	60.000,00	235.500,00
02.10.01.071B.9771	3.400.000,00	3.300.000,00	(190.000,00)	3.110.000,00
02.10.01.071B.9776	51.000,00	51.000,00	60.000,00	111.000,00
02.10.01.071B.9899	63.436,00	263.436,00	70.000,00	333.436,00
Σύνολα	3.689.936,00	3.789.936,00	0,00	3.789.936,00
Έγκριση προϋπολογισμού			125.707.745,10	
Διαμόρφωση προϋπολογισμού πριν			127.051.303,90	
Ποσό αναμόρφωσης			0,00	
Τελική διαμόρφωση			127.051.303,90	

5. Επίσης,

- Για την αποζημίωση του άρθρου 55 του Ν. 410/1988, επίσης τροποποιήθηκε με το άρθρο 6 του Ν. 3320/2005, επίσης αποχωρούντες υπαλλήλους με σύμβαση ΙΧΑΔ, οι οποίοι έχουν θεμελιώσει δικαίωμα σύνταξης, τροποποιείται ο Ειδικός Φορέας 073 «Υπηρεσίες Διεύθυνσης Διοικητικού – Οικονομικού» με την αύξηση του Κ.Α. Εξόδου 0283 «Αποζημίωση προσωπικού που απολύεται, συνταξιοδοτείται ή καταγγέλλεται η σύμβαση εργασίας» κατά 70.000 με αντίστοιχη ισόποση μείωση του Κ.Α. Εξόδου 0211 «Βασικός μισθός».
- Για την καταβολή του δικαιούμενου επιμίσθιου επίσης παραγράφου 5 του άρθρου 60 του Ν. 1943/1991 επίσης ελεγκτές ιατρούς επίσης Περιφερειακής Ενότητας Αχαΐας, οι οποίοι διενεργούν ελέγχους σε ασθενείς υπαλλήλους κατ' οίκον, τροποποιείται ο επίσης Ειδικός Φορέας με την αύξηση του Κ.Α. Εξόδου 0519

«Λοιπές πρόσθετες παροχές και αποζημιώσεις» κατά 40.000 ευρώ με αντίστοιχη ισόποση μείωση του Κ.Α. Εξόδου 0211 «Βασικός μισθός» κατά 40.000 ευρώ.

- Για την ετήσια αποζημίωση πρώην απασχολούμενων στα πλαίσια του προγράμματος Stage βάσει δικαστικών αποφάσεων και μέχρι επίσης τελεσιδικίας επίσης απόφασης επί επίσης ασκηθείσας αγωγής, τροποποιείται ο επίσης Ειδικός Φορέας με την αύξηση του Κ.Α. Εξόδου 0892 «Πάσης φύσεως δαπάνες σε εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων» κατά 7.000 ευρώ με αντίστοιχη ισόποση μείωση του Κ.Α. Εξόδου 0211 «Βασικός μισθός» κατά 7.000 ευρώ, ως το παρακάτω φύλλο μεταβολών.

Αιτιολογία: Τροποποίηση Ε.Φ. 073 – Π.Ε. Αχαΐας

ΕΞΟΔΑ				
Κ.Α.Ε.	Έγκριση	Διαμόρφωση Πριν	Αναμόρφωση	Τελική Διαμόρφωση
02.10.01.073.0211	11.254.453,52	11.254.453,52	(117.000,00)	11.137.453,52
02.10.01.073.0283	0,00	0,00	70.000,00	70.000,00
02.10.01.073.0519	0,00	0,00	40.000,00	40.000,00
02.10.01.073.0892	0,00	0,00	7.000,00	7.000,00
Σύνολα	11.254.453,52	11.254.453,52	0,00	11.254.453,52
Έγκριση προϋπολογισμού			125.707.745,10	
Διαμόρφωση προϋπολογισμού πριν			127.051.303,90	
Ποσό αναμόρφωσης			0,00	
Τελική διαμόρφωση			127.051.303,90	

6. Τροποποιείται ο Ειδικός Φορέας 072 «Υπηρεσίες Γενικής Διεύθυνσης Εσωτερικής Λειτουργίας» στο σκέλος των εξόδων με την εσωτερική ανακατανομή

κονδυλίων, για την αντιμετώπιση λειτουργικών αναγκών, με το ποσό των 55.300 ευρώ. Συγκεκριμένα, αυξάνουμε τον Κ.Α. Εξόδου 0711 «Εξοδα μετακίνησης στο εσωτερικό μονίμου προσωπικού» κατά 30.000 ευρώ, τον Κ.Α. Εξόδου 1711 «Προμήθεια επίπλων» κατά 15.000 ευρώ, τον Κ.Α. Εξόδου 1723 «Προμήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών, προγραμμάτων και λοιπών υλικών» κατά 10.000 ευρώ, τον Κ.Α. Εξόδου 5192 «Δαπάνες αποζημίωσης πολιτών» κατά 300 ευρώ και συνολικά ισόποσα μειώνουμε τον Κ.Α. Εξόδου 0515 «Αποζημίωση μελών συλλογικών οργάνων» κατά 55.300 ευρώ, ως το παρακάτω φύλλο μεταβολών.

Αιτιολογία: Τροποποίηση 072 – Π.Ε. Αχαΐας

ΕΞΟΔΑ				
Κ.Α.Ε.	Έγκριση	Διαμόρφωση Πριν	Αναμόρφωση	Τελική Διαμόρφωση
02.10.01.072.0515	240.000,00	240.000,00	(55.300,00)	184.700,00
02.10.01.072.0711	55.000,00	55.000,00	30.000,00	85.000,00
02.10.01.072.1711	3.000,00	3.000,00	15.000,00	18.000,00
02.10.01.072.1723	20.000,00	20.000,00	10.000,00	30.000,00
02.10.01.072.5192	0,00	0,00	300,00	300,00
Σύνολα	318.000,00	318.000,00	0,00	318.000,00
Έγκριση προϋπολογισμού			125.707.745,10	
Διαμόρφωση προϋπολογισμού πριν			128.263.303,90	
Ποσό αναμόρφωσης			0,00	
Τελική διαμόρφωση			128.263.303,90	

7.Τέλος,

- Για την ανάγκη επίσης κάλυψης επίσης δαπάνης επίσης μεταφοράς των μαθητών κατά τη δίμηνη παράταση των συμβάσεων του Ν. 4002/2011 σύμφωνα με την Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου εγγράφουμε συνολικό ποσό 1.236.000 ευρώ με παράλληλη αύξηση των επιχορηγήσεων από επίσης Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους. Συγκεκριμένα τροποποιείται ο Ειδικός Φορέας 191 «Υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης» στο σκέλος των εσόδων και των εξόδων με την αύξηση του Κ.Α. Εσόδου 1252 «Εσοδα από Κ.Α.Π. για λειτουργικές και λοιπές δαπάνες» κατά 760.000 ευρώ και την αντίστοιχη ισόποση αύξηση του Κ.Α. Εξόδου 0821 «Μεταφορά μαθητών» κατά 760.000 ευρώ.
- Επίσης τροποποιείται ο Ειδικός Φορέας 192 «Υπηρεσίες Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» στο σκέλος των εσόδων και των εξόδων με την αύξηση του Κ.Α. Εσόδου 1252 «Εσοδα από Κ.Α.Π. για λειτουργικές και λοιπές δαπάνες» κατά 476.000 ευρώ και την αντίστοιχη ισόποση αύξηση του Κ.Α. Εξόδου 0821 «Μεταφορά μαθητών» κατά 476.000 ευρώ, ως το παρακάτω φύλλο μεταβολών.

Αιτιολογία: Τροποποίηση Ε.Φ. 191, 192 σύμφωνα με την από 31.12.2011 πράξη Ν.Π. – Π.Ε. Αχαΐας

ΕΣΟΔΑ				
Κ.Α.Ε.	Έγκριση	Διαμόρφωση Πριν	Αναμόρφωση	Τελική Διαμόρφωση
06.10.01.191.1252	1.479.800,00	1.479.800,00	760.000,00	2.239.800,00
06.10.01.192.1252	1.035.400,00	1.035.400,00	476.000,00	1.511.400,00
Σύνολα	14.856.547,33	2.515.200,00	1.236.000,00	3.751.200,00
Έγκριση προϋπολογισμού			125.707.745,10	
Διαμόρφωση προϋπολογισμού πριν			128.263.303,90	
Ποσό αναμόρφωσης			1.236.000,00	

Τελική διαμόρφωση			129.499.303,90	
ΕΞΟΔΑ				
Κ.Α.Ε.	Έγκριση	Διαμόρφωση Πριν	Αναμόρφωση	Τελική Διαμόρφωση
02.10.01.191.0821	1.391.000,00	1.391.000,00	760.000,00	2.151.000,00
02.10.01.192.0821	869.500,00	869.500,00	476.000,00	1.345.500,00
Σύνολα	2.260.500,00	2.260.500,00	1.236.000,00	3.496.500,00
Έγκριση προϋπολογισμού			125.707.745,10	
Διαμόρφωση προϋπολογισμού πριν			128.263.303,90	
Ποσό αναμόρφωσης			1.236.000,00	
Τελική διαμόρφωση			129.499.303,90	

5.2 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Μετά τη συγχώνευση δύο ή περισσότερων δήμων και τη δημιουργία ενός μεγαλύτερου είναι αναπόφευκτη η εμφάνιση προβλημάτων για τον εκάστοτε δήμαρχο και το δημοτικό συμβούλιο. Και αυτό διότι πριν την ένωση τους, οι δήμοι αντιμετώπιζαν κάποιες φορές το ίδιο ζήτημα με διαφορετικό τρόπο. Όταν λοιπόν προκύπτει αυτό το ζήτημα μετά την ένωση των δήμων οι δήμαρχοι οφείλουν κάποιες φορές να βρουν τη χρυσή τομή καθώς αφενός δε θέλουν να δυσαρεστήσουν τους δημότες που τους στήριζαν και αφετέρου δεν μπορούν να διαχωρίσουν τους δημότες σύμφωνα με τους δήμους στους οποίους ανήκαν πριν την ένωση. Για παράδειγμα, κατόπιν της συγχώνευσης των δήμων Φαρρών και Τριταίας καθώς και των κοινοτήτων Καλεντζίου και Λεοντίου στον ενιαίο πλέον

δήμο Ερυμάνθου, και με δεδομένη τη διαφορετική τιμολογιακή πολιτική κάθε μιας από αυτές τις ενότητες στο θέμα των χρεώσεων των δημοτικών τελών Αποχέτευσης, προέκυψε άμεσα, τον Απρίλιο του 2011, η ανάγκη συγκέντρωσης και ενοποίησης των τελών αυτών.. Σύμφωνα με τα στοιχεία της οικονομικής υπηρεσίας του δήμου τα συνολικά έξοδα της υπηρεσίας αποχέτευσης (Αριθμός Απόφασης Δημοτικού Συμβουλίου 103/2011) προβλεπόταν να ανέλθουν στο ποσό των 5.100,00 € από αποφράξεις και συντήρηση δικτύου αποχέτευσης. Ο πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου συγκάλεσε σε δημόσια συνεδρίαση στην αίθουσα συνεδριάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου Ερυμάνθου του Νέου Δημαρχείου, ύστερα από την με αριθμό πρωτ. 3884/31-03-2011, έγγραφη πρόσκληση που δημοσιεύθηκε και επιδόθηκε με αποδεικτικό στους δημοτικούς συμβούλους και το δήμαρχο σύμφωνα με το άρθρο 67 του Ν.3852/2010. Στη συνεδρίαση συζητήθηκαν τα ζητήματα του δήμου, μεταξύ των οποίων και τα ετήσια τέλη αποχέτευσης για το 2011 για τους δημότες, και λήφθηκαν οι απαραίτητες αποφάσεις. Μετά από μελέτη όλων των επιμέρους χρεώσεων κάθε ενότητας και με γνώμονα την προσπάθεια εφαρμογής της κατά το δυνατό δικαιότερης για τους δημότες κατανομής χρεώσεων, προτάθηκαν στις 04 Απριλίου του 2011 στο σώμα οι παρακάτω ενιαίες, για όλο το δήμο, χρεώσεις τελών αποχέτευσης. Η πρόταση, που έγινε ομόφωνα αποδεκτή, καθόριζε για όλους τους δημότες τα Τέλη Αποχέτευσης ως εξής:

1.	ΠΑΓΙΟ ΕΤΗΣΙΟ ΤΕΛΟΣ	30,00 € ΕΤΗΣΙΩΣ
2.	ΟΙΚΙΕΣ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΕ (1) ΑΤΟΜΟ	10,00 € ΕΤΗΣΙΩΣ
3.	ΟΙΚΙΕΣ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΕ (2) ΑΤΟΜΑ	24,00 € ΕΤΗΣΙΩΣ
4.	ΟΙΚΙΕΣ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΕ (3) ΑΤΟΜΑ	30,00 € ΕΤΗΣΙΩΣ
5.	ΟΙΚΙΕΣ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΕ (4) ΑΤΟΜΑ	45,00 € ΕΤΗΣΙΩΣ
6.	ΟΙΚΙΕΣ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΕ (5) ΑΤΟΜΑ	60,00 € ΕΤΗΣΙΩΣ
7.	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΜΕ (6) ΑΤΟΜΑ ΚΑΙ ΑΝΩ	75,00 € ΕΤΗΣΙΩΣ

ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΑ ΕΣΟΔΑ ΕΤΟΥΣ 2011 ΑΠΟ ΤΕΛΗ

ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ: 5.100,00 € από αποφράξεις και συντήρηση δικτύου αποχέτευσης.

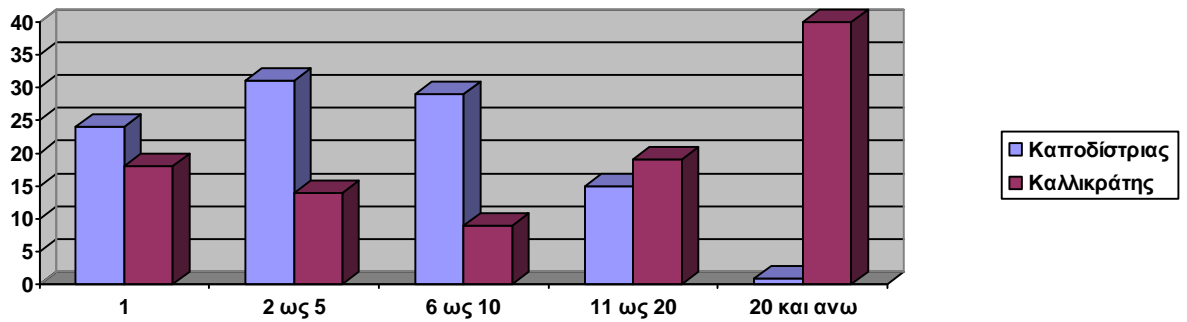
Σίγουρα για κάποιους από τους δημότες το 2010 τα τέλη αποχέτευσης ήταν λιγότερα και για κάποιους περισσότερα από το 2011. Ο δήμαρχος και το δημοτικό συμβούλιο του δήμου Ερυμάνθου όμως έπρεπε να βρουν την καλύτερη και δικαιότερη λύση για τη συλλογή των τελών γνωρίζοντας πως είναι αδύνατο να μείνει ευχαριστημένο το σύνολο των δημοτών.

Στις 31 Οκτωβρίου του 2011, το χρέος του Δήμου Πατρέων ανερχόταν στα 51 εκ. ευρώ εκ των οποίων σχεδόν 4 εκ. προερχόταν από τους δήμους που συνενώθηκαν. Με το συνυπολογισμό και των οφειλών προς τρίτους τότε το ποσό αυτό ξεπερνούσε τα 60 εκ. ευρώ. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στο Δημοτικό Συμβούλιο, η οικονομική κατάσταση του Δήμου Πατρέων δε διέφερε από αυτήν της Ελλάδας και χαρακτηριζόταν από τεράστια χρέη, δυσκολία στην κάλυψη ακόμα και λειτουργικών ή και μισθολογικών αναγκών. Ειδικότερα, οι δανειακές υποχρεώσεις του δήμου ανέρχονταν σχεδόν στα 31 εκατ. ευρώ. Εξ αυτών, με 27.200.000 βαρυνόταν ήδη ο παλαιός Δήμος της Πάτρας και με 3.700.000 συνολικά οι όμοροι δήμοι που συνενώθηκαν. Σημειώνεται ότι τα 20 από τα 27 εκατομμύρια που όφειλε ο παλαιός Δήμος Πατρέων, ελήφθησαν κατά την τελευταία τετραετία. Αυτό σημαίνει πως ο δήμος υποχρεούται φέτος να καταβάλει για τοκοχρεολύσια ποσό ύψους 3.500.000 ευρώ. Οι οφειλές προς τρίτους ανέρχονταν στο ύψος των 17.000.000 ευρώ (με επιφύλαξη για επιπλέον αύξησή τους), εκ των οποίων ποσό πλέον των 10.000.000 αφορούσε τον παλαιό Δήμο της Πάτρας, μολονότι τον Φεβρουάριο του 2009 είχε ληφθεί δάνειο ύψους 4.000.000 ευρώ, με σκοπό την αποπληρωμή οφειλών παρελθόντων ετών προς τρίτους. Πρόβλημα υπήρχε και με τον ειδικό λογαριασμό για έργα και απαλλοτριώσεις ΣΑΤΑ που τροφοδοτείται από το κράτος καθώς η δέσμευση του ποσού για την κάλυψη άλλων οικονομικών αναγκών, είχε προκαλέσει ένα έλλειμμα 3,3 εκ. ευρώ.

5.3 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ – ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ

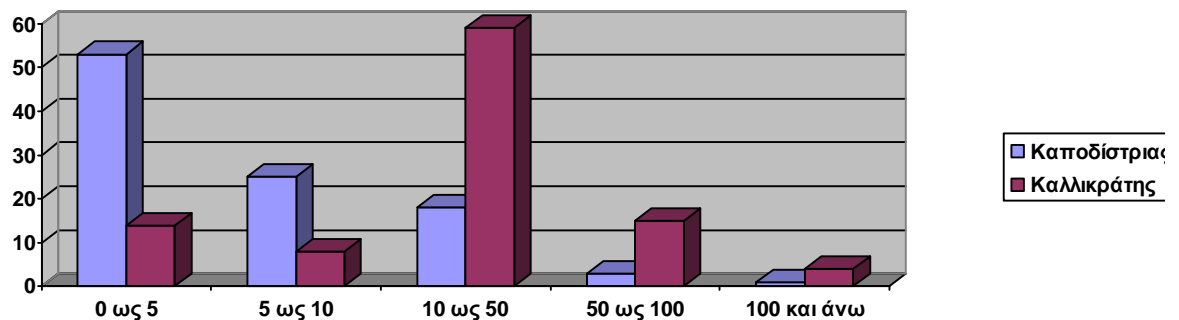
Περνώντας από το πρόγραμμα Καποδίστριας στο πρόγραμμα Καλλικράτης, και με την αισθητή μείωση των δήμων και των κοινοτήτων, ο ρόλος των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης αναμένεται να είναι ευκολότερος. Τα παρακάτω διαγράμματα περιγράφουν τις αλλαγές στην κατανομή των ΟΤΑ με βάση το πλήθος των τοπικών διαμερισμάτων, τον πληθυσμό αλλά και την έκταση.

Διάγραμμα 1: Κατανομή ΟΤΑ ανά τάξη πλήθους τοπικών διαμερισμάτων

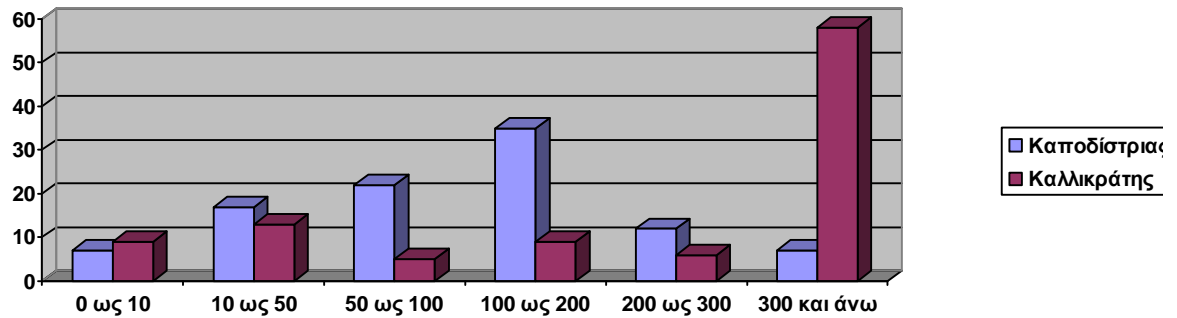
Από το πρώτο διάγραμμα μπορεί κανείς να παρατηρήσει ότι πριν τον Καλλικράτη το 84% των ΟΤΑ αφορούσε από 1 έως 10 τοπικά διαμερίσματα, ποσοστό που από το 2011 έπεσε στο 41%. Επίσης, παρουσιάζεται τεράστια άνοδος στο ποσοστό των ΟΤΑ που αφορούν 20 τοπικά διαμερίσματα και πάνω από το 1% στο 40%.

Διάγραμμα 2: Κατανομή ΟΤΑ ανά πληθυσμιακή τάξη (σε χιλιάδες κατοίκους)

Από το δεύτερο διάγραμμα μπορεί κανείς να παρατηρήσει μια σημαντική μετατόπιση ποσοστών. Πριν το πρόγραμμα Καλλικράτης το 53% των ΟΤΑ αφορούσε λιγότερους από 5000 κατοίκους. Από το 2011 και μετά όμως το ποσοστό αυτό μειώθηκε κατά 39 ποσοστιαίες μονάδες, φτάνοντας το 14%. Παράλληλα, σημαντική αύξηση σημειώθηκε στους ΟΤΑ με πληθυσμό από 10 έως 50.000 κατοίκους, που από το 18% έφτασε στο 59% των συνολικών ΟΤΑ.

Διάγραμμα 3: Κατανομή ΟΤΑ ανά τάξη έκτασης (σε χιλιάδες στρέμματα)

Τέλος, από το Διάγραμμα 3 διαφαίνονται καθαρά οι μεταβολές των εκτάσεων που καλύπτουν οι ΟΤΑ. Με το πρόγραμμα Καποδίστριας το 81% των ΟΤΑ κάλυπτε έκταση μέχρι 200 χιλιάδες στρέμματα. Το πρόγραμμα Καλλικράτης όμως, με τη φιλοσοφία που είχε να διευκολύνει το έργο των ΟΤΑ, επέφερε σημαντικές αλλαγές. Το ανωτέρω ποσοστό έπεσε στο 36%, ενώ ταυτόχρονα ποσοστό 58% αφορά πλέον ΟΤΑ που καλύπτουν έκταση τουλάχιστον 300 χιλιάδες στρέμματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ **ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ**

6.1 Η ΑΠΟΨΗ ΕΝΟΣ ΕΙΔΙΚΟΥ

Για τη διασφάλιση της εγκυρότητας όλων των στοιχείων που παρουσιάζονται, απευθυνθήκαμε στον κύριο Καρπέτα Κωνσταντίνο, Πρόεδρο του Περιφερειακού Συμβουλίου, ως ειδήμων στα γεγονότα που αφορούν την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και κατ'επέκταση στο Νομό Αχαΐας. Παραθέσαμε το κατωτέρω ερωτηματολόγιο με στόχο να καλυφθούν τα σημαντικότερα από τα ζητήματα που αφορούν στο σχέδιο Καλλικράτης για το Νομό που εξετάζουμε. Στόχος είναι να διαπιστωθεί η επίδραση του σχεδίου Καλλικράτης σε διάφορους τομείς από τη στιγμή που τέθηκε σε εφαρμογή και αν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των νομοθετών.

ΕΡΩΤΗΣΗ 1: Θεωρείτε ότι η επιμήκυνση του διαστήματος μεταξύ των δημοτικών εκλογών από τέσσερα (4) σε πέντε (5) χρόνια είναι ένα ευνοϊκό μέτρο και δίνει τη δυνατότητα στο εκάστοτε δημοτικό συμβούλιο να υλοποιήσει το προεκλογικό του πρόγραμμα πληρέστερα .

A. ΝΑΙ B. ΟΧΙ Γ. ΑΛΛΟ*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Α

ΕΡΩΤΗΣΗ 2: Η ταυτόχρονη διεξαγωγή ευρωεκλογών, δημοτικών και περιφερειακών εκλογών θα μπορούσε να καταστήσει στη συνείδηση των δημοτών τη μία από τις δύο διαδικασίες επουσιωδέστερη έναντι της άλλης ;

A. ΝΑΙ B. ΟΧΙ Γ. ΑΛΛΟ*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Γ

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ: Προβλέπεται να υπάρξει απαξίωση των ευρωεκλογών, ενώ αντίθετα στις δημοτικές και περιφερειακές εκλογές θα υπάρξει αμείωτο ενδιαφέρον, διότι πρόκειται για πιο <<κλειστές κοινωνίες>> με διαπροσωπικές σχέσεις ανάμεσα σε υποψηφίους και πολίτες.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3: Η επιλογή του ονόματος " Καλλικράτης", ο οποίος ήταν ένας εκ των δύο αρχιτεκτόνων του Παρθενώνα, για ένα νέο νόμο είχε σκοπό να θεμελιώσει την ισχύ της τοπικής αυτοδιοίκησης ;

A. ΝΑΙ B. ΟΧΙ Γ. ΑΛΛΟ*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Α

ΕΡΩΤΗΣΗ 4: Στους νέους δήμους που συστάθηκαν σύμφωνα με το σχέδιο Καλλικράτης και ουσιαστικά αποτελούνται από παλαιότερους δήμους ή και κοινότητες με διαφορετική πληθυσμιακή σύσταση, θεωρείτε ότι υπάρχει διακριτή αντιμετώπιση των προβλημάτων των δημοτικών διαμερισμάτων ανάλογα με τον πληθυσμό τους;

A. ΝΑΙ B. ΟΧΙ Γ. ΑΛΛΟ*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Γ

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ: Στόχος είναι να μην υπάρχει διάκριση στο εσωτερικό του κάθε δήμου και δημιουργούνται προβλήματα στα επιμέρους δημοτικά διαμερίσματα. Ωστόσο σε ορισμένα δημοτικά διαμερίσματα υπάρχει διακριτή αντιμετώπιση, αλλά ευτυχώς είναι μεμονωμένες περιπτώσεις.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5: Οι αρμοδιότητες τόσο του δημάρχου όσο και του δημοτικού συμβουλίου έχουν επιμεριστεί αντιστοίχως του έργου τους ;

A. ΝΑΙ B. ΟΧΙ Γ. ΑΛΛΟ*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Α

ΕΡΩΤΗΣΗ 6: Με το σχέδιο Καλλικράτης οι δήμοι έχουν περισσότερο πληθυσμό αλλά και περισσότερες αρμοδιότητες (μετά την προσθήκη νέων). Πιστεύετε ότι οι δήμοι θα μπορέσουν να ανταπεξέλθουν αποτελεσματικότερα στα νέα δεδομένα ;

A. ΝΑΙ B. ΟΧΙ Γ. ΑΛΛΟ*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: ΝΑΙ

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ: Οι δήμοι θα ανταπεξέλθουν στα νέα δεδομένα που προκύπτουν, αλλά χρειάζεται χρόνος ώστε αυτό το μεγαλόπνοο σχέδιο να “ριζώσει” στην κοινωνία και να αποδώσει καρπούς.

ΕΡΩΤΗΣΗ 7: Πιστεύετε ότι το περιφερειακό συμβούλιο έχει πλήρη εικόνα της περιφέρειας που εκπροσωπεί δεδομένου της μεγάλης γεωγραφικής και ανομοιογενούς έκτασης που αυτή καλύπτει;

A. ΝΑΙ B. ΟΧΙ Γ. ΑΛΛΟ*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: ΝΑΙ

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ: Υπάρχει αυξημένος αριθμός συμβούλων με το σχέδιο Καλλικράτης, έτσι ώστε να εκλέγονται από όλα τα δημοτικά διαμερίσματα και να είναι ενήμεροι για τα κατά τόπους ζητήματα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 8: Οι κάτοικοι του δήμου Καλαβρύτων (ως δημότες ορεινού δήμου της Ελλάδας) έως το 2010 είχαν ορισμένα προνόμια. Αυτά τα προνόμια τα οποία κατά τη συνένωση σύμφωνα με το σχέδιο " Καλλικράτης " εξαλείφθηκαν. Θεωρείτε ότι έπαψε να θεωρείται ορεινός δήμος λόγω της συνένωσης του με δήμους χαμηλότερου υψομέτρου ;

A. ΝΑΙ B. ΟΧΙ Γ. ΑΛΛΟ*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: ΝΑΙ

ΕΡΩΤΗΣΗ 9: Η θεσμοθέτηση του σχεδίου Καλλικράτης, δυστυχώς συνέπεσε με την οικονομική κρίση και κατ'επέκταση την αισθητή μείωση των κονδυλίων τόσο των δήμων όπως και των περιφερειών. Πιστεύετε τελικά ότι οι στόχοι για τους οποίους συντάχθηκε θα επιτευχθούν μακροπρόθεσμα;

A. ΝΑΙ B. ΟΧΙ Γ. ΑΛΛΟ*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Α

ΕΡΩΤΗΣΗ 10α: Στο δήμο Πατρέων οι ισολογισμοί των τελευταίων ετών, με το νόμο Καποδίστριας παρουσιάζουν σημαντικές ζημίες. Πιστεύετε ότι με το σχέδιο "Καλλικράτης" η κατάσταση αυτή :

A. Θα βελτιωθεί ; B. Θα παραμείνει στάσιμη ; Γ. Θα χειροτερέψει;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Α

ΕΡΩΤΗΣΗ 10β: Είναι πιθανόν οι δήμοι που συνενώθηκαν με το δήμο Πατρέων να επηρεαστούν δυσμενώς στο οικονομικό τομέα από τη συνένωση αυτή (να υπάρχουν ενδείξεις φαινομένου Domino) ;

A. ΝΑΙ B. ΟΧΙ Γ. ΑΛΛΟ*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Α

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ: Με το σχέδιο Καποδίστριας έχουν επέλθει αρκετά προβλήματα, τα οποία δε δύναται να λυθούν βραχυπρόθεσμα αλλά μακροπρόθεσμα

ΕΡΩΤΗΣΗ 11α: Μελετήσαμε την έκθεση του προϋπολογισμού της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και διαπιστώσαμε ότι για την κάλυψη των εξόδων που έχουν προϋπολογισθεί συνυπολογίστηκαν κάποιες επιχορηγήσεις που ενδέχεται με την οικονομική κρίση να μη ληφθούν στο ακέραιο, ισχύει ;

A. ΝΑΙ B. ΟΧΙ Γ. ΑΛΛΟ*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Α

ΕΡΩΤΗΣΗ 11β: Αν ναι, υπάρχει κάποια εναλλακτική πρόβλεψη για εξεύρεση οικονομικών πόρων;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ένταξη νέων υποδομών σε προγράμματα και επενδύσεις στον τουρισμό, ο οποίος στη Δυτική Ελλάδα μπορεί να επιφέρει αρκετά έσοδα στους δήμους της επικράτειας της.

*Σε περίπτωση που η απάντησή σας είναι ΑΛΛΟ, ή εφόσον το ΝΑΙ ή το ΟΧΙ δεν καλύπτουν πλήρως την απάντηση, παρακαλώ διευκρινίστε.

6.2 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΛΛΑΔΑ» ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ

Έργα με συνολικό προϋπολογισμό που φτάνει στα 4 δισ. ευρώ περιλαμβάνει το πρόγραμμα «ΕΛΛΑΔΑ», που αποτελεί «προϊκα» του σχεδίου Καλλικράτης, και προβλέπεται να κρατήσει για τα έτη 2011 - 2015.

Πρόκειται για εκατοντάδες μικρά και μεγαλύτερα έργα που προβλέπεται να πραγματοποιηθούν σε όλη τη χώρα, ενώ το σχετικό σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος έχει ήδη αποσταλλεί από το υπουργείο Εσωτερικών τόσο στην Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος (ΚΕΔΚΕ) όσο και στην Ένωση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδος (ΕΝΑΕ), προκειμένου να διατυπώσουν τη γνώμη τους και όπως τονίζεται, προβλέφθηκε για να συμβάλει, σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, στην οικονομική ανάκαμψη και άμβλυνση των επιπτώσεων της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης που διέρχεται η χώρα στη σημερινή εποχή. Το πρόγραμμα ΕΛΛΑΔΑ διαρθρώνεται σε τρεις άξονες :

α) ο άξονας με κορμό τα επιχειρησιακά προγράμματα <<Διοικητική Μεταρρύθμιση>> του Ε.Σ.Π.Α.

β) ο άξονας του Εθνικού Αναπτυξιακού Προγράμματος Αυτοδιοίκησης που λειτουργεί συμπληρωματικά με το Ε.Σ.Π.Α και θα χρηματοδοτηθεί από εθνικούς πόρους του κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης

γ) ο άξονας για την αξιοποίηση και αναδιάρθρωση των ανθρώπινων πόρων

Οι πόροι του προγράμματος θα προέλθουν από ποσοστό των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων των Δήμων και των Περιφερειών, το οποίο ωστόσο δεν αναφέρεται στο σχέδιο αλλά προβλέπεται να καθορισθεί με απόφαση των υπουργών Εσωτερικών και Οικονομικών και Περιφερειακής Ανάπτυξης μετά από γνώμη των συλλογικών οργάνων αυτοδιοίκησης, καθώς και από ποσοστό τόσο των Εθνικών πόρων, όσο και του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Οι παρεμβάσεις και τα έργα που το πρόγραμμα προβλέπει αφορούν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

Συνεργασία Δήμων και Περιφερειών με τον ιδιωτικό τομέα με επαναπροσδιορισμό του θεσμού συνεργασίας των και με στόχο την υποστήριξη ώριμων προτάσεων, την εξοικονόμηση πόρων για την τοπική αυτοδιοίκηση καθώς και για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.

Αναβάθμιση υποδομών που αφορούν σε δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης και διαχείρισης στερεών αποβλήτων και έργα υποδομών για την ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος και την εξοικονόμηση κοινόχρηστων χώρων. Δράσεις δημιουργίας ή διατήρησης θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα για την μείωση της ανεργίας και τη βελτίωση της προοπτικής για απασχόληση των μακροχρόνια ή περιστασιακά ανέργων. Σχεδιασμό και εφαρμογή μέτρων για την οδική ασφάλεια, οδικές υποδομές και σήμανση. Δημιουργία e-ker, τεχνολογικής υποδομής για την εξυπηρέτηση του πολίτη (κάρτα δημότη), παροχή διοικητικής βοήθειας στο σπίτι κ.λ.π.

Το σύστημα διοίκησης του προγράμματος προβλέπει τη συγκρότηση Κεντρικής Επιτροπής Παρακολούθησης στο υπουργείο Εσωτερικών, η οποία θα εξειδικεύει τις προτεραιότητες του προγράμματος και θα προσδιορίζει τις αναγκαίες πιστώσεις για την υλοποίησή τους. Επίσης, θα διαμορφώνει το ανώτατο όριο ετήσιων πιστώσεων ανά Περιφέρεια και Δήμο, με τον καθορισμό κριτηρίων και στη βάση στατιστικών κριτηρίων της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και της EUROSTAT. Η Κεντρική Επιτροπή Παρακολούθησης θα εκδίδει τις αποφάσεις για εντάξεις έργων, δράσεων και ενεργειών στο πρόγραμμα, μετά από πρόταση των δικαιούχων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

7.1 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

Το πρόγραμμα Καλλικράτης επιφέρει σημαντικές άμεσες και έμμεσες συνέπειες στο σύνολο της κοινωνίας. Ειδικά το σκέλος των ρυθμίσεων που αφορά στην οργάνωση και τη λειτουργία των νέων αυτοδιοικητικών μονάδων πρώτου και δεύτερου βαθμού και την κατανομή των αρμοδιοτήτων επιφέρουν σημαντικές μεταβολές στη σχέση του πολίτη με τη διοίκηση. Στο κύκλο των κοινωνικών ομάδων που επηρεάζονται άμεσα από το πρόγραμμα, εντάσσονται:

- α) Οι εργαζόμενοι στις κεντρικές και αποκεντρωμένες μονάδες του κράτους
- β) Οι εργαζόμενοι στους πρωτοβάθμιους και δευτεροβάθμιους ΟΤΑ καθώς και τα νομικά τους πρόσωπα .

Στον κύκλο των κοινωνικών ομάδων που επηρεάζονται έμμεσα από τις αλλαγές εντάσσονται δυνητικά:

- α) Ομάδες παραγωγών του πρωτογενούς (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία) δευτερογενούς (βιομηχανία, βιοτεχνία) και τριτογενούς (εμπόριο, τουρισμός) τομέα της οικονομίας, στο μέτρο που οι προτεινόμενες ρυθμίσεις επηρεάζουν τους όρους και προϋποθέσεις δραστηριοποίησης φυσικών και νομικών προσώπων στους εν λόγω τομείς.
- β) Οι ομάδες αποδεκτών υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας στο μέτρο που οι προτεινόμενες ρυθμίσεις ανακατανέμουν σημαντικές αρμοδιότητες μεταξύ των επιπέδων διοίκησης και αυτοδιοίκησης.

Ωστόσο θα πρέπει να τονιστεί ότι μέσα από τις διατάξεις του σχεδίου διαμορφώνεται ένα πλέγμα συνεπειών που επηρεάζει την ελληνική κοινωνία στο σύνολο της καθώς οι ρυθμιστικές, αναδιανεμητικές και διανεμητικές αρμοδιότητες των ΟΤΑ εκτείνονται σε ένα ευρύτατο φάσμα της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής του τόπου.

Ως προς τους πολίτες οι προσδοκώμενες συνέπειες των ρυθμίσεων μπορούν να εντοπισθούν τόσο στο επίπεδο της παροχής υπηρεσιών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο όσο και στο επίπεδο της εμπάθυνσης των δομών και διαδικασιών άμεσης συμμετοχής τους, λογοδοσίας και ελέγχου.

α) Ο πολίτης ως αποδέκτης υπηρεσιών. Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις εισάγουν σημαντικές βελτιώσεις στις δομές και διαδικασίες προγραμματισμού και υλοποίησης βασικών υπηρεσιών προς τους πολίτες σε κρίσιμους τομείς όπως η κοινωνική πρόνοια, η περιβαλλοντική προστασία, η υγεία, η παιδεία και ο πολιτισμός. Επιδίωξη είναι η βελτίωση του επιπέδου των παρεχόμενων υπηρεσιών και η μείωση των εμποδίων στην πρόσβαση των πολιτών σε αυτές μέσω της επίτευξης οικονομιών κλίμακας αλλά και της ενδυνάμωσης των οργανωτικών δυνατοτήτων των Δήμων και των ΠΑ.

β) Η ενδυνάμωση των δομών και διαδικασιών συμμετοχής του πολίτη στη διαχείριση των τοπικών και περιφερειακών υποθέσεων. Με τους νέους θεσμούς που προτείνονται τόσο σε επίπεδο Δήμων όσο και σε επίπεδο ΠΑ ενδυναμώνονται οι θεσμοί δημοκρατικού προγραμματισμού και ελέγχου. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στους νέους θεσμούς διαβούλευσης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Παράλληλα, μέσω της θεσμοθέτησης της υποχρέωσης των ΟΤΑ να αναρτούν υποχρεωτικά κάθε πράξη στο διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων καθώς και των προκηρύξεων, διαγωνισμών, προμηθειών, προσλήψεων, συμβάσεων και αναθέσεων εξασφαλίζεται το δικαίωμα πρόσβασης των πολιτών στην πληροφόρηση και η άσκηση κοινωνικού ελέγχου στις πράξεις της Περιφέρειας και στη διαχείριση των οικονομικών πόρων και έτσι η εφαρμογή της αρχής της πολιτικής λογοδοσίας.

7.2 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. ΣΤΗΝ ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Οι συνέπειες των αλλαγών που έφερε το νέο πρόγραμμα στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον είναι σημαντικές στο μέτρο που επιφέρουν μια συλλογική ανακατανομή και εξορθολογικοποίηση των σχετικών αρμοδιοτήτων τόσο μεταξύ κεντρικής και αποκεντρωμένης διοίκησης όσο και μεταξύ των δύο επιπέδων τοπικής αυτοδιοίκησης. Η ανάδειξη των περιφερειακών αυτοδιοικήσεων ως του βασικού πυλώνα του αναπτυξιακού σχεδιασμού τους καθιστά αυτομάτως τους

βασικούς φορείς προγραμματισμού και υλοποίησης πολυετών πρωτοβουλιών για την πράσινη ανάπτυξη και την ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στα γεωγραφικά όρια τους. Βάσει του άρθρου 3 του νόμου οι περιφέρειες σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη και τις εθνικές και τις Ευρωπαϊκές πολιτικές. Ο νέος αυτός ρόλος εμπνέεται και συμβαδίζει με τις βασικές αρχές της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη όπως αυτές έχουν αποτυπωθεί στη Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και τους στόχους που θέτει για την οριζόντια ενσωμάτωση των πολιτικών για τη βιώσιμη ανάπτυξη σε όλες τις επιμέρους δραστηριότητες του κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και των Δεσμεύσεων του Άαλμποργκ και της Τοπικής Ατζέντα 21. Βασική επιδίωξη του προγράμματος Καλλικράτης είναι η ενίσχυση των πολιτικών και διοικητικών ικανοτήτων των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων ΟΤΑ για την ανάληψη αναπτυξιακών πρωτοβουλιών στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και της προώθησης των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης στον τομέα των μεταφορών σε αστικό και υπεραστικό επίπεδο, στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος από την κατανάλωση, την προστασία της βιοποικιλότητας καθώς και την προώθηση νέων περιβαλλοντικά φιλικών τεχνολογιών.

Προωθείται έτσι ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο στη χώρα μας που ευνοεί το συντονισμό των τριών βασικών πυλώνων της πράσινης ανάπτυξης, την περιβαλλοντική προστασία, την ισόρροπη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και την εδαφική συνοχή.

Τα νέα άμεσα αιρετά όργανα της Περιφέρειας και των Δήμων, συνεπικουρούμενα από θεσμούς άμεσης κοινωνικής διαβούλευσης με τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους διαμορφώνουν και υλοποιούν τις βασικές αναπτυξιακές κατευθύνσεις ανάδειξης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής τους στους φυσικούς και ενεργειακούς πόρους, τις πρώτες ύλες τη θάλασσα και τους ορεινούς όγκους και την ένταξη της Ελληνικής υπαίθρου στην προοπτική της βιώσιμης ανάπτυξης με ισόρροπη έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την οικολογική προστασία και διατήρηση. Στο πλαίσιο αυτό

συμβάλει η ολοκληρωμένη προσέγγιση στον περιφερειακό και τοπικό αναπτυξιακό προγραμματισμό που επιχειρείται μέσω του εξορθολογισμού των δομών, διαδικασιών και πρακτικών δημοκρατικού προγραμματισμού και η παροχή ισχυρών θεσμικών κινήτρων για την ενεργοποίηση του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού.

Ταυτόχρονα με την ανακατανομή των λειτουργιών μεταξύ αποκεντρωμένης διοίκησης και αυτοδιοίκησης επιχειρείται ο εξορθολογισμός της άσκησης κρίσιμων περιβαλλοντικών αρμοδιοτήτων που σχετίζονται ιδίως με την ρύθμιση και τον έλεγχο αρνητικών εξωτερικοτήτων και την αδειοδότηση δραστηριοτήτων στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα, τον έλεγχο των φυσικών και ενεργειακών πόρων καθώς και το σχεδιασμό και την υλοποίηση έργων, τη διαχείριση των υδάτινων πόρων, την αποκομιδή και διαχείριση των απορριμμάτων, τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τα στοχευτικά δίκτυα. Στο μέτρο λοιπόν που οι προτεινόμενες ρυθμίσεις επιφέρουν σημαντικές βελτιώσεις στις ισχύουσες δομές, διαδικασίες και πρακτικές περιβαλλοντικής διοίκησης και διακυβέρνησης αναμένεται να έχουν θετικές συνέπειες στη διοικητική και πολιτική ικανότητα του ελληνικού διοικητικού συστήματος ρύθμισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Τόσο σε επίπεδο αναπτυξιακού προγραμματισμού όσο και σε επίπεδο άσκησης τομεακών αρμοδιοτήτων η συμβολή των νέων ΟΤΑ στην πράσινη ανάπτυξη αναμένεται να είναι σημαντική. Οι θετικές επιπτώσεις εντοπίζονται στη μείωση της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης από την επίτευξη οικονομιών κλίμακας και την αποτελεσματικότερη άσκηση αρμοδιοτήτων στους εξής τομείς :

- Απόβλητα

Καθώς η διαχείριση των αστικών υγρών και στερεών αποβλήτων αποτελεί βασική αρμοδιότητα των ΟΤΑ η εισαγωγή νέων βελτιωμένων μεθόδων και τεχνολογιών και ο καλύτερος προγραμματισμός όχι μόνο θα μειώσουν την περιβαλλοντική επιβάρυνση αλλά και θα ενισχύσουν τις δυνατότητες ανάληψης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στους τομείς αυτούς. Ιδιαίτερα στις τουριστικές / νησιωτικές

περιοχές η ορθολογική διαχείριση των υγρών αποβλήτων μπορεί να οδηγήσει σημαντική εξοικονόμηση υδάτινων πόρων μέσω της πλήρους επεξεργασίας των λυμάτων και μετατροπής του σε αρδευτικό νερό. Ανάλογες θετικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν και στα αστικά στερεά απόβλητα, μέσω της εκτεταμένης και συστηματικής ανακύκλωσης σε επίπεδο δήμου.

- Η συμβολή στη διαχείριση των υδάτινων πόρων

Ο ρόλος των ΟΤΑ στη διαχείριση των υδάτινων πόρων είναι κεντρικός τόσο μέσω των ΔΕΥΑ όσο και της ενσωμάτωσης του τομεακού προγραμματισμού στο συνολικό περιφερειακό αναπτυξιακό προγραμματισμό για τη βιομηχανία, την γεωργία, τον τουρισμό και την ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών διαπεριφερειακής συνεργασίας που προβλέπονται από το νομοσχέδιο. Η ουσιαστική συμβολή των νέων ΟΤΑ στον τομέα αυτό προϋποθέτει την ενδυνάμωση του διοικητικών ικανοτήτων τους για τον αποτελεσματικό έλεγχο της ρύπανσης, της υποστήριξη των εγκαταστάσεων και τη δυνατότητα αξιοποίησης νέων τεχνολογιών ιδιαίτερα στους τομείς ασφάλτωσης και επεξεργασίας λυμάτων.

- Η μείωση των εκπομπών του θερμοκηπίου

Η συμβολή των ΟΤΑ στον τομέα αυτό είναι καθοριστική καθώς η μείωση του εκπομπών σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με πολιτικές που διαμορφώνονται και υλοποιούνται σε τοπικό επίπεδο ιδιαίτερα για τις συγκοινωνίες, την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας, τις καύσεις σε χωματερές, το βιοκλιματικό σχεδιασμό των κτιρίων, καθώς και τις τοπικές πολιτικές για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθώς και μια σειρά παρεμβάσεων που επηρεάζουν το μικροκλίμα όπως το αστικό και περιαστικό πράσινο και οι τοπικές συγκοινωνίες.

7.3 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ **ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ**

Με τις διατάξεις που προβλέπουν τη σύσταση, οργάνωση και λειτουργία της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ ενισχύεται αποφασιστικά ο έλεγχος νομιμότητας στις πράξεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, ο οποίος μέχρι σήμερα ασκούσαν με ελλείψεις και προβλήματα και για το λόγο αυτό δεν ήταν επαρκής. Η ενίσχυση του εν λόγω ελέγχου συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στη βελτίωση της λειτουργίας και της αποδοτικότητας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού προς όφελος των πολιτών.

Επίσης διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία των ΟΤΑ που αποτελούν δημόσιες υπηρεσίες επιφορτισμένες με τη θεραπεία των τοπικών υποθέσεων καθώς και των κρατικών υποθέσεων που τους αναθέτει ο νόμος. Με την καθιέρωση της Αυτοτελούς Υπηρεσίας ΟΤΑ αναμένεται να καταστεί ποιοτικότερος και αποτελεσματικότερος ο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων των ΟΤΑ με περαιτέρω συνέπεια να βελτιωθεί σταδιακά και το επίπεδο των παραγόμενων από τους ΟΤΑ διοικητικών πράξεων εφόσον η εν λόγω κρατική υπηρεσία, στελεχωμένη με εξειδικευμένα στελέχη, θα παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τις εκδιδόμενες από τους ΟΤΑ διοικητικές πράξεις και θα επεμβαίνει προς αποκατάσταση της νομιμότητας είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν προσφυγής έχοντας παράλληλα τη δυνατότητα να ενεργεί επιτόπιους ελέγχους προς διαπίστωση τυχόν παρανομιών.

Έχει επίσης προβλεφθεί η δυνατότητα των ΟΤΑ να απευθύνουν ερωτήματα προς την Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ προς επίλυση νομικών ζητημάτων πριν από την έκδοση διοικητικών πράξεων προκειμένου να εξοικονομείται χρόνος και να αποφεύγονται ακυρώσεις πράξεων, ενώ τον ίδιο σκοπό επιτελεί και η προβλεπόμενη ευχέρεια της εν λόγω Υπηρεσίας να διαβιβάζει στους ΟΤΑ γενικές οδηγίες για την αντιμετώπιση ζητημάτων νομιμότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΝΤΥΠΗ

1. Μακρυδημήτρης Α. και Πραβίτα Η.-Μ. , 2010, *ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ Στοιχεία διοικητικής οργάνωσης*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Δ' ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ- ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
2. Νάτσος Ν.,2000, *Δημόσια Διοίκηση και Πολιτική, ΤΟΜΟΣ Ε ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ* , ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΧΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ, ΠΑΤΡΑ
3. Σκαμνάκης Χριστόφορος,2006, *Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ Η περίπτωση των φορέων της Αχαΐας*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG, ΑΘΗΝΑ
4. Σπηλιωτόπουλος Π. και Μακρυδημήτρης, 2001, *Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΑΘΗΝΑ- ΚΟΜΟΤΗΝΗ
5. Χειμωνίτη- Τερροβίτη Στ., 2002, *ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΙΔΙΩΤΩΝ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΠΕ, ΑΘΗΝΑ
6. Θεοδώρου Θ., 1995, *Η ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΤΟΛΙΑΔΗ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΤΟΛΙΑΔΗ, ΑΘΗΝΑ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ

<http://www.vpes.gr/el/Regions/>

http://www.et.gr/index.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=38&tmpl=component&format=raw&Itemid=126&lang=el

http://el.wikipedia.org/wiki/Πρόγραμμα_Καλλικράτης

<http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

<http://www.ita.org.gr/Contents.aspx?CatId=45>

<http://www.eetaa.gr/#>

<http://www.eetaa.gr/hmerides2010/yliko/tabook2.pdf/>

http://www.kedke.gr/?page_id=3212

<http://www.pde.gov.gr/gr/index.php>

<http://www.kerdos.gr/default.aspx?id=1396459&nt=103>

http://www.symboulos.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=1711

http://el.wikipedia.org/wiki/Σύμβαση_Ραμσάρ